

Achterhoek Monitor

Editie
2021/22

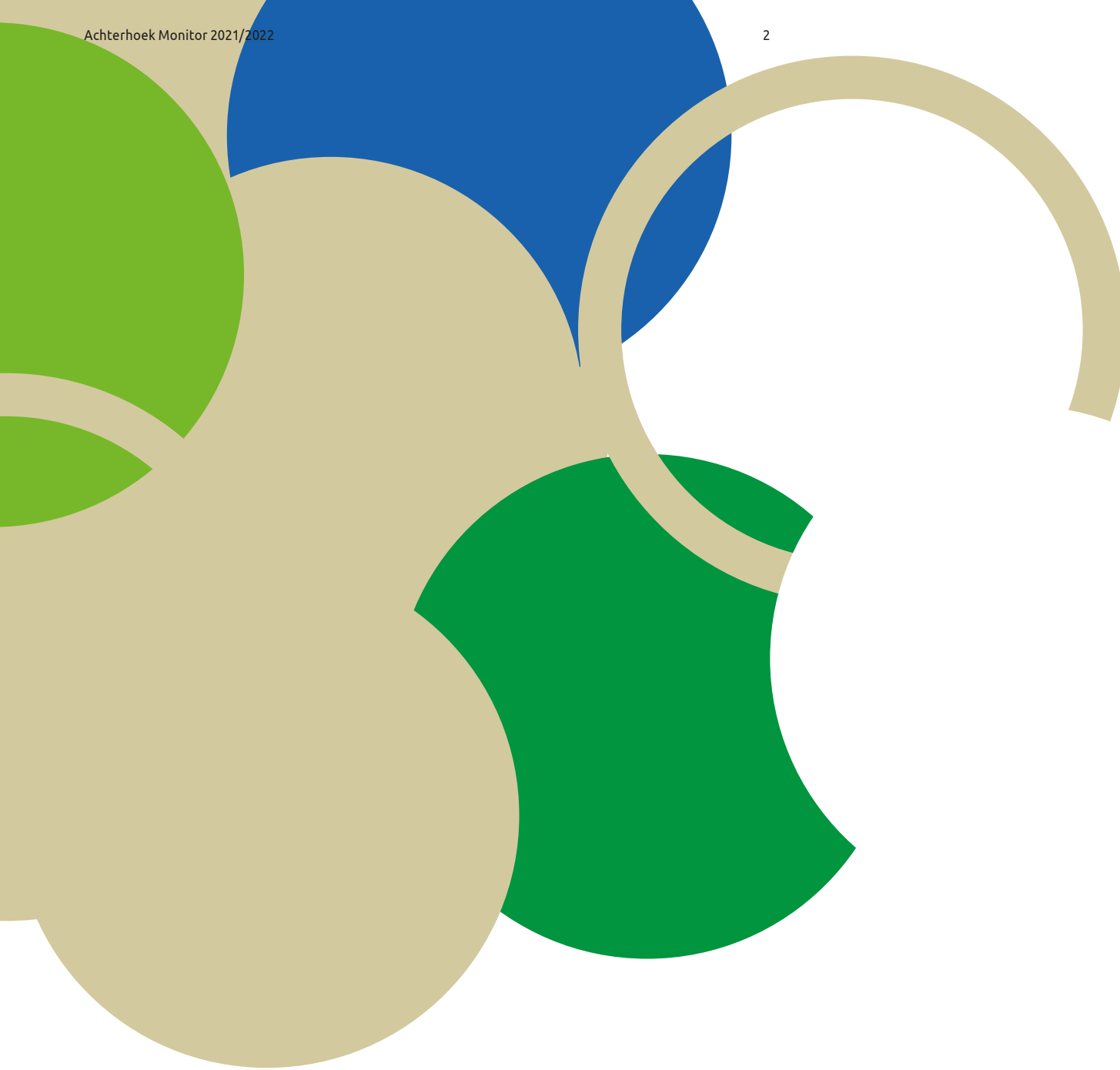
Robin Koster
Friso de Vor
Edwin van de Wiel

Gerealiseerd in opdracht van de Achterhoek Board

Achterhoek Monitor

Editie 2021/2022

Voorwoord

Door Willem Buunk

Feiten en ambities

De Achterhoek Monitor geeft de feiten en cijfers die we nodig hebben om de juiste keuzes te maken, nu en voor de toekomst. Nu gaat er veel goed. Het is ongelooflijk hoe robuust en veerkrachtig de regio is in de COVID-crisis die ons nu al dik anderhalf jaar treft. Voor de toekomst toont deze nieuwe editie van de Achterhoek Monitor een aantal grote uitdagingen. Ten eerste is de arbeidsmarkt ernstig krap voor enkele sectoren, waarbij de krappe woningmarkt van dit moment niet helpt. Ten tweede brengt de demografische ontwikkeling van ontgroening en vergrijzing een uitdaging met zich mee op het gebied van gezondheid. En dat in een regio die de ambitie heeft de gezondste regio te zijn. Ten derde valt op dat we nu nog weinig in beeld hebben hoe het staat met de ambities om een circulaire economie te worden. Zonder feiten is het lastig sturen.

Geluksregio

Dit alles is voor ons Achterhoekers geen aanleiding voor gesomber. De Achterhoek is een geluksregio. Vrijwel alle cijfers waarmee de samengestelde index voor 'brede welvaart' van een regio wordt opgesteld zijn gunstig en we behoren tot de top van Nederland. In het tijdsgewricht van de COVID-crisis is de factor gezondheid verslechterd, omdat velen daardoor getroffen zijn. Maar het heeft ons Achterhoekers niet ontmoedigd. Wij geven voor ons eigen levensgeluk een hoge waardering; met gemiddeld een 7,6 zijn we daarmee de gelukkigste regio van Gelderland.

Innovatief

De effecten van de COVID-crisis zijn in de economische cijfers inmiddels goed zichtbaar. De veerkracht van de regionale economie is te zien aan de werkloosheid die alweer fors is gedaald en aan de werkgelegenheid die historisch hoog is. Ons innovatieve vermogen is sterk, waarbij opvalt dat we in de top drie van Nederlandse regio's staan voor wat betreft het aantal octrooien. De robuustheid van de regio heeft te maken met sterke clusters in de maakindustrie en de agro-food en met de kracht van familiebedrijven. Nieuwe cijfers tonen aan dat die bovengemiddeld goed vertegenwoordigd zijn in de Achterhoek, wat duidt op gunstige regionale omstandigheden voor deze sectoren en bedrijven waarin zij goed gedijen.

Circulariteit

Naast de sterke punten, toont de Achterhoek Monitor dus enkele forse uitdagingen. Het blijkt lastig om over goede cijfers te beschikken om de jaarlijkse ontwikkeling van onze prestaties in verduurzaming te meten. Cijfers voor duurzame energieopwekking laten zien dat de Achterhoek relatief goed presteert, hoewel de ambities nog lang niet bereikt zijn. In de landbouw wordt onvoorstelbaar veel gemeten en geadministreerd, maar met de data is het nog moeilijk om een regionaal beeld te geven. De bodemkwaliteit laat een positieve ontwikkeling zien en we hebben bemoedigende cijfers van deelname aan projecten voor kringlooplandbouw. Maar we moeten beter in beeld brengen in welke mate we er in de Achterhoek in slagen mineralen- en stikstofkringlopen te sluiten. Van andere sectoren is de prestatie op circulariteit nog lastiger in kaart te brengen.

Arbeidsmarktkrapte

Cijfers voor de arbeidsmarkt hebben we te over en die laten een grote uitdaging zien. Het tekort aan arbeidskrachten is voor sommige sectoren zeer groot, vooral in de zorg, ICT en de techniek. De economie verandert weliswaar, met een toename van dienstenverlening. Maar met de demografische ontwikkeling zal de krapte op de arbeidsmarkt waarschijnlijk in alle sectoren sterk toenemen. Dit is een uitdaging voor al die mkb-bedrijven zonder afdeling personeelszaken of zelfs HR-medewerker. Het is een uitdaging

voor onze regionale scholingsprogramma's en aanpak in begeleiding naar werk. En het is een blijvende uitdaging voor de woningmarkt, als we succesvol willen zijn om potentiële medewerkers naar onze geluksregio te trekken.

Gezonde toekomst

Ook voor deze arbeidsmarktkrapte helpt het als we gezonder worden en langer gezond blijven. De ambitie ligt er niet om, want we willen de gezondste regio zijn. De cijfers zijn niet slecht, maar nog niet zo goed als we willen. De uitdaging ligt vooral in de toekomst. Met relatief meer oudere Achterhoekers ligt cijfermatig de toename van ongezondheid op de loer. We zijn er gelukkig op tijd bij. Deze tweede editie van de Achterhoek Monitor laat zien waar de prioriteiten voor het boeken van gezondheids-winst kunnen liggen: gezond op de werkvloer en gezond oud worden.

Namens de Achterhoek Board,

Willem Buunk
voorzitter stuurgroep Achterhoek Monitor

Inhoud

Kengetallen Achterhoek	8	4 Inwoners	74
1 De staat van de Achterhoek	10	4.1 Bevolkingsdynamiek	75
1.1 Een geluksregio met uitdagingen	11	<i>Achterhoekse prijzenkast:</i> categorie Horeca	78
1.2 Trends en uitdagingen	13	<i>Thema uitgelicht:</i> Mobiliteit en Bereikbaarheid	83
1.3 De Achterhoek	15	4.2 Huishoudens	88
2 Bedrijven & banen	17	<i>Thema uitgelicht:</i> Wonen en Vastgoed	90
2.1 Banen	18	<i>Achterhoekse prijzenkast:</i> categorie Sport	98
2.2 Clusters	24	5 Brede welvaart	100
2.3 Bedrijfsvestigingen	26	5.1 Een brede kijk op welvaart	101
<i>Thema uitgelicht:</i> Smart werken en Innovatie	32	5.2 Brede welvaartsindicator	101
2.4 Wat maakt de Achterhoekse bedrijvigheid bijzonder?	35	5.3 Monitor brede welvaart	104
2.5 Bruto regionaal product en arbeidsproductiviteit	37	<i>Thema uitgelicht:</i> Gezondste regio	108
<i>Thema uitgelicht:</i> Circulaire economie en Energietransitie	40	<i>Beschouwing:</i> Kansen voor een innovatieve gezondheidszorg	111
<i>Achterhoekse prijzenkast 2021</i>	49	<i>Achterhoekse prijzenkast:</i> categorie Overig	114
<i>Achterhoekse prijzenkast:</i> categorie Industrie	50	6 COVID-crisis	116
3 Arbeidskracht	52	6.1 Economische groei tijdens de COVID-crisis	117
3.1 Arbeidsaanbod- en deelname	53	6.2 Ontwikkeling Achterhoek tijdens de COVID-crisis	118
3.2 Arbeidsmarktspanning	58	6.3 Met ontslag bedreigde werknemers	124
<i>Achterhoekse prijzenkast:</i> categorie Handel en Dienstverlening	64	Colofon	126
<i>Thema uitgelicht:</i> Onderwijs en Arbeidsmarkt	66		
<i>Beschouwing:</i> Macro-economische vraagstukken voor de Achterhoek	71		

Kengetallen Achterhoek

24.260 bedrijven

gevestigd in de Achterhoek in 2020.

- Achterhoek +3,4% groei t.o.v. 2019
- Nederland +5,2%

2,7 banen

had de werkzoekende Achterhoeker gemiddeld voor het uitkiezen halverwege 2021.

- Achterhoek
2,7 banen (0,9 in 2020)
- Nederland
2,6 banen (0,9)

4.300 werklozen

telde de Achterhoek in 2020, wat overeenkomt met 3,1% van de beroepsbevolking.

- Achterhoek 3,1% (2,7% in 2019)
- Nederland 3,8% (3,4%)

128.380 arbeidsplaatsen

telde de Achterhoek in 2020.

- Achterhoek +1,5% t.o.v. 2019
- Nederland +0,8%

24.690 banen in Groot- en detailhandel

en was daarmee de grootste sector in de Achterhoek in 2020.

- Achterhoek +1,7% t.o.v. 2019
- Nederland +0,0%

30% hoogopgeleiden

van de Achterhoekse beroepsbevolking heeft 30% een hbo of universitaire studie afgerond.

- Achterhoek 30% (20% in 2007)
- Nederland 41% (29%)

263.300 inwoners

telde de Achterhoek begin 2021.

- Achterhoek +0,2% groei t.o.v. 2020
- Nederland landelijk: +0,4%

Jonger dan 50 jaar: 52%

Meer dan de helft van de Achterhoekers was begin 2021 jonger dan 50 jaar.

- Achterhoek 52% (63% in 2007)
- Nederland 59% (66%)

11,7%

van het totale energieverbruik in de Achterhoek is opgewekt uit hernieuwbare bronnen in 2019.

- Achterhoek 11,7% (2,5% in 2010)
- Nederland 8,5% (3,4%)

114.600 huishoudens

telde de Achterhoek begin 2021.

- Achterhoek +0,6% t.o.v. 2020
- Nederland +0,6%

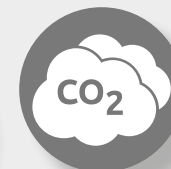
8 is het rapportcijfer dat Achterhoekers geven aan hun woon- en leefomgeving

- Achterhoek 8 (7,8 in 2017)
- Nederland 7,6

1,4 miljoen ton CO2

is er in de Achterhoek uitgestoten in 2019.

- Achterhoek -11,3% t.o.v. 2010
- Nederland -10,9%

1 De staat van de Achterhoek

In vogelvlucht:

- De Achterhoek is een geluksregio met een sterk innovatief karakter.
- De brede welvaart is hoog en de Achterhoekers zijn gelukkiger dan hun provinciegenoten en inwoners van veel andere regio's.
- Op 1 januari 2021 telt de Achterhoek 263.300 inwoners, 500 personen (0,2 procent) meer dan een jaar eerder. Het inwonertal neemt de laatste zes jaar per saldo toe.
- In de Achterhoek is 66 procent van de bedrijfsvestigingen een familiebedrijf (landelijk is dit 58 procent), dat zorgt voor stabiliteit en continuïteit in de economische structuur.
- Steeds meer mensen werken in de consumentendienstverlening. In de periode 2007–2020 nam deze werkgelegenheid met meer dan 7.400 werkzame personen toe (+11,5 procent). In het stuwende deel van de economie (productie van goederen) daalde de werkgelegenheid met bijna 3.200 werkzame personen (-5,3 procent).
- De krapte op de arbeidsmarkt vormt een uitdaging: tot 2025 is er een jaarlijks tekort van 1.450 arbeidskrachten.
- Meer mensen verhuizen naar de Achterhoek dan er vertrekken, wat mede zorgt voor toenemende druk op de woningmarkt.
- De bevolking vergrijst, wat uitdagingen met zich meebrengt op het gebied van gezondheid en zorg.

1.1 Een geluksregio met uitdagingen

Deze Achterhoek Monitor verschijnt op een moment dat de pandemie nog (lang) niet voorbij is, maar de economie zich in rap tempo herstelt van de eerste serie lockdowns. In de vorige Achterhoek Monitor constateerde we dat de Achterhoekse economie robuust de COVID-crisis is ingegaan. Dit beeld kan nu worden doorgetrokken. De Achterhoek beschikt momenteel niet alleen over een groeiende economie, maar bezit ook een aantrekkelijk woon- en leefomgeving en een groeiende en contente bevolking. Het is de regio van de maakindustrie. Deze vormt als het ware het gezicht van de Achterhoekse economie naar buiten toe. De Achterhoek is meer dan de maakindustrie alleen. Het is een geluksregio met een sterk innovatief karakter en enkele uitdagingen, in het bijzonder op de arbeidsmarkt.

De Achterhoek kende in de jaren voor het begin van de COVID-crisis een sterke ontwikkeling. Op vele aspecten presteerde de regio beter dan de Nederlandse economie als geheel. De werkloosheid lag een stuk lager dan gemiddeld in Nederland, de werkgelegenheid groeide bovengemiddeld en de arbeidsproductiviteit was bezig met een inhaalslag. Na de financiële crisis van 2008–2012 kwam het herstel weliswaar langzaam op gang, maar versnelde zich vanaf 2017 tot een bovengemiddelde ontwikkeling in de daaropvolgende jaren. Daarmee ging de Achterhoek zoals gezegd gezond de COVID-crisis in.

De Achterhoekse economie heeft de afgelopen twee jaar een grote veerkracht laten zien. Na de flinke dip in tal van indicatoren aan het begin van de pandemie bevinden deze zich veelal weer boven het pre-COVID-niveau. De cijfers wijzen op een voorspoedig herstel van de totale Achterhoekse economie, maar sectoren als Horeca, Vervoer en opslag, en de Overige zakelijke diensten, met daaronder reisbureaus hebben forse schade geleden tijdens de COVID-crisis. De weerbaarheid van de regionale economie wordt verklaard door het grote aantal familiebedrijven in de Achterhoek en door de ondervertegenwoordiging van crisisgevoelige sectoren als de eerdergenoemde horeca en reisbureaus. Familiebedrijven worden gekenmerkt door een bedrijfsvoering gericht op de lange termijn. Het zijn lokaal-gewortelde mkb-bedrijven die zorgen voor stabiliteit en continuïteit. Twee derde van alle Achterhoekse bedrijven is een familiebedrijf. Ze vormen daarmee de ruggengraat van de regionale economie.

De Industrie is, met een aandeel van bijna 20 procent in de totale werkgelegenheid, nog altijd de belangrijkste stuwende kracht van de Achterhoekse economie. De Achterhoekse economie is wel van kleur aan het verschieten. Minder mensen vinden emplooi in de Landbouw, Industrie en Bouw. Meer mensen werken in de dienstverle-

nende sector. Zo neemt het aantal banen in de Groot- en detailhandel en Zorg sterk toe. Dit is een ontwikkeling die we in heel Nederland zien en die ook wel de verdienstelijking van de economie wordt genoemd.

De Achterhoek is een aantrekkelijke woon- en werkregio. De brede welvaart is hoog en de Achterhoekers zijn gelukkiger dan hun provinciegenoten en inwoners van veel andere regio's. Na vier jaren van per saldo nulgroei is het aantal Achterhoekers in 2020 met bijna 500 toegenomen. De natuurlijke aanwas is weliswaar negatief, er overlijden meer mensen dan geboren worden, maar de migratie kent een positief saldo. Er vestigen zich meer mensen in de Achterhoek dan er vertrekken. Wel wordt de Achterhoekse bevolking in snel tempo gemiddeld ouder. Dit komt door de afname van het aantal jongeren en de toename van het aantal ouderen. Deze ontgroening en vergrijzing is sterker dan in Nederland als geheel.

De kracht van de economie en de trend in de demografie brengt met zich mee dat de Achterhoekse arbeidsmarkt op hol is geslagen. Het afgelopen jaar zijn er veel meer vacatures bijgekomen dan werkzoekenden. Het gevolg is dat iedere werkzoekende kan kiezen uit meerdere banen. Deze krapte op de arbeidsmarkt is vooral groot in de zorg, waar werkzoekende verpleegkundigen kunnen kiezen uit bijna twintig vacatures. Maar ook in sectoren als de techniek en ICT zit men te springen om personeel. Zo heeft een werkzoekende machine monteur de keuze uit zeventien vacatures en een software- en applicatieontwikkelaar kan kiezen uit veertien vacatures.

De Achterhoek Monitor geeft betrouwbare informatie over de ontwikkeling van de economie en het leven in de Achterhoek. De Achterhoek Monitor bundelt beschikbare cijfers en kennis. Naast deze jaarpublikatie is er ook een dashboardomgeving; een centraal portaal met data én duiding over de Achterhoek. Het instrument om ook de Achterhoek Visie 2030 mee te monitoren. Daarom zijn de nieuwe Gezondste Regio Populatiemonitor en de Woon- en vastgoedmonitor ook opgenomen in de brede Achterhoek Monitor. Deze twee verdiepende nieuwe monitors illustreren dat de kennis over de regio de afgelopen jaren sterk toeneemt. Een ontwikkeling die we blijven stimuleren door in deze jaarpublikatie ook een aantal blinde vlekken en uitdagingen te benoemen.

1.2 Trends en uitdagingen

Uit deze Achterhoek Monitor blijkt dat de regio een bijzonder karakter heeft met unieke kenmerken. Veel is positief maar de Achterhoek is niet uitsluitend een geluksregio. Er zijn flinke uitdagingen voor de toekomst. Uitdagingen die de geluksregio onder druk zetten. De sterke punten van de Achterhoek kunnen worden benut om deze uitdagingen te beteugelen.

Turbulente arbeidsmarkt

Momenteel is de vraag naar arbeid ongekend hoog, het aantal vacatures neemt snel toe. Voor een aantal sectoren zelfs sneller dan in omliggende regio's. Personeel vinden is niet meer vanzelfsprekend. De vraag naar nieuwe arbeidskrachten zal in de komende jaren hoog blijven, omdat veel werknemers met pensioen gaan. Vanuit de Achterhoekse opleidingen stromen te weinig studenten uit om de vacatures in te vullen. Het tekort aan arbeidskrachten is tot 2025 berekend op 1.450 per jaar. Een tekort dat zich niet makkelijk laat aanvullen met pendelaars uit andere regio's. Ook daar is schaarste op de arbeidsmarkt. Het voordeel dat geluksregio Achterhoek heeft, is de aantrekkelijke woon- en leefomgeving. Dat kan voor werkzoekenden een aantrekkelijk aanbod vormen. Als het niet lukt om meer mensen naar de Achterhoek te trekken, dan is aanpassingsvermogen en creativiteit in het omgaan met deze tekorten geboden. Bijvoorbeeld door op plaatsen waar het kan de bediening te vervangen door digitaal bestellen, meer te investeren in automatisering en het verhogen van de arbeidsproductiviteit.

Bevolking neemt toe

De Achterhoekse bevolking neemt toe door migratie. Meer mensen verhuizen naar de Achterhoek dan er vertrekken. Dat is een positieve ontwikkeling. Niet alleen zorgen deze nieuwkomers voor 'vers bloed', maar het zijn voor een groot deel ook potentiële nieuwe arbeidskrachten. Aan welke kenmerken zouden de nieuwkomers idealiter moeten voldoen, met het oog op wat de regio nodig heeft? Kort samengevat zouden ze hoogopgeleid of ongeschoold moeten zijn. De middengroep is voldoende vertegenwoordigd in de regio. Nederlandse ongeschoolden vallen eigenlijk al direct af. Deze groep verhuist doorgaans niet over grotere afstanden en in de eigen regio is voldoende werk. Geen reden om naar de Achterhoek te verhuizen dus. De hoogopgeleiden verhuizen doorgaans over langere afstanden. Zouden bijvoorbeeld het aantrekkelijk woonmilieu, de goede scholen en de gunstige huizenprijzen belangrijke troeven kunnen zijn bij het aantrekken van deze groep? Het stelt in ieder geval aanvullende eisen aan de woningbouw. Deze komt boven op de verschuivende behoefte aan soorten woningen als gevolg het steeds ouder wordende Achterhoekse bevolking. Willen we meer

mensen van de prettige omgeving laten genieten, dan moeten we niet alleen woningen bouwen naar de wensen van de huidige Achterhoeker, maar ook voor anderen die in de Achterhoek zouden willen werken en wonen.

Innovatieve regio als antwoord op maatschappelijke vraagstukken

Ronduit positief is dat de Achterhoek een innovatieve regio is. Na Eindhoven en Delft zelfs de nummer drie als het gaat om octrooien die in de afgelopen jaren aan bedrijven zijn verstrekt. Dit benadrukt nog eens de kracht van het innovatievermogen van onze regio en dan in het bijzonder van de maakindustrie. Deze sector is het gezicht van de Achterhoekse economie naar buiten. Innovatie is wezenlijk om de uitdagingen van de nabije en verdere toekomst het hoofd te kunnen bieden. Denk aan de vraagstukken op het gebied van de arbeidsmarkt, een toenemende zorgvraag en de transitie naar een circulaire economie, die we mede met Achterhoekse innovaties kunnen beantwoorden. Uitdagingen die ondernemers, onderwijsorganisaties en overheid gezamenlijk nu al oppakken door slimme combinaties te maken. Op IJver (Achterhoeks Talentenfonds) is een initiatief waarin de drie O's onder andere samenwerken aan een leven lang ontwikkelen.¹ Tekorten aan vakbekwame arbeidskrachten worden aangepakt door scholingsvouchers uit te geven, zodat Achterhoekers zich scholen in een beroep met toekomstperspectief. Een ander aansprekend Achterhoeks voorbeeld van gezamenlijke innovatiekracht is agro-innovatiecentrum De Marke in Hengelo.² Op deze toonaangevende proefboerderij voor kringlooplandbouw wordt geëxperimenteerd met innovaties gericht op een schone en rendabele melkveehouderij. Iets waar bijvoorbeeld Kunstmestvrije Achterhoek ook aan bijdraagt.³ Zo wordt gewerkt aan een mineralen-centrale gericht op minder impact van bemesting op het klimaat. Innovatieve oplossingen zijn ook nodig voor de toenemende zorgvraag. In de Achterhoek wordt samen gewerkt aan de missie om gezondste regio te worden. Niet alleen het waar mogelijk inzetten van digitale toepassingen, maar ook het sterk inzetten op preventie in plaats van (uitsluitend) genezing achteraf. Voorkomen is immers nog altijd het beste medicijn. Dit missie gedreven innoveren betekent dat er gezamenlijk gewerkt wordt om de Achterhoek op te stuwten naar de Gezondste Regio.

Deze Achterhoek Monitor laat zien dat onze regio een geluksregio is, maar dat dit geen reden is om achterover te leunen. De monitor toont ook aan dat onze regio grote uitdagingen kent op het gebied van onder andere de arbeidsmarkt, de woningmarkt, de transitie naar een circulaire economie en de gezondheid en vitaliteit van de Achterhoekers. Uitdagingen die onderkend zijn in de Achterhoek Visie 2030 en die concreet worden

1 Meer informatie is beschikbaar via: <https://www.opijver.nl/>.

2 Meer informatie is beschikbaar via: <https://de.marke.eu/>.

3 Meer informatie beschikbaar via: <https://kunstmestvrijechterhoek.nl/>.

aangepakt, blijkend uit de alsmaar langer wordende lijst van projecten en initiatieven. De kracht van de regio zal benut moeten worden om de uitdagingen aan te kunnen. En we zullen moeten blijven monitoren hoe we ervoor staan. Sturen op basis van betrouwbare feiten.

1.3 De Achterhoek

De Achterhoek heeft een sterke eigen identiteit. Voor de meeste Achterhoekers is het duidelijk of ze tot de streek behoren of niet. En sinds de introductie van een eigen vlag in 2018 kunnen we nu ook stellen: daar waar de vlag hangt, daar voelen de mensen zich Achterhoekers. Maar elke regio kent haar grenskwesties. De grens met Twente is redelijk duidelijk, de grens met de Liemers wordt meestal minder scherp getrokken. Graafschap Zutphen en de Achterhoek worden soms als een geheel gezien, maar cultuur-historisch en bestuurlijk wordt er onderscheid gemaakt.

Achterhoekers doen er meestal niet zo moeilijk over. Het zijn geen scherpslijpers. Iedereen die zich Achterhoeker voelt mag zich tot de regio rekenen. Voor deze monitor is het nodig ergens een grens te trekken. De monitor kijkt naar het gebied van de bestuurlijke samenwerking met ondernemers, maatschappelijke organisaties en gemeenten van de 8RHK ambassadeurs (aangeduid als Regio Achterhoek). Dit is een regio die het grondgebied omvat van de gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk. Overigens is dit geen landelijk gehanteerde indeling bij instanties als CBS, UWV en Kamer van Koophandel. Deze instellingen presenteren dan ook nooit cijfers en statistieken voor deze gemeenten gezamenlijk. In deze monitor gebeurt dat wel, de cijfers van de zeven gemeenten worden zoveel mogelijk gebundeld.

Natuurlijk bestaat de Achterhoek al eeuwen (de Achterhoek komt nota bene al voor in geschriften uit het laatste decennium van de 8e eeuw). Daarom is in deze monitor ook een stuk recente geschiedenis meegenomen. De meeste kengetallen zijn opgenomen vanaf 2007. Daardoor kunnen we de ontwikkeling van de Achterhoek volgen van vlak voor, tijdens en na de financiële en economische crisis van de jaren 2008–2012; een betrekkelijk lange periode die wordt gekenmerkt door economische neergang en groei. Ten opzichte van de vorige editie zijn er meer cijfers opgenomen over het jaar 2020 – en niet zelden lopen cijferreeksen door tot en met het tweede of derde kwartaal van 2021. Het stelt ons in staat een betere indruk te geven van de impact en gevolgen van de COVID-crisis voor de Achterhoek.

Er zijn dus veel afbakeningen van 'de Achterhoek' (zie de kaarten). Zo zijn er meer func-

tionele begrenzingen, zoals voor economie, gezondheid, arbeidsmarkt en toerisme. Afhankelijk van de gekozen indeling telt de regio zeven, acht, negen of nog wel meer gemeenten. Soms horen bijvoorbeeld de gemeenten Lochem, Montferland en Zutphen tot de Achterhoek. In een enkel geval hoort zelfs de gemeente Brummen – aan de andere kant van de IJssel – tot de Achterhoek. Voor deze monitor vormen de eerdergenoemde zeven gemeenten de basis: tenzij anders vermeld presenteren wij de cijfers over het grondgebied van deze gemeenten. Soms zijn de data niet beschikbaar op gemeentelijk niveau en ontkomen we er niet aan andere regionale data te presenteren. In de kaarten is aangegeven om welke gemeenten het dan gaat.

Kaart 1 De Achterhoek in historisch perspectief/ Gebied Achterhoek Toerisme

Kaart 2 De gemeenten van Regio Achterhoek

Kaart 3 De gemeenten van COROP-regio Achterhoek

Kaart 4 De gemeenten van de Arbeidsmarktregio Achterhoek

2. Bedrijven & banen

In vogelvlucht:

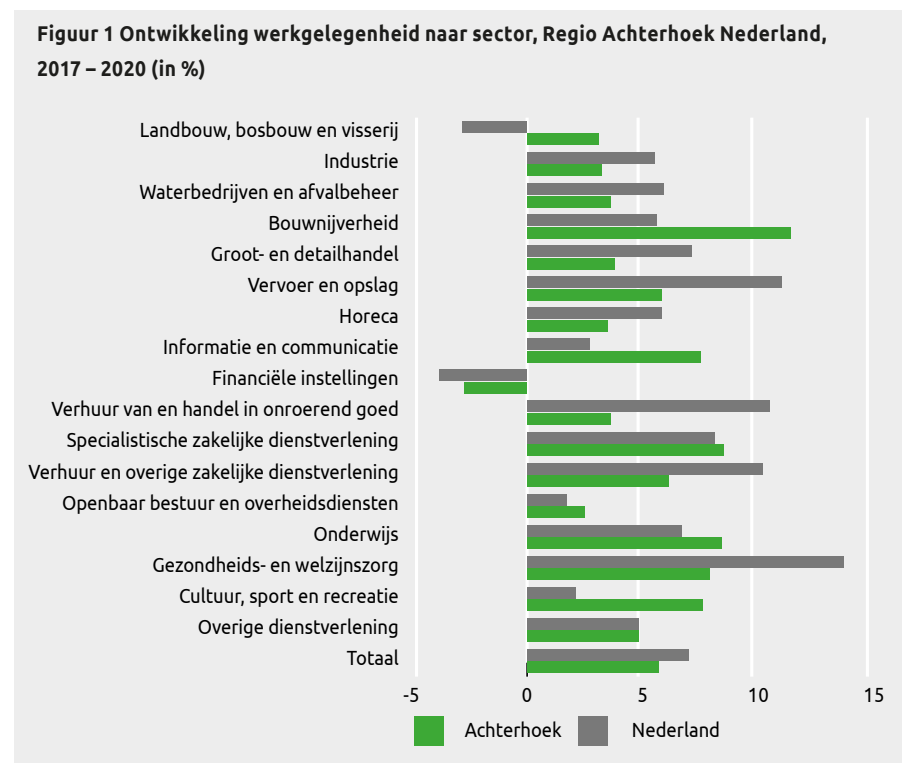
- Tussen 2019 en 2020 nam de werkgelegenheid in de Achterhoek met 1,5 procent toe, landelijk was de toename 0,8 procent.
- Bekeken over de periode 2007–2020 nam de werkgelegenheid in de Achterhoek met 3,6 procent toe, in Nederland was de toename 11,9 procent.
- In de periode 2007–2020 nam de werkgelegenheid in de gezondheids- en welzijnszorg en de detailhandel procentueel het meeste toe, de grootste dalers in die periode waren de industrie, de landbouw en de bouwnijverheid.
- De verdienstelijking van de Achterhoekse economie zet door. Over de periode 2007–2020 is de werkgelegenheid in de stuwende sectoren met 5,3 procent afgenomen, in de verzorgende sectoren was de toename daarentegen 11,5 procent.
- De meer recente ontstane clusters (Creatieve industrie, Energie en Milieutechnologie, Food, Health/medisch en Vrijtijdseconomie) laten een sterkere werkgelegenheidsontwikkeling zien dan de meer traditionele clusters (Agro-complex, Maakindustrie, Transport & logistiek).
- Het aantal bedrijfsvestigingen in de Achterhoek groeit, maar minder hard dan landelijk.
- In de Achterhoek is 66 procent van de bedrijfsvestigingen een familiebedrijf, landelijk is dit 58 procent.
- Het Achterhoekse bruto regionaal product per inwoner stijgt meer dan in Nederland, maar is wel lager dan het Nederlandse gemiddelde.

2.1 Banen

Aan de hand van ontwikkelingen in de omvang en aard van de werkgelegenheid geven we hieronder een indruk van de arbeidsvraag in de Achterhoek.

Laatste jaren sterkere toename werkgelegenheid dan landelijk

In 2020 werkten 128.380 personen in de Achterhoek, 1.840 meer dan in 2019.⁴ Het aantal werkzame personen steeg in de Achterhoek met 1,5 procent tegenover 0,8 procent landelijk. Deze cijfers hebben als peildatum 1 mei 2020. Dat is aan het begin van de COVID-crisis. Daardoor is het effect van de lockdowns niet in deze cijfers verwerkt.

Bron: PWE, 2021 en LISA, 2021. Bewerking: Team Moventem

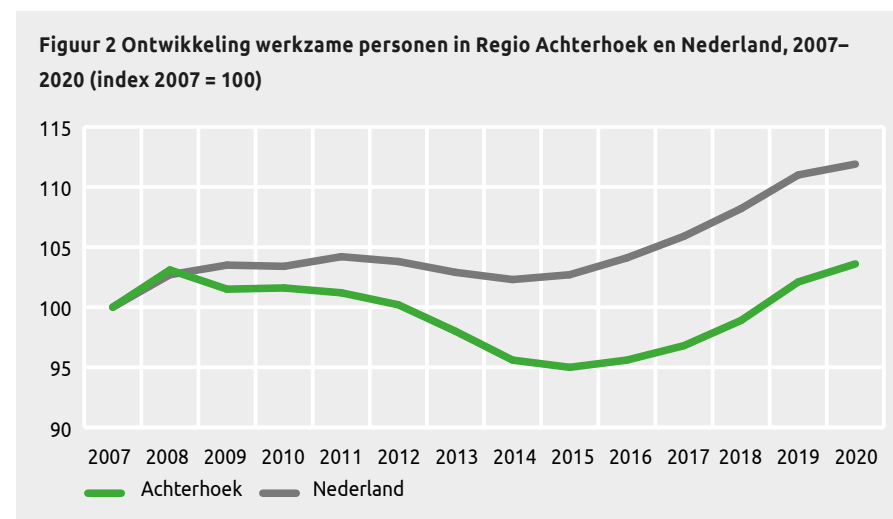
⁴ De Provinciale Werkgelegenheidsenquête (PWE) die de provincie Gelderland uitbrengt verbetert ieder jaar de werkgelegenheidscijfers van voorliggende jaren. Hierdoor kunnen de in 2020 vastgestelde cijfers van voorgaande afwijken. Dit is hier ook het geval. Op basis van de cijfers uit 2019 bedroeg het aantal werkzame personen in de Regio Achterhoek 127.100; het verbeterde cijfer uit 2020 over hetzelfde jaar is 126.540.

Als we verder terugkijken, dan zien we dat de Achterhoekse werkgelegenheid meer is geraakt door de financieel-economische crisis tussen 2008 en 2012, dan de Nederlandse economie als geheel. In de eerste maanden van de COVID-crisis is dit juist omgekeerd. De Achterhoekse werkgelegenheid ontwikkelt zich sinds 2017 sterker dan Nederland als geheel en ook in de eerste maanden van de COVID-crisis wordt deze lijn doorgezet.

Sinds 2017 neemt de werkgelegenheid in de Achterhoek (+7 procent) sterker toe dan in Nederland als geheel (+5,7 procent). Negen sectoren hebben zich, in termen van werkgelegenheid, sterker ontwikkeld in vergelijking met de rest van ons land. Dit zijn: Industrie, Waterbedrijven en afvalbeheer, Groot- en detailhandel, Vervoer en opslag, Horeca, Verhuur van en handel in onroerend goed, Verhuur en overige zakelijke dienstverlening, Gezondheids- en welzijnszorg en Overige dienstverlening. De andere sectoren laten een minder sterkere ontwikkeling zien waarbij de Landbouw en Financiële diensten als enige twee sectoren een daling van de werkgelegenheid laten zien.

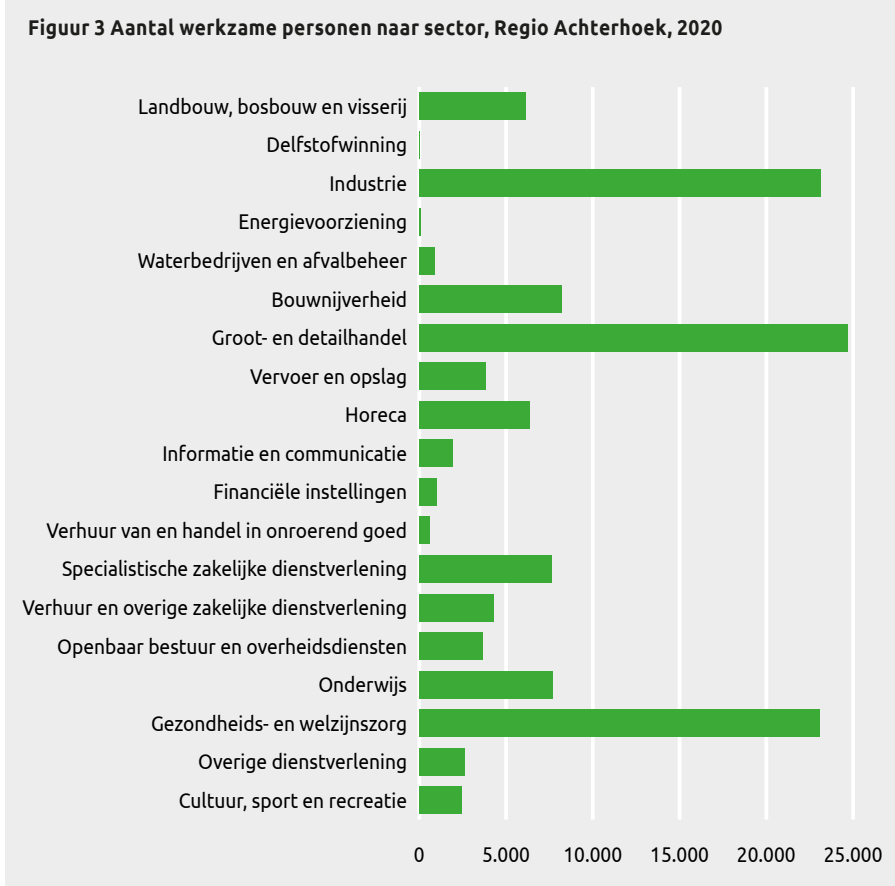
Over langere termijn blijft werkgelegenheidsontwikkeling achter

Sinds 2007 is de werkgelegenheid in de Achterhoek met 3,6 procent toegenomen. In Nederland als geheel was de toename van de werkgelegenheid in deze periode 11,9 procent. In 2019 kwam het aantal werkzame personen in de Achterhoek weer boven het niveau van 2007 te liggen. In 2020 wordt deze stijgende lijn doorgetrokken.

Bron: PWE, 2021 en LISA, 2021. Bewerking: Team Moventem

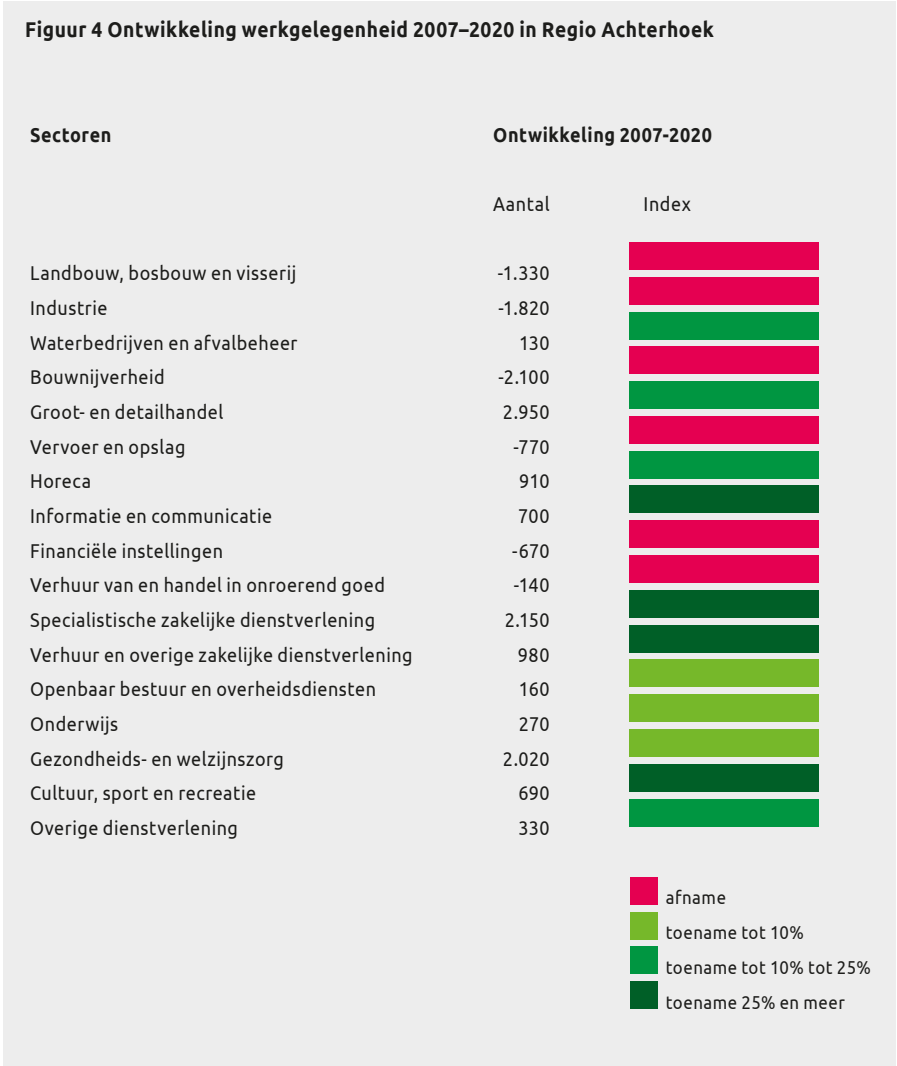
In de Achterhoek nemen drie sectoren in 2020 meer dan 55 procent van de werkgelegenheid voor hun rekening, namelijk Gezondheids- en welzijnszorg (23.090 werkzame personen, aandeel van 18,0 procent), Industrie (23.110, 18,0 procent) en Handel (24.690, 19,2 procent). Vijf sectoren nemen elk ongeveer 5 à 7 procent van de werkgelegenheid in. Dit zijn Bouwnijverheid (8.230, 6,5 procent), Advisering, onderzoek en dergelijke (7.430, 5,9 procent), Onderwijs (7.670, 5,8 procent), Horeca (6.350, 5,1 procent) en Landbouw (6.210, 4,8 procent).

Bron: PWE, 2021 en LISA, 2021. Bewerking: Team Moventem

Verdienstelijking van de Achterhoekse economie zet door

Naar type werkgelegenheid gerekend is de Achterhoek van kleur aan het verschieten: minder landbouw-, industriële en bouwgerelateerde werkgelegenheid en meer personen werkzaam in de dienstverlening, waarbij het zowel zakelijke als publieke diensten betreft. Deze verschuiving – de ‘verdienstelijking’ van de economie – is overigens in het hele land te zien.

Bron: PWE, 2021. Bewerking: Team Moventem

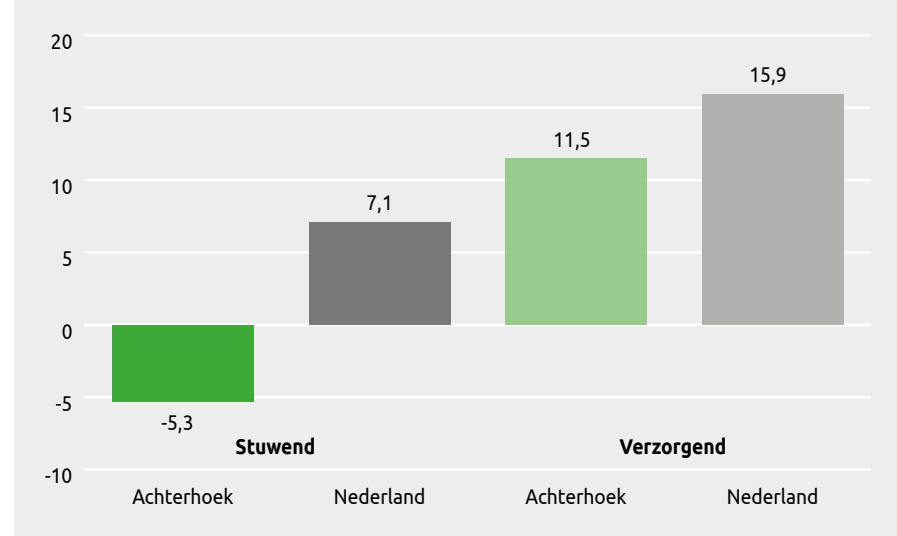
Van de drie grootste sectoren, neemt de werkgelegenheid in de periode 2007–2020 in de industrie (-1.850) af en bij de andere twee sectoren neemt deze juist toe: Groot- en detailhandel (+ 2.950) en Gezondheids- en welzijnszorg (+ 2.020). Beide sectoren zijn, naar aantal werkzame personen, samen met de zakelijke dienstverlening (+ 2.150) ook de grootste groeiers. De grootste dalers, naast de industrie, zijn Landbouw (-1.330) en Bouwnijverheid (-2.100).

Meer consumentverzorgende diensten

Het van kleur verschieten van de Achterhoekse banen blijkt ook als deze verdeeld worden naar de productie van goederen en diensten (stuwende werkgelegenheid) en consumentverzorgende activiteiten (verzorgende werkgelegenheid).

Dit kleurverschieten is enerzijds het gevolg van de toename van de werkgelegenheid in de verzorgende activiteiten en anderzijds het gevolg van een daling van de werkgelegenheid in de stuwende activiteiten (over de periode van 2007–2020). In het stuwende deel van de economie heeft de werkgelegenheid in de genoemde periode een daling laten zien van bijna 3.200 werkzame personen (-5,3 procent), in het verzorgende deel van de economie is de werkgelegenheid met meer dan 7.400 werkzame personen (+11,5 procent) toegenomen.

Figuur 5 Ontwikkeling aantal werkzame personen naar stuwende en verzorgende werkgelegenheid, Regio Achterhoek en Nederland, 2007 en 2020 (in %)

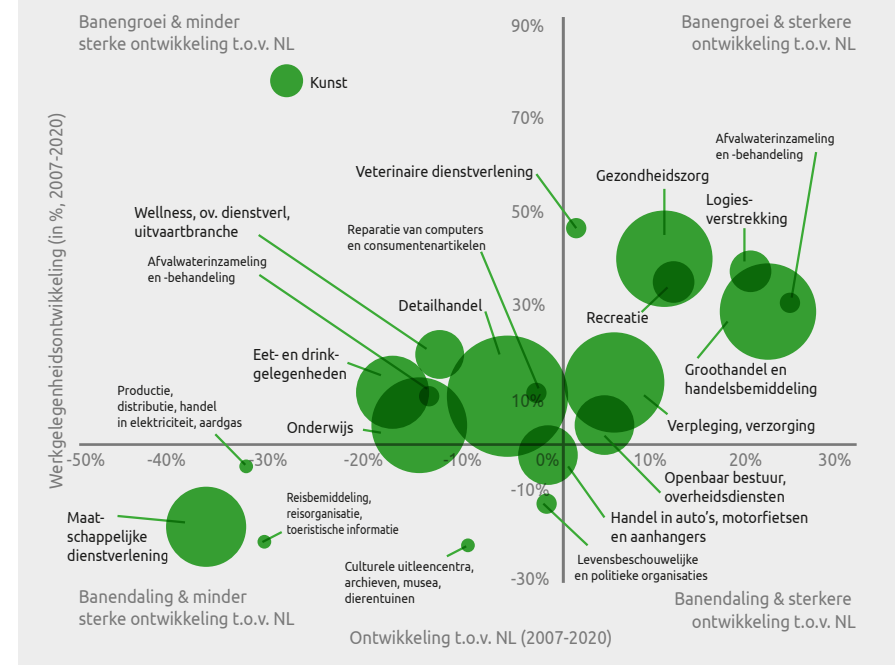
Bron: PWE, 2021 en LISA, 2021. Bewerking: Team Moventem

Ontwikkeling verzorgende diensten naar subsector

De Achterhoekse verzorgende diensten maken een sterke werkgelegenheidsgroei door. In figuur 6 is aangegeven welke subsectoren verantwoordelijk zijn voor deze groei. Tevens is in deze figuur vermeld of de werkgelegenheidsontwikkeling groter of kleiner is geweest in vergelijking met de nationale gemiddelden. Vrijwel alle subsectoren staan boven de x-as. Dit betekent dat de werkgelegenheid in deze sectoren is toegenomen. Veel sectoren staan links van de y-as. Dit betekent dat de werkgelegenheid in deze sectoren zich minder sterk ontwikkeld heeft dan het Nederlandse gemiddelde.

Detailhandel is de grootste subsector in de Achterhoek met 13.500 werkzame personen. De werkgelegenheid in deze subsector is in de periode 2007–2020 met zo'n 10 procent gegroeid, maar 6 procentpunt minder dan landelijk. Dit geldt ook voor de subsector Onderwijs. Deze subsector telt in 2020 bijna 7.700 werkzame personen; een groei van 4 procent, maar aanzienlijk minder dan het landelijke percentage (19 procent).

Figuur 6 Aantal werkzame personen naar subsectoren verzorgende diensten Regio Achterhoek, 2020 en ontwikkeling aantal werkzame personen en relatieve ontwikkeling t.o.v. Nederland, 2007–2020

Bron: PWE, 2021 en LISA, 2021. Bewerking: Team Moventem

Hoe figuur 6 te lezen?

De horizontale positie van de bollen drukt de ontwikkeling van het aantal werkzame personen in de betreffende subsector uit. De verticale positie drukt de werkgelegenheidsontwikkeling ten opzichte van Nederland uit. De grootte van de bollen weerspiegelt de absolute omvang in werkzame personen van de subsectoren. De figuur is op te delen in vier kwadranten. Subsectoren die zich in het kwadrant linksboven bevinden laten een groei van de Achterhoekse werkgelegenheid in de periode 2007–2020 zien. Deze groei is minder sterk dan in Nederland. Het kwadrant rechtsboven bevat subsectoren die een groei laten zien in de genoemde periode; deze groei is juist sterker dan in Nederland als geheel. Het kwadrant linksonder bevat subsectoren die een werkgelegenheidsdaling laten zien; deze daling is groter dan in Nederland als geheel. Het kwadrant rechtsonder laat een daling van de werkgelegenheid in de periode 2007–2020 zien. Deze daling is juist weer minder sterk dan in Nederland als geheel.

Andere grote subsectoren in de Achterhoek, met elk tussen de 8.000 en 9.000 werkzame personen, zijn Groothandel en handelsbemiddeling (8.500), Gezondheidszorg (8.050), Verpleging en verzorging (9.000). Dit zijn ook subsectoren met een sterke groei, die tevens groter is dan in Nederland als geheel. Een sterke daler qua werkgelegenheid is de Maatschappelijke dienstverlening. Deze subsector telde in 2020 6.050 werkzame personen en heeft sinds 2007 18 procent van de werkgelegenheid verloren, terwijl in Nederland het aantal werkzame personen juist toenam.

2.2 Clusters

Naar analogie van het nationale topsectorenbeleid heeft de Provincie Gelderland, die jaarlijks de Provinciale Werkgelegenheidsenquête (PWE) uitbrengt, acht regio-specifieke clusters van bedrijven en instellingen benoemd, die als sterk en kansrijk gezien worden. Het gaat om de clusters Agro-complex, Creatieve industrie, Energie & milieutechnologie (EMT), Food, Health/ medisch, Maakindustrie, Transport & logistiek en Vrijtijdseconomie.

Bovengemiddelde groei clusters

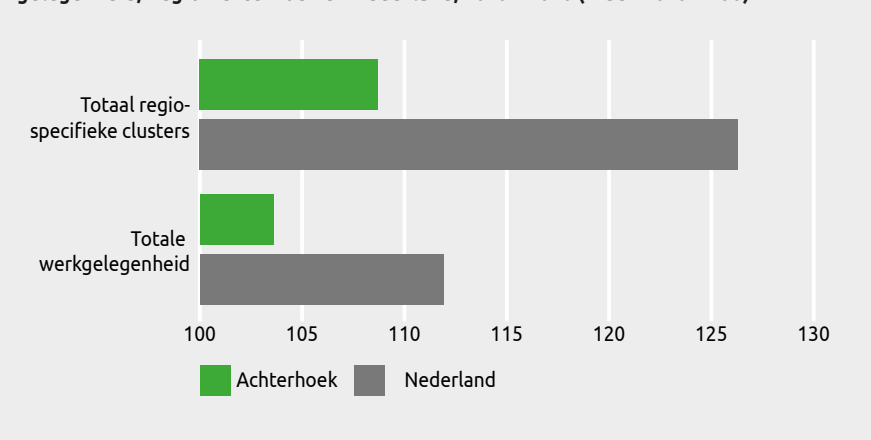
De door de provincie geïdentificeerde clusters zijn inderdaad kansrijk gebleken. De werkgelegenheid in de clusters groeit sneller dan in de totale economie. In de Achterhoek is de werkgelegenheid in de clusters in de periode 2007–2020 met 8,7 procent gegroeid, terwijl de totale werkgelegenheid groeide met 3,6 procent. Deze sterkere werkgelegenheidsontwikkeling binnen de Achterhoekse clusters blijft wel

achter bij de ontwikkeling in Nederland. In het gehele land zijn deze getallen respectievelijk 26,3 procent en 11,9 procent.

De totale werkgelegenheid in de Achterhoekse clusters bedroeg in 2010 89.250 werkzame personen, 72 procent van de totale werkgelegenheid in de Achterhoek. In 2020 bedroeg dit aantal 97.050: 75,6 procent van de totale werkgelegenheid. In Nederland bedroegen deze percentages respectievelijk 52,4 procent en 59,2 procent. De clusters zijn sterk oververtegenwoordigd in de Achterhoek.

Cijfers over de werkgelegenheid in de landbouw worden sinds 2010 geregistreerd in de PWE. Daarom is in onderstaande figuren de vergelijking 2010–2020 gemaakt in plaats van de gebruikelijke 2007–2020. Zodoende is deze voor de Achterhoek belangrijke sector ook meegenomen in de cijfers.

Figuur 7 Ontwikkeling werkgelegenheid naar regio-specifieke clusters en totale werkgelegenheid, Regio Achterhoek en Nederland, 2010 – 2020 (index 2010 = 100)

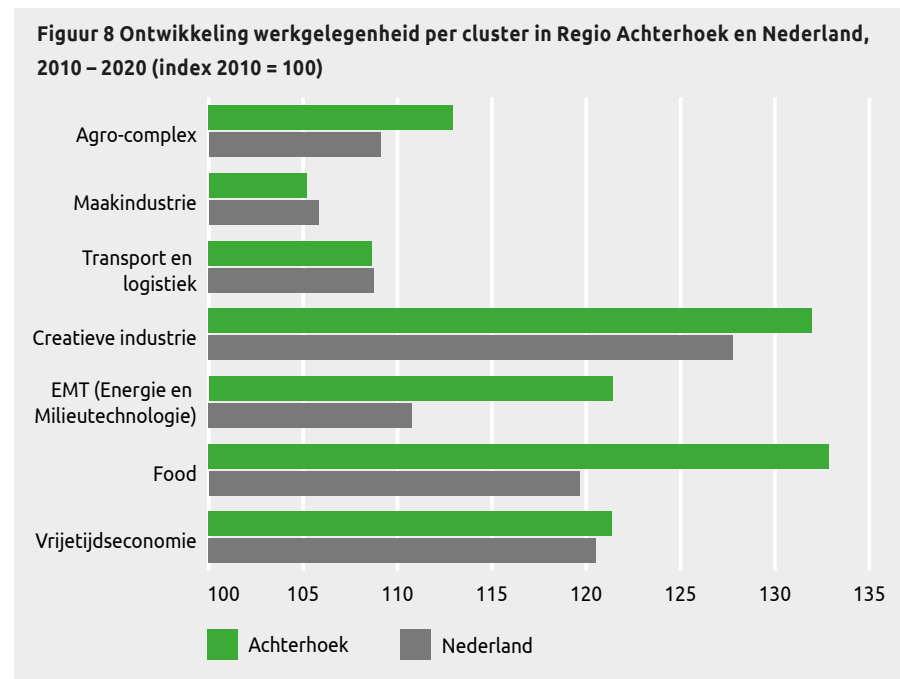

Bron: PWE, 2021 en LISA, 2021. Bewerking: Team Moventem

Grote verschillen in ontwikkeling tussen groepen clusters

De werkgelegenheidsontwikkeling tussen de clusters onderling verschilt duidelijk van elkaar. Als een onderverdeling wordt gemaakt naar meer traditionele clusters (Agro-complex, Maakindustrie, Transport en logistiek) en de meer recente ontstane clusters (Creatieve industrie, Energie en Milieutechnologie, Food, Health/medisch en Vrijtijdseconomie) dan valt op dat deze laatste groep sterker groeit.

De groeipercentages van deze recent ontstane clusters liggen tegen de 20 procent of ruim daarboven. De drie meer traditionele clusters blijven daar alle ruim onder.

Bron: PWE, 2021 en LISA, 2021. Bewerking: Team Moventem

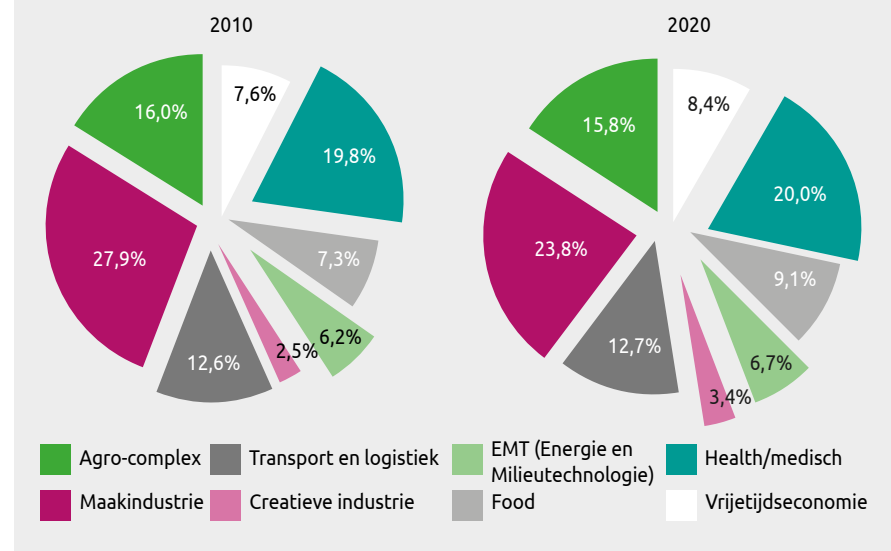
Maakindustrie grootste regio-specifieke cluster

De maakindustrie is het grootste cluster in de Achterhoek, maar verliest wel aandeel in het totaal (zie figuur 9). In 2010 bedroeg het aandeel van dit cluster in de regionale economie 27,9 procent. In 2020 is dit percentage gedaald tot 23,8 procent. Tegelijkertijd is de maakindustrie nog altijd het grootste cluster. Het op één na grootste cluster is de health/het medische cluster met 20,0 procent in 2020. Het kleinste cluster is de creatieve industrie (3,4 procent in 2020).

2.3 Bedrijfsvestigingen

Aan de hand van cijfers over aantallen en soorten vestigingen in de Achterhoek geven we een indruk van de aard en ontwikkeling van de bedrijvensvoorraad in de regio.

Figuur 9 Ontwikkeling werkgelegenheid naar afzonderlijke clusters, Regio Achterhoek 2010 en 2020

Bron: PWE, 2021 en LISA, 2021. Bewerking: Team Moventem

Aantal vestigingen groeit, wel minder hard dan landelijk

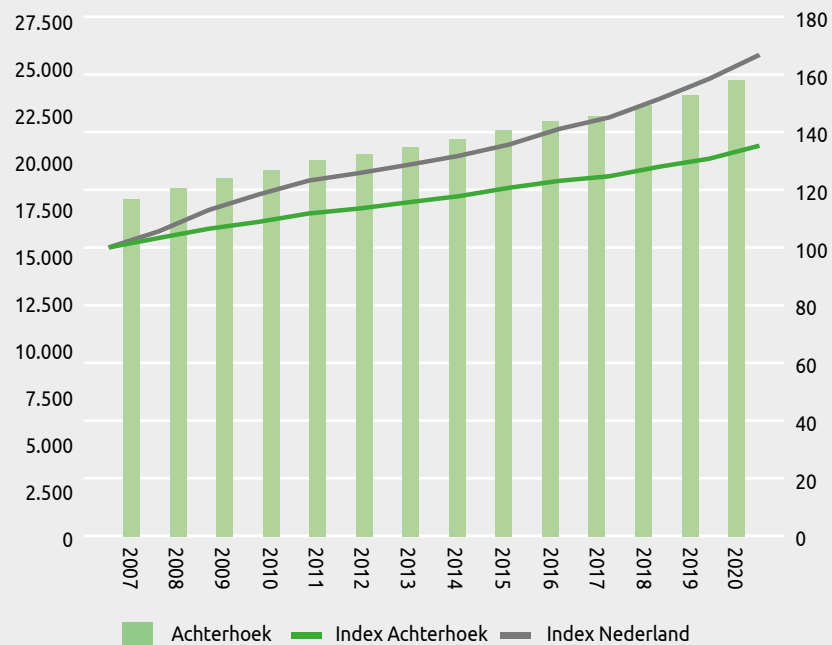
Een bedrijf kan uit meerdere vestigingen of filialen bestaan. Deze kunnen zich in verschillende regio's bevinden, wat bijvoorbeeld geldt voor filialen van winkels en bedrijven met meerdere productielocaties. Omdat arbeid plaatsvindt op een specifieke locatie, is dit ook de insteek bij de registratie van werkgelegenheid. Zo kan de werkgelegenheid aan de juiste regio worden toegedeeld.

In mei 2020 telde de Achterhoek 24.260 bedrijfsvestigingen. Het aantal Achterhoekse vestigingen is ruim 3,4 procent hoger dan een jaar eerder (+800).⁵ De Achterhoek telt 1,4 procent van alle vestigingen in Nederland. Dat is minder dan op basis van de bevolkingsomvang zou mogen worden verwacht. Van de totale Nederlandse bevolking is 1,5 procent Achterhoeker.

⁵ De Provinciale Werkgelegenheidsenquête (PWE) die de provincie Gelderland uitbrengt verbetert ieder jaar de werkgelegenheids- en vestigingencijfers van voorliggende jaren. Hierdoor kunnen de in 2020 vastgestelde cijfers van die uit de jaren daarvoor afwijken. Dit is hier ook het geval. Op basis van de cijfers uit 2019 bedroeg het aantal vestigingen in de Regio Achterhoek 23.600; het verbeterde cijfer uit 2020 over hetzelfde jaar is 23.460.

Over een langere periode gekeken, is in de Achterhoek het aantal vestigingen minder sterk gestegen dan in Nederland. Vanaf 2007 tot en met 2020 steeg het aantal vestigingen in de Achterhoek 35,3 procent (+6.300). Landelijk was er in deze periode sprake van een stijging van 66,8 procent.

Figuur 10 Aantal vestigingen in Regio Achterhoek en de ontwikkeling vestigingen in Regio Achterhoek en Nederland, 2007 – 2020 (index 2007 = 100)

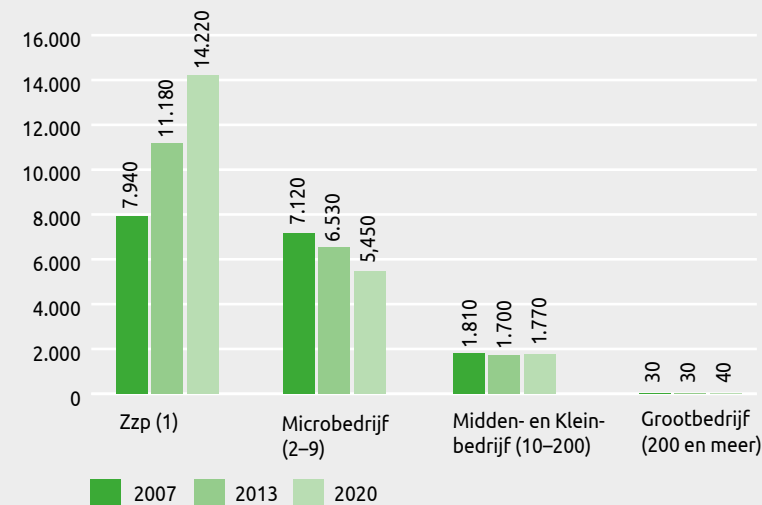
Bron: PWE, 2021 en LISA, 2021. Bewerking: Team Moventem

Groei vestigingen vooral toe te schrijven aan zzp'ers

De toename van het aantal vestigingen in de Achterhoek is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de groei van het aantal zzp'ers (vestigingen met één werkzame persoon). In mei 2020 telt de Achterhoek 14.220 zzp'ers. Dit zijn er bijna 540 meer dan in 2019, een toename van 4 procent. Met een toename van bijna 6.280 vestigingen tussen 2007 en 2020 is het aantal zzp'ers de grootteklasse van bedrijven die in de Regio Achterhoek een sterke groei vertoont. Deze ontwikkeling weerspiegelt de tendens van toenevende flexibilisering van de economie: minder personen in loondienst en meer zelfstandigen die flexibel in te huren zijn. De microvestigingen (2–10 werkzame personen)

en vestigingen uit het midden- en kleinbedrijf (11–200 werkzame personen) laten een daling zien van respectievelijk 24 en 2 procent. Het aantal grote vestigingen (200 werkzame personen of meer) laat een kleine toename zien. De Achterhoek telt ongeveer 40 van dit soort vestigingen.⁶

Figuur 11 Ontwikkeling aantal vestigingen naar grootteklasse, Regio Achterhoek, 2007, 2013, 2020

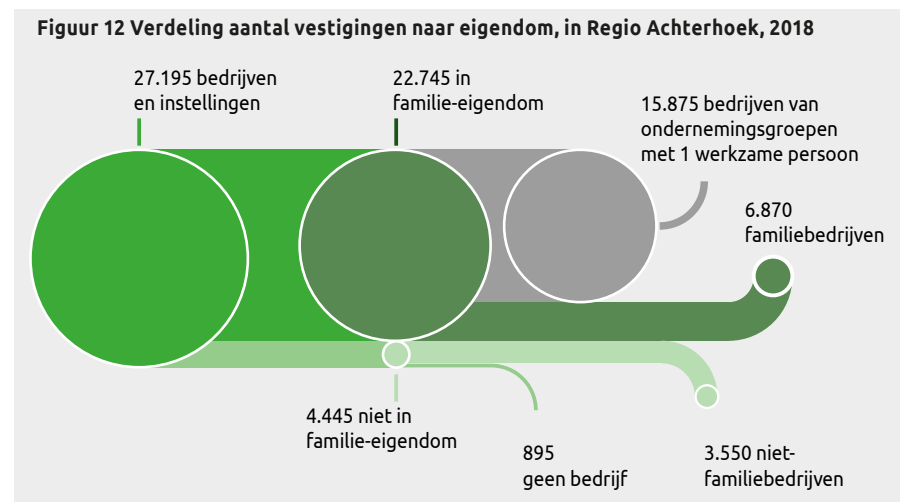
Bron: PWE, 2021. Bewerking: Team Moventem

Twee derde van de bedrijven in de Achterhoek is een familiebedrijf

Het CBS heeft nieuwe cijfers gepubliceerd over familiebedrijven in Nederland.⁷ Deze cijfers zijn betrouwbaarder en vollediger dan eerdere experimentele cijfers over familiebedrijven uit 2017 die in de 2020-editie van de Achterhoek Monitor gepresenteerd zijn. Door een wijziging in de methode zijn de cijfers uit deze editie niet vergelijkbaar met die uit de 2020-editie van de jaarpublikatie.

⁶ De Provinciale Werkgelegenheidsenquête (PWE) die de provincie Gelderland uitbrengt verbetert ieder jaar de werkgelegenheids- en vestigingcijfers van voorliggende jaren. Hierdoor kunnen de in 2020 vastgestelde cijfers van die uit de jaren daarvoor afwijken. Dit is ook het geval bij de cijfers van bedrijfsvestigingen naar grootteklasse.

⁷ Centraal Bureau voor de Statistiek, Familiebedrijven in Nederland 2015-2018, Den Haag/Heerlen/Rijswijk: CBS, 2020. De nieuwe cijfers over familiebedrijven zijn een reactie op een Kamermotie om familiebedrijven in Nederland beter in kaart te brengen. Het Landelijk Expertisecentrum Familiebedrijven van Hogeschool Windesheim heeft bijgedragen aan de totstandkoming van de cijfers.

Bron: CBS, 2021. Bewerking: Team Moventem

Definitie familiebedrijven

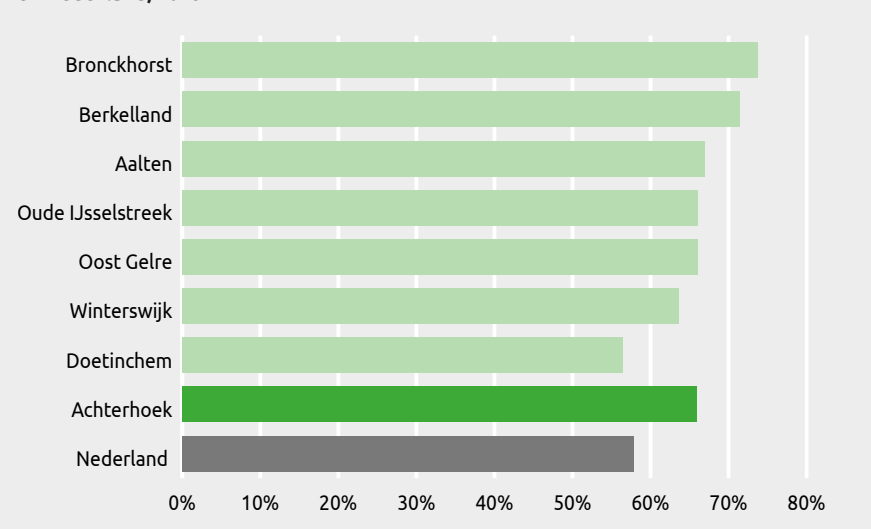
Het CBS volgt de definitie van de Europese Commissie uit 2009. Een familiebedrijf is een bedrijf, waarbij één familie direct of indirect een meerderheid van zeggenschap heeft (bij beursgenoteerde bedrijven 25 procent). De familie moet formeel betrokken zijn bij het bestuur en het bedrijf moet ook juridisch overdraagbaar zijn. Volgens deze definitie zijn ook alle bedrijven met 1 werkzaam persoon familiebedrijven. Het CBS heeft ervoor gekozen om deze bedrijven mee te nemen in de groep 'bedrijven in familie-eigendom' maar niet in de groep familiebedrijven. De groep familiebedrijven betreft alleen bedrijven met twee of meer werkzame personen.

Uit de eerdere cijfers bleek dat in de Achterhoek een bovengemiddeld aandeel familiebedrijven gevestigd is. Dit beeld wordt bevestigd door de nieuwe cijfers. Figuur 12 geeft een overzicht van de nieuwe cijfers. Het blijkt dat er in de Achterhoek in 2018 ruim 27.000 vestigingen van bedrijven en instellingen waren (CBS-definitie⁸). In brede zin waren er bijna 23.000 vestigingen van bedrijven in familie-eigendom en ruim 4.000 niet in familie-eigendom. Van de vestigingen in familie-eigendom was het merendeel (bijna 16.000) een vestiging met 1 werkzaam persoon. Dit zijn vooral eenmanszaken zonder personeel en besloten vennootschappen (bv's) zonder personeel die uit één juridische eenheid bestaan. Bijna 7.000 vestigingen waren familiebedrijven (in enge zin).

⁸ Doordat gebruik is gemaakt van CBS-definities, verschillen de cijfers over aantallen bedrijfsvestigingen van de aantallen die geregistreerd zijn in de provinciale vestigingen- en werkgelegenheidsregisters (PWE) die we gebruiken in de rest van de Achterhoek Monitor.

Van alle vestigingen van bedrijven in de Achterhoek is 84 procent in familie-eigendom (landelijk bedraagt dit percentage ook 84 procent). Van de bedrijven met ten minste 2 werkzame personen is afgerond 66 procent een familiebedrijf (landelijk percentage: 58 procent); per saldo telt de Achterhoek dus relatief meer familiebedrijven dan Nederland als geheel. Dit is op basis van de meest gangbare maatstaf, waarbij het beeld niet wordt vertroebeld door het hoge aantal zelfstandigen. Zelfstandigen zijn moeilijk te kwalificeren als familiebedrijf of niet-familiebedrijf.

Figuur 13 Aandeel familiebedrijven naar gemeente, Regio Achterhoek en Nederland, 2018

Bron: CBS, 2021. Bewerking: Team Moventem

Wanneer we kijken naar de geografische spreiding van familiebedrijven binnen de regio, dan is het aandeel familiebedrijven ten opzichte van niet-familiebedrijven hoger in de niet- of weinig stedelijke gemeenten en het laagst, met 55 procent, in de meer stedelijke gemeente Doetinchem. Koploper is de gemeente Bronckhorst met 74 procent familiebedrijven. In de plattelandsgebieden vinden we over het algemeen meer familiebedrijven vanwege het grotere aandeel bedrijven in de agrarische sector en de vrijetijdsector.

Thema uitgelicht.

Smart werken en Innovatie

Door de veranderende samenleving staat ook de Achterhoek voor de uitdaging om met minder mensen hetzelfde werk te doen. Om dit te bereiken zullen robotisering, digitalisering en nieuwe technologieën omarmd moeten worden. Daarom bouwen het onderwijs, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en de overheid samen aan een innovatief klimaat. Een open innovatiesysteem waarin economische innovatie hand in hand gaat met sociale en maatschappelijke innovatie. En waarin de Achterhoekse kwaliteiten naoberschap & vakmanschap volledig tot hun recht komen.

(bron: Achterhoek Visie 2030)

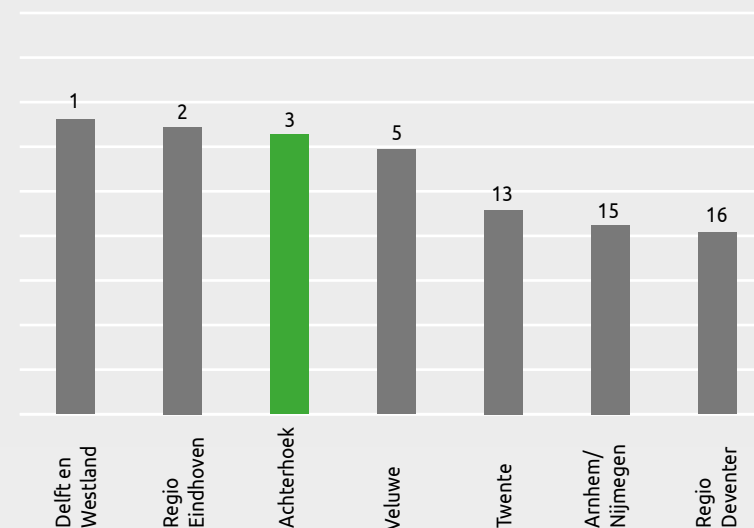
Achterhoekse octrooien

Innovatie is wezenlijk voor de ontwikkeling van de economie. Innovatie wordt door- gaans gedefinieerd als de ontwikkeling van nieuwe technologieën en toepassing daarvan in producten, diensten en processen. Deze definitie volgens bestaat innovatie uit twee soorten: procesinnovatie en productinnovatie. Het verbeteren van de produc- tiwijze van hetzelfde product is procesinnovatie. Hierdoor kan dezelfde hoeveelheid product sneller en/of tegen geringere kosten worden gemaakt. Productinnovatie leidt tot nieuwe producten en is daarmee ook het meest manifest aanwezig in onze samen- leving.

Onze samenleving telt talloze zichtbare en onzichtbare innovaties, van horloges tot beeldschermen en van poedercoating tot radiosignalen. De meest geformaliseerde vorm van innovatie is het vastleggen van de verbetering in een octrooi ofwel patent genoemd. Dit geeft de bezitter van een product of een proces de zekerheid dat het

niet zonder meer straffeloos gekopieerd of gestolen kan worden. De COROP-regio Achterhoek neemt na Delft/Westland en Eindhoven in de periode 2016–2020 de derde plaats in wat betreft het aantal verleende octrooien volgens de Rijksoctrooiwet. Per 100.000 inwoners werden er aan Achterhoekse innovators 63,4 octrooien verstrekt. In omliggende regio's werden minder octrooien verstrekt: Twente (51,2), Regio Deventer (44,4), Veluwe (59,2) en Arnhem/Nijmegen (49,7). De regio's Delft/Westland (228,3) en Eindhoven (97,8) zijn de koplopers in Nederland, de Achterhoek neemt op dit gebied zoals gezegd de derde plaats in.

Figuur 14 Positie in top-40 COROP-regio's met meeste octrooiaanvragen 2016 – 2020

Bron: RVO, 2021. Bewerking Team Moventem

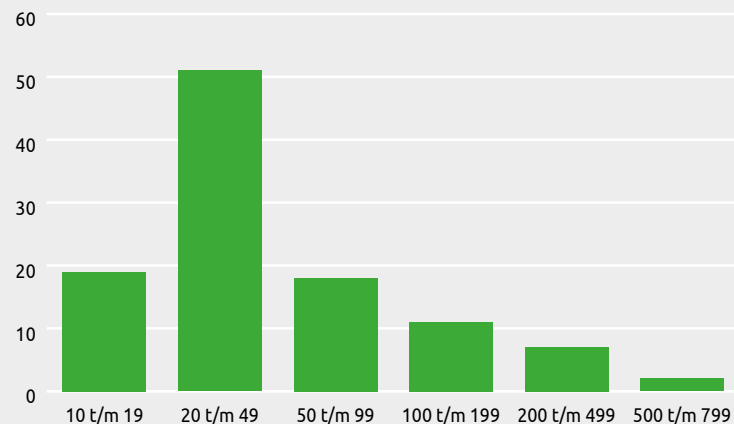
Snelgroeende bedrijven in de Achterhoek

Snelgroeende bedrijven zijn voor de ontwikkeling van de regionale economie van groot belang. Veelvuldig groeien deze bedrijven niet alleen zelf, maar groei betekent doorgaans ook voor de toeleveranciers een toenemende vraag van hun snelgroe- ende afnemer. In de Achterhoek zijn de afgelopen jaren 74 vestigingen van bedrijven gekenschetst als snelle groeiers. Het personeelsbestand is over minimaal drie jaar met minimaal 5 procent per jaar gegroeid. In deze analyse zijn alleen vestigingen meegenomen met 10 werknemers of meer.

In totaal zijn in de periode 2018–2020 dus 74 vestigingen te karakteriseren als snelle groeiers. Zowel naar sector als grootte is het een divers gezelschap. De Industrie (16), de Gezondheidszorg (17) en de Groot- en Detailhandel (11) tellen de meeste snelle groeiers. Dit zijn ook de grootste sectoren in de Achterhoek. Opvallend is dat ook een vijftal scholen als snelle groeier is geïdentificeerd.

Naar grootte is de klasse 20–49 werkzame personen met 31 vestigingen sterk vertegenwoordigd. Dit is ruim 40 procent van het totaal aantal snelle groeiers. Bijna een kwart van de snelle groeiers bestaat uit vestigingen met 10–19 werkzame personen. Doetinchem (16) en Bronckhorst (13) tellen de meeste snelgroeiende vestigingen binnen hun gemeentegrenzen.

Figuur 15 Aantal snelgroeiende vestigingen Regio Achterhoek, 2018–2020

Bron: PWE, 2021. Bewerking: Team Moventem

Snelgroeiende bedrijven

Een snelgroeiend bedrijf of snelle groeier is een bedrijf met een gemiddelde jaarlijkse groei in het personeelsbestand van 10 procent per jaar of meer, over een periode van 3 achtereenvolgende jaren, gemeten. Dit betekent dat er over een periode van 3 jaar een totale groei van tenminste 33,1 procent moet worden behaald. Daarnaast moeten de bedrijven aan het begin van de groeiperiode minimaal 10 werknemers hebben en worden bedrijven die zijn opgericht in het startjaar van de groeiperiode niet meegeteld. Een snelgroeiend bedrijf in jaar t heeft dus in de

periode t-3 tot t een groei van tenminste 33,1 procent behaald, heeft in het jaar t-3 minimaal 10 werknemers en is opgericht vóór het jaar t-3. De hierboven genoemde criteria zijn voor slechts voor een handjevol bedrijven te bereiken. Daarom wordt de definitie vaak versoepeld, niet jaarlijks 10 procent groei, maar 5 procent. Ook nog een forse prestatie aangezien bijvoorbeeld de totale Achterhoekse werkgelegenheid sinds 2007 met 3,6 procent is toegenomen. Dat is een jaarlijkse groei van ongeveer 0,3 procent.

2.4 Wat maakt de Achterhoekse bedrijvigheid bijzonder?

Eerder in deze jaarpublikatie is opgemerkt dat de stuwende bedrijvigheid in de Achterhoek qua werkgelegenheidsaandeel afneemt en dat de verzorgende bedrijvigheid aan belang toeneemt. Dit is een algemene trend in Nederland en de westerse wereld. Deze verschuiving kunnen we analyseren met een zogenoemde 'shift-share analyse'. Is de verschuiving meer het gevolg van de ontwikkeling van de nationale economie? Of speelt de sectorsamenstelling in de Achterhoek een bepalende rol? Of wellicht is het niet op basis van nationale en sectorale ontwikkelingen te verklaren en moeten we het zoeken in iets wat kenmerkend is voor de Achterhoek? Dat typisch Achterhoekse zouden we populair gezegd ook de 'A-factor' kunnen noemen.

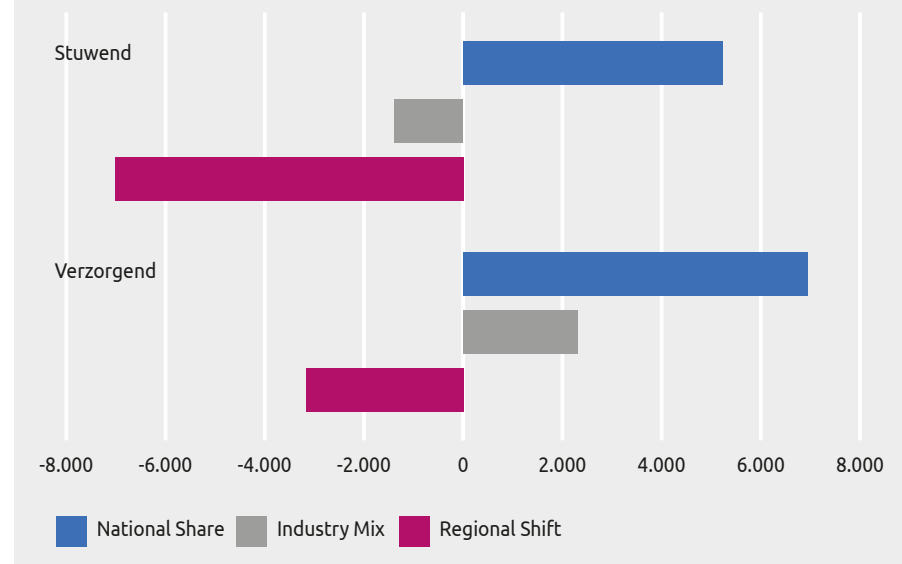
Shift-share analyse

Een shift-share analyse maakt het mogelijk om de ontwikkeling van de regionale economie te verbijzonderen in drie aspecten. Ten eerste de ontwikkeling als gevolg van de algemene groei van de nationale economie. Als de nationale economie groeit, ligt het voor de hand dat de Achterhoekse economie eveneens groeit. Dit wordt de 'national share' genoemd. Ten tweede kan regionale ontwikkeling het gevolg zijn van de specifieke sectorsamenstelling van het regionale bedrijfsleven. Een hoger aandeel in succesvolle sectoren – bijvoorbeeld in de chipindustrie – kan leiden tot een sterkere economische ontwikkeling. Dit wordt de 'industry mix' genoemd ('industry' is de Engelse term voor 'sector'). Als laatste is er de 'regional shift'. Dit is het deel van de ontwikkeling die niet door de eerste twee genoemde factoren verklaard kan worden en derhalve zijn oorsprong vindt in de specifieke factoren in de regio zelf. In de Achterhoek is dit de 'A-factor'.

Stuwende Achterhoekse bedrijvigheid in lijn met de nationale groei

De werkgelegenheidsontwikkeling in de Achterhoek hangt grotendeels af van de ontwikkeling van de nationale economie ('national share') en/of de ontwikkeling in de sector ('industry mix'). De stuwende Achterhoekse bedrijvigheid ontwikkelt zich uitsluitend door de groei van de Nederlandse economie. De verzorgende Achterhoekse bedrijvigheid neemt ook toe door de positieve werkgelegenheidsontwikkeling van de betreffende sectoren.

Figuur 16 Stuwende en verzorgende sectoren naar drie componenten van ontwikkeling in Regio Achterhoek, 2020

Bron: PWE, 2021. Bewerking: Team Moventem

Stuwend en verzorgend

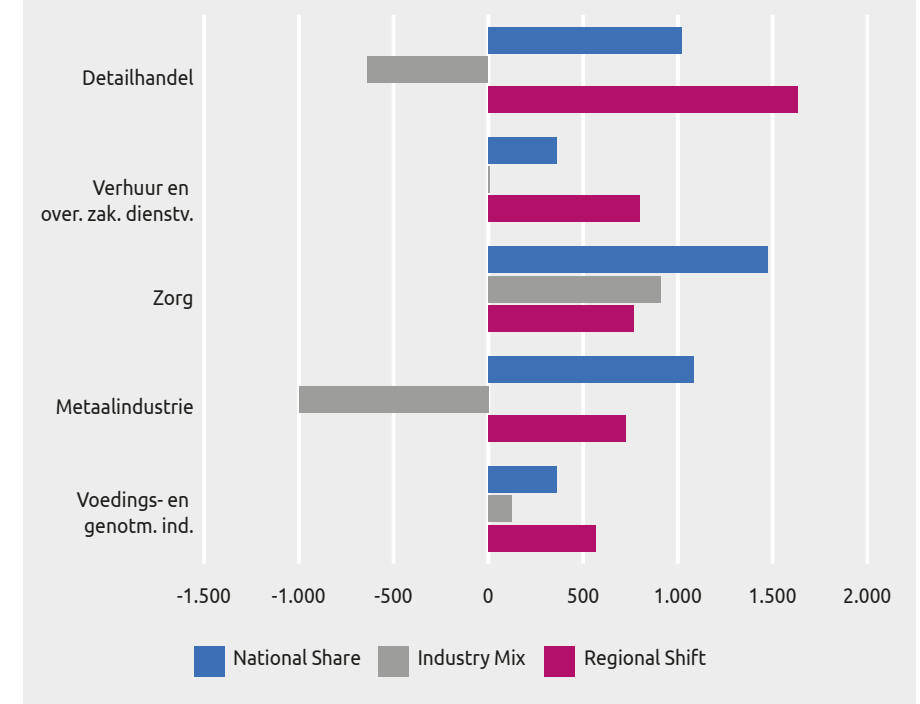
Stuwende bedrijven en instellingen zijn meer op 'export' gericht. Daarmee wordt bedoeld dat deze bedrijven als het ware inkomsten genereren voor de regio door (met name) goederen en/of diensten te verkopen buiten de regio. Verzorgende bedrijven zijn primair bedoeld om in de behoeften van stuwende bedrijven en de regionale bevolking te voorzien.

De A-factor

De A-factor geeft zicht op de eigen kracht van succesvolle regionale sectoren. Uit de analyse van de afzonderlijke sectoren in de Regio Achterhoek blijkt dat de

top-5 bestaat uit: Detailhandel, Verhuur en overige zakelijke dienstverlening, Zorg, Metaalindustrie en Voedings- en genotmiddelenindustrie. De werkgelegenheid in de detailhandel en metaalindustrie neemt toe ondanks een tegengestelde trend in de sector (grijze staaf).

Figuur 17 Top-5 sectoren met hoogste 'regional shift' in Regio Achterhoek, 2020

Bron: PWE, 2021. Bewerking: Team Moventem

De top-5 sectoren met een ontwikkeling die het meest achterblijven bij de landelijke en sectorale ontwikkeling zijn: Onderwijs, Groothandel, Bouwnijverheid, Overige industrie en Welzijn.

2.5 Bruto regionaal product en arbeidsproductiviteit

Het bruto regionaal product en de arbeidsproductiviteit zijn beide maten die de kracht van de regionale economie uitdrukken. Het zijn ook de kengetallen die vaak gebruikt worden om regio's en landen met elkaar te vergelijken.

Hoger groeitempo Achterhoekse economie

Het bruto regionaal product (BRP) is een maat voor de omvang van de economie. Het BRP is de totale toegevoegde waarde van alle in de regio geproduceerde finale goederen en diensten. Anders gezegd: de brutowinst die een regio als geheel maakt. Om verschillende gebieden met elkaar te vergelijken kan het BRP uitgedrukt worden per inwoner.

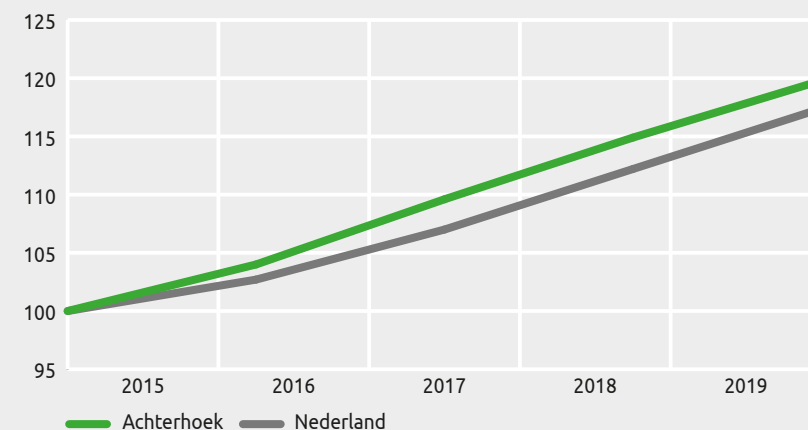
Op regionaal niveau is 2019 het meest recente jaar qua beschikbaarheid van data over BRP en arbeidsproductiviteit. Het CBS had bij het ter perse gaan van deze publicatie nog geen cijfers over 2020 gepubliceerd. Voor de Achterhoek bedroeg het BRP in 2019 ruim 13,5 miljard euro. Dit was 5.000 miljoen euro meer dan een jaar eerder en 2,3 miljard meer dan in 2015, een toename van 20 procent. Uitgedrukt in BRP per inwoner bedroeg de toename 19 procent in de Achterhoek, terwijl dit landelijk 15 procent was. De beperkte toename van de Achterhoekse bevolking en de sterkere toename van de totale Nederlandse bevolking maakt het verschil groter. In absolute zin bedroeg het BRP in 2019 per Achterhoeker 72 procent van het gemiddelde Nederlandse BBP (Bruto binnenlands product). In 2015 bedroeg dit 69 procent. De Achterhoek loopt in op de het BBP.

Arbeidsproductiviteit lager dan landelijk gemiddelde

Arbeidsproductiviteit is de gemiddelde productie per werknemer per tijdseenheid. Vaak wordt hiervoor een jaar genomen. Algemeen wordt aangenomen dat een efficiëntere en effectievere manier van produceren leidt tot een hogere arbeidsproductiviteit. En hoe productiever een gebied is, hoe welvarender het zal zijn. Dat geldt zeker voor landen, voor regio's is deze relatie minder sterk. Zo beïnvloeden nationale wetten en regelingen (denk aan belastingen en uitkeringen) ook de welvaart in een regio. Ondanks deze nuancering geeft de arbeidsproductiviteit een goed beeld van de kracht van de regionale economie.

In de Achterhoek als geheel ligt de arbeidsproductiviteit 7 procentpunt lager dan in Nederland. Er zijn tussen de verschillende sectoren grote verschillen. Zo laten de sectoren verhuur en handel van onroerend goed (+64 procent), overheid en zorg (+19 procent), handel, vervoer en horeca (+16 procent) en de bouwnijverheid (+1 procent) een hogere arbeidsproductiviteit zien in vergelijking met Nederland. De landbouw en industrie kennen een gemiddelde arbeidsproductiviteit die 10 procent onder het Nederlands gemiddelde ligt. De ICT-sector kent een arbeidsproductiviteit die een derde lager ligt in vergelijking met Nederland.

Figuur 18 Ontwikkeling BRP en BBP in COROP-regio Achterhoek en Nederland, 2015 – 2019 (index 2015=100)

Bron: CBS, 2019. Bewerking: Team Moventem

Tabel 1 Arbeidsproductiviteit per werknemer in COROP-regio Achterhoek en Nederland, 2017 (x €1.000)

Sector	Achterhoek	Nederland	Vershil (NL = 100)
Landbouw, bosbouw en visserij	€ 55,5	€ 61,5	90
Industrie	€ 94,1	€ 105,1	90
Bouwnijverheid	€ 67,1	€ 66,2	101
Handel, vervoer en horeca	€ 68,2	€ 58,6	116
Informatie en communicatie	€ 75,7	€ 112,3	67
Financiële dienstverlening	€ 214,7	€ 244,9	88
Verhuur en handel van onroerend goed	€ 913,0	€ 557,5	164
Zakelijke dienstverlening	€ 43,0	€ 48,6	88
Overheid en zorg	€ 66,0	€ 55,6	119
Cultuur, recreatie, overige diensten	€ 32,8	€ 37,9	86
Totaal	€ 73,8	€ 79,3	93

Bron: CBS, 2019. Bewerking: Team Moventem

In 2030 wil de Achterhoek haar eigen duurzame energie opwekken. Daarnaast wordt afval dan niet langer als probleem of kostenpost gezien, maar als nuttige grondstof. Producten en materialen worden hergebruikt en grondstoffen behouden hun waarde. De Achterhoek blijft koploper in de kringlooplandbouw.

(bron: Achterhoek visie 2030)

In deze sectie staan we stil bij twee pijlers die bij dit thema horen:

1) Kringlooplandbouw en 2) Energietransitie.

Ondanks de groei aan investeringen in de overgang naar een circulaire economie staat het meten van de mate van circulariteit, in brede zin, nog in de kinderschoenen, zeker op regionaal niveau. Robuuste indicatoren die de voortgang van de transitie naar een circulaire economie meten zijn nog nauwelijks vastgesteld en (regionale) data die het mogelijk maken een volledig dan wel uitgebreid beeld te geven zijn schaars. Dit maakt dat in deze editie van de Achterhoek Monitor geen cijfers over de stand en de ontwikkeling van de circulaire economie in brede zin in de Achterhoek gepresenteerd kunnen worden. Ten aanzien van de monitoring van circulaire economie moet nog een doorontwikkeling plaatsvinden. De verwachting is dat dit in volgende edities zal veranderen, ook omdat de Achterhoek voor de komende jaren een zogeheten SDG-regio is.⁹

⁹ Meer informatie, zie o.a.: <https://www.regio8.nl/zeventien-duurzame-doelen-voor-achterhoek/nieuws/item?1176263>.

Door het volgen van de vorderingen van de realisatie van de SDG's (Sustainable Development Goals) op regionaal niveau, in het bijzonder SDG 12 (Verantwoorde consumptie en productie), zal er meer zicht verkregen worden op de transitie van de Achterhoek naar een circulaire economie. Een positieve uitzondering op dit algemene beeld vormt de kringlooplandbouw.

Kringlooplandbouw in de Achterhoek¹⁰

De Achterhoek is aangewezen als experimenteerregio voor de ontwikkeling van kringlooplandbouw. Rijk en regio verkennen samen met ondernemers hoe nieuwe, verdergaande stappen kunnen worden gezet om de kringloop in de agrarische sector verder te sluiten. Dit is één van de doelen van de vereniging Vruchtbare Kringloop Achterhoek en Liemers (VKA). Met behulp van data-analyses van de KringloopWijzer, van de 274 bij de VKA aangesloten melkveehouders, kunnen we een beeld geven van de staat van de kringlooplandbouw in de Achterhoek.

Over de KringloopWijzer

De KringloopWijzer (KLW) is een rekeninstrument dat de mineralenkringlopen van een melkveebedrijf in beeld brengt. Door meer inzicht in de mineralenkringloop tussen dier, mest, bodem en voer te geven kunnen veehouders beter sturen op de benutting van mineralen en zo de milieu- en klimaatprestaties op hun bedrijf verbeteren.

In de Achterhoek wordt gewerkt aan zeven algemene doelen die verband houden met de verdere ontwikkeling van kringlooplandbouw:

- Verbeteren circulariteit;
- Omgaan met en tegengaan van klimaatverandering;
- Verbeteren waterkwaliteit en -beheer;
- Verbeteren bodemkwaliteit;
- Herstellen biodiversiteit;
- Verbeteren plant- en diergezondheid;
- Verbeteren sociaaleconomische positie van de boer.

In deze bijdrage lichten we er twee indicatoren uit. Deze hebben betrekking op 'Omgaan met en tegengaan van klimaatverandering' en 'Verbeteren bodemkwaliteit'.

¹⁰ Het onderdeel 'Kringlooplandbouw in de Achterhoek' is een gastbijdrage van de Vereniging Vruchtbare Kringloop Achterhoek en Liemers.

Daling broeikasgasemissies Achterhoekse boeren

Om stappen te zetten naar kringlooplandbouw is het verder sluiten van de mineralenkringlopen, maar ook de koolstofkringloop, in de melkveehouderij nodig. In de kringloop treden op verscheidene plekken verliezen op naar bodem, lucht en water. Voor een optimale bedrijfsvoering dienen deze geminimaliseerd te worden. De emissie van broeikasgassen die bijdragen aan klimaatverandering zijn een onderdeel van deze verliezen. De drie voornaamste broeikasgassen methaan, lachgas en koolstofdioxide, komen vrij bij processen op het melkveebedrijf. Methaan (CH₄) komt vrij bij het verteerren van voer in de eerste maag van de koe en vervolgens in de mestopslag. Lachgas (N₂O) komt vrij uit de mest en meststoffen en deze emissie ontstaat vooral op het land. Koolstofdioxide (CO₂) komt vrij bij processen die energie verbruiken zoals tractoren.

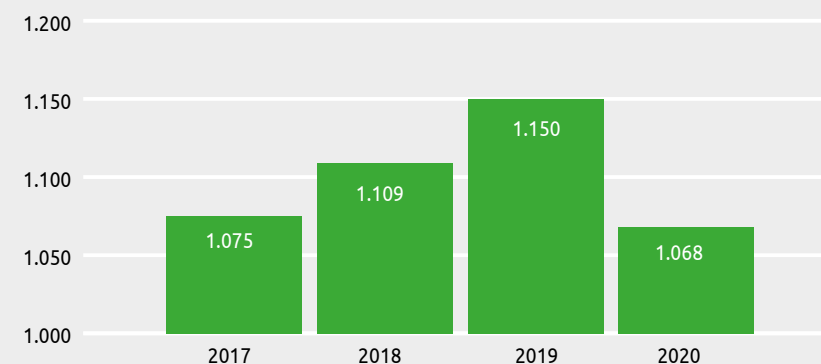
De emissies van broeikasgassen die toegerekend kunnen worden aan het melkveebedrijf worden berekend in de KringloopWijzer (KLW; zie kader). Op jaarbasis krijgt een veehouder via de bedrijfsrapportage uit de KLW onder andere inzicht in de emissies van methaan, lachgas en koolstofdioxide op zijn bedrijf. De belangrijkste bron van broeikasgassen op een melkveebedrijf is methaan. Sturen op een goede voerkwaliteit, aandacht voor de aankoop van (kracht)voer en zorgen voor een goede samenstelling van het rantsoen met de juiste voercomponenten verlaagt de methaanemissie.

In figuur 19 is de totale broeikasgasemissie per bedrijf (aangesloten bij VKA) weergegeven zoals berekend in de KLW, uitgedrukt in grammen CO₂-equivalenten per gestandaardiseerde melkeenheid. De droge zomers hebben effect op de emissie van de broeikasgassen. In de droge jaren 2018 en 2019 steeg de emissie per bedrijf. In droge periodes kan er minder ruwvoer worden gewonnen, en moet er meer voer worden aangevoerd, wat gepaard gaat met extra emissie. De stijgende trend zet niet door; in het jaar 2020 is de gemiddelde broeikasgasemissie op het melkveebedrijf het laagst van de laatste vier jaar (1.068 gram CO₂-equivalenten per kg melk).

Lichte stijging gehalte organische stof in de bodem

Een van de indicatoren voor bodemkwaliteit is het gehalte aan organisch stof (OS). Het OS-gehalte is de afgelopen twee decennia vrij stabiel gebleven dan wel gestegen in de Achterhoek, afhankelijk van het type bodemsoort en gewas. Meer organische stof in de bodem zorgt ervoor dat vocht en mineralen beter vastgehouden worden en dat levert naast een positieve bijdrage aan de waterkwaliteit ook een positieve bijdrage aan de bodemvruchtbaarheid.

Figuur 19 Verloop van broeikasgasemissies (BKG) op 274 melkveebedrijven in de Achterhoek, 2017 – 2020

Bron: VKA, 2021

Over de vereniging Vruchtbare Kringloop Achterhoek en Liemers (VKA)

De vereniging Vruchtbare Kringloop Achterhoek en Liemers (VKA) is een lerend netwerk van de landbouw in de Achterhoek en Liemers voor een vruchtbare toekomst. Het netwerk ontwikkelt samen met agrariërs en partners nieuwe kennis en deelt deze in studiegroepen. Sinds 1 januari 2020 is de VKA een zelfstandige boerenvereniging met een boerenbestuur en zo'n 300 leden bestaande uit melkveehouders en loonwerkers. Samen met de partners LTO Noord, Waterschap Rijn en IJssel, ForFarmers, FrieslandCampina, Vitens, Rabobank, Provincie Gelderland, Countus, Achterhoek Ambassadeurs en Eurofins wordt gewerkt aan gezamenlijke doelen. Doel van de VKA is om samen met haar leden, agrariërs en partners bij te dragen aan een zo efficiënt mogelijke benutting van mineralen, verlies van mineralen te voorkomen en daarmee samen te werken aan een vruchtbare toekomst.

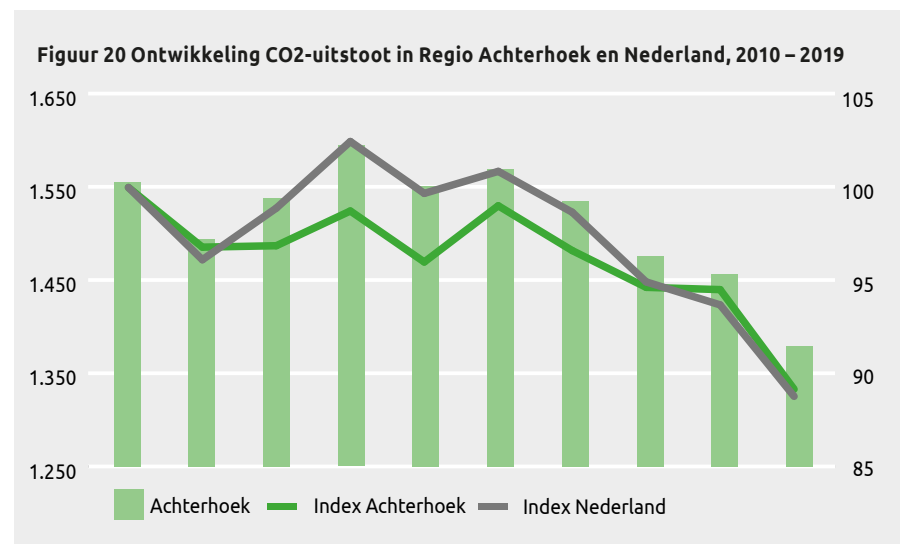
Deze conclusies corresponderen met tientallen andere studies in Nederland en bevestigen dat agrarische ondernemers via een uitgekende vruchtwisseling, gebruik van vanggewassen en groenbemesters en slim bodembeheer erin slagen om de jaarlijkse afbraak van organische stof te compenseren en deze zelfs op te bouwen.¹¹

¹¹ Fujita Y & G.H. Ros (2020). Locatie Specifiek Maatwerk voor Water- en Bodemkwaliteit. Deel 3. Tijdreeksanalyse van organische stof en fosfaat in de Achterhoek. Wageningen: Nutriënten Management Instituut BV. Beschikbaar via: <https://www.nmi-agro.nl/wp-content/uploads/2019/09/NMI-rapport-1761-deel-3.pdf>.

Het OS-gehalte was gemiddeld 5,6 procent voor grasland, 3,8 procent voor akkerbouw, en 4,0 procent voor mais (over de periode 1995–2019). Op alle zandgronden is er sprake van een significante (kleine) stijging van het OS-gehalte over de afgelopen twee decennia ($p < 0,05$).

Energietransitie in de Achterhoek

De energietransitie-opgave is relevant in het licht van het Nationale Klimaatakkoord. Hierin hebben overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke partijen afspraken gemaakt over hoe de uitstoot van het broeikasgas CO₂ in Nederland met 49 procent in 2030 (ten opzichte van 1990) teruggedrongen wordt. Voor regio's betekent dit onder meer dat zij een groot deel van de gemaakte afspraken in de praktijk zullen moeten brengen via de Regionale Energie Strategie (RES). Om na te gaan hoe de Achterhoek ervoor staat ten aanzien van de energietransitie, volgen hieronder cijfers over de afbouw van de uitstoot van CO₂ en de opbouw van de opwek en het gebruik van duurzame energie. We baseren ons hierbij op de meest recent beschikbare cijfers uit de Klimaatmonitor.¹²

NB: Linker as: in absolute aantallen (x 1.000 ton), rechter as: index 2010=100

Bron: Klimaatmonitor, 2021. Bewerking: Team Moventem

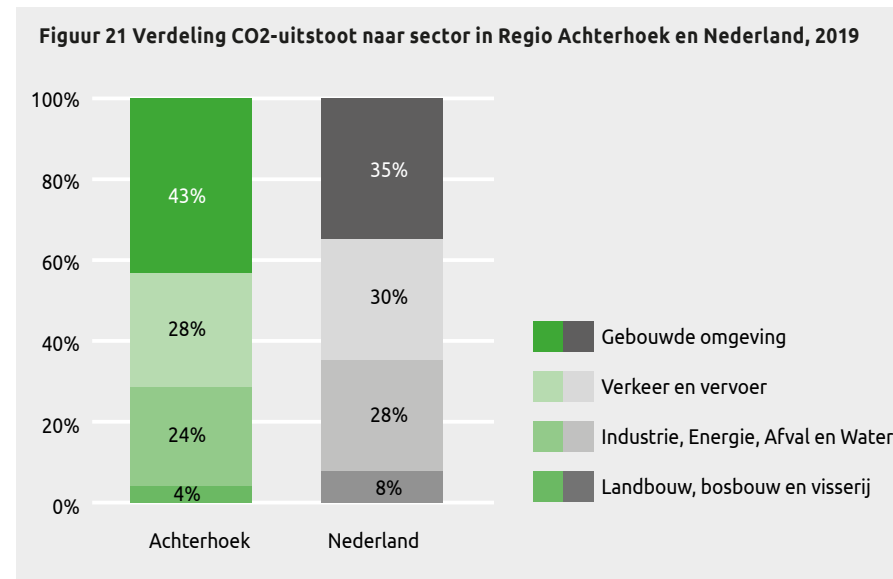
¹² Voor details zie: <https://klimaatmonitor.databank.nl>.

Daling regionale CO₂-uitstoot loopt gelijk met landelijke trend

In 2019 was de uitstoot van CO₂ in de Achterhoek in totaal ruim 1,4 miljoen ton. Dat is 5 procent minder dan een jaar eerder. Vergelijken we de langjarige ontwikkeling van de CO₂-uitstoot in de Achterhoek met die van Nederland, dan zien we dat de Achterhoek vanaf 2015 een inhaalslag heeft gemaakt. Uiteindelijk is daling van de uitstoot over de periode 2010–2019 in de Achterhoek en in Nederland als geheel per saldo nagenoeg gelijk; 11,5 tegenover 11,0 procent.

Grootste deel regionale CO₂-uitstoot afkomstig van de gebouwde omgeving

Als we kijken naar de samenstelling van de CO₂-uitstoot naar sector, dan zien we enkele verschillen tussen het regionale en het landelijke beeld. Figuur 21 maakt duidelijk dat tussen de regionale en landelijke aandelen van de Gebouwde omgeving (woningen, commerciële en publieke dienstverlening) het voornaamste verschil tussen de Achterhoek en de rest van het land te vinden is (in 2019). Meer dan 40 procent van de CO₂-uitstoot in de Achterhoek is afkomstig van deze sector, tegenover 35 procent landelijk.

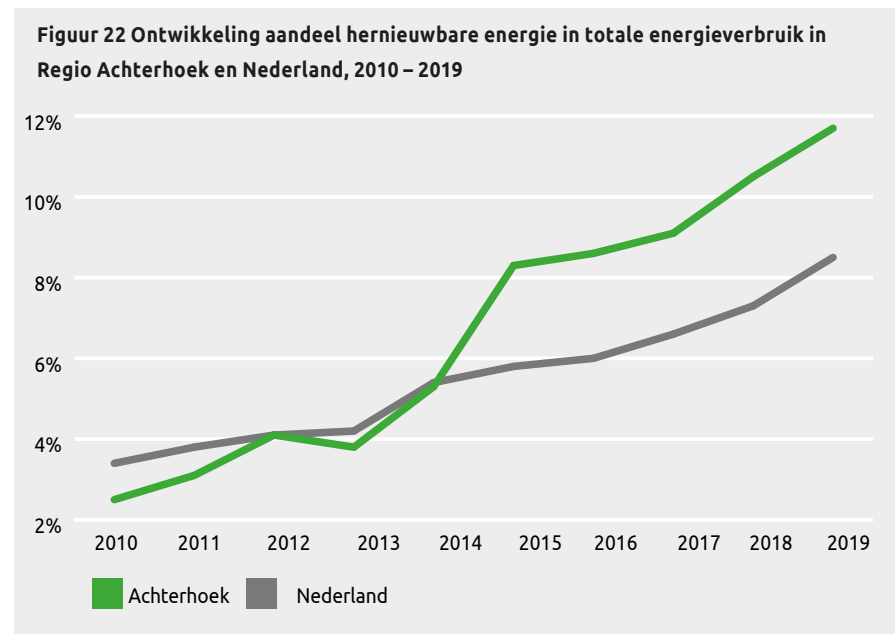
Bron: Klimaatmonitor, 2021. Bewerking: Team Moventem

Verder zien we dat de sector Industrie met een aandeel van 24 procent verhoudingsgewijs weinig bijdraagt aan de regionale uitstoot van CO₂. Belangrijke reden is de afwezigheid van grootschalige zware industrieclusters in de regio.

Verder valt op dat met een aandeel van 4 procent de uitstoot van de landbouwsector in de Achterhoek relatief laag is, zeker in vergelijking met het landelijke aandeel (8 procent). De regionale en landelijke aandelen van de sector Verkeer en vervoer ontwijken elkaar nauwelijks.

De Achterhoek wekt bovengemiddelde hoeveelheid hernieuwbare energie zelf op

De Achterhoek streeft ernaar om in 2030 energieneutraal te zijn. In hoeverre deze ambitie realistisch is, kan worden afgeleid uit de verhouding tussen de hoeveelheid opgewekte hernieuwbare (duurzame) energie en het totale energieverbruik in de regio. We zien dat de Achterhoek beter dan gemiddeld in staat is de in de regio benodigde energie zelf op te wekken. Het aandeel opgewekte energie uit hernieuwbare bronnen in de Achterhoek heeft sinds 2014, in vergelijking met de landelijke ontwikkeling, een vlucht genomen.

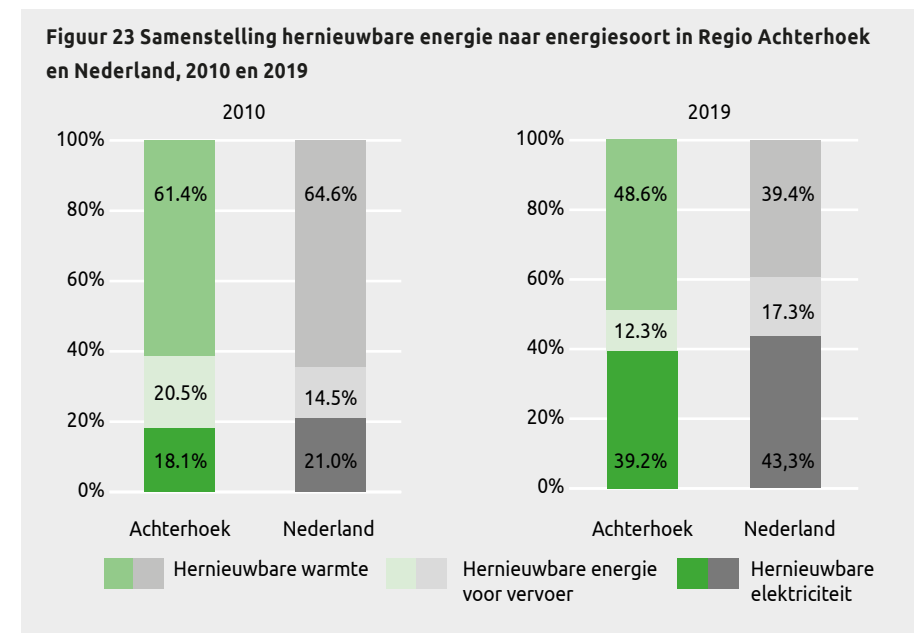

Bron: Klimaatmonitor, 2021. Bewerking: Team Moventem

Dit heeft ertoe geleid dat in 2019 in de Achterhoek het percentage hernieuwbaar opgewekte energie is gestegen tot 12 procent. Landelijk was dit 8,5 procent. Over de periode 2010–2019 blijkt in de Achterhoek de hoeveelheid opgewekte hernieuwbare energie bijna verviervoudigd te zijn, van 600 TJ (TeraJoule) naar bijna 3.000 TJ, terwijl het totale energieverbruik in die periode vrijwel ongewijzigd is gebleven. Voor Nederland als geheel was de hoeveelheid opgewekte hernieuwbare energie in 2019 bijna 2,5 keer zo groot als in 2010.

De Achterhoek wekt vooral hernieuwbare warmte op

Hernieuwbare energie kent verschillende verschijningsvormen. Steeds vaker wordt daarbij het onderscheid gemaakt naar hernieuwbare elektriciteit (opgewekt via windmolens, zonnepanelen en biogas), hernieuwbare warmte en hernieuwbare energie voor vervoer (bijmenging van biobrandstoffen). Als we de mix van in de Achterhoek opgewekte hernieuwbare energie vergelijken met de Nederlandse mix, dan zien we aanzienlijke verschillen.

Bron: Klimaatmonitor, 2021. Bewerking: Team Moventem

De Achterhoekse hernieuwbare energiemix bestaat hoofdzakelijk uit hernieuwbare warmte, zo'n 65 procent in 2019. In absolute termen was de opwek van hernieuwbare warmte 5.900 MJ (MegaJoule) per inwoner in de Achterhoek, landelijk was dit 3.900 MJ per inwoner.¹³ Naast verbranding van biomassa en gewonnen warmte uit de ondergrond (aardwarmte die met name wordt gewonnen in het westelijk deel van de Achterhoek), zijn verscheidende industriële (rest)warmtebronnen verantwoordelijk voor de productie van duurzame warmte, zoals de Aviko in Steenderen, Papierfabriek Doetinchem en FrieslandCampina in Borculo.¹⁴ Over de periode 2010–2019 zijn de verhoudingen redelijk stabiel gebleven. In 2019 bestaat de opwek van hernieuwbare energie in Nederland als geheel, anders dan de Achterhoek, hoofdzakelijk uit hernieuwbare elektriciteit (43 procent). En waar de mix in de Achterhoek redelijk stabiel is gebleven in de periode 2010–2019, hebben op landelijk niveau hernieuwbare elektriciteit en hernieuwbare warmte van stuivertje gewisseld. Het aandeel hernieuwbare warmte is met ruim 9 procentpunt afgenomen, terwijl de aandelen van hernieuwbare elektriciteit en hernieuwbare energie voor vervoer met respectievelijk 4 en 5 procentpunt zijn gegroeid.

¹³ Deze cijfers zijn afkomstig van <https://klimaatmonitor.databank.nl/>.

¹⁴ Meer informatie is beschikbaar op de [Gelderland Warmteatlas](#).

Achterhoekse prijzenkast 2021¹⁵

Elk jaar vallen tal van bedrijven, instanties en personen uit de Achterhoek in de prijzen. Ze worden onderscheiden voor hun bijzondere kwaliteiten, of het nu gaat om hun creativiteit, sportieve prestaties of omdat ze gewoon heel goed zijn in wat ze doen. Hieronder geven we een indruk van vijftig (inter)nationale prijzen die de regio gedurende het jaar 2021 in de wacht heeft gesleept. Wist u bijvoorbeeld dat Achterhoekse bedrijven slimme fietsoplossingen hebben bedacht? Of dat in de regio de beste camping, kapsalon en ijsmaker van ons land zijn gevestigd? Of dat de Achterhoek hoge ogen heeft gegooit op het Wereldkampioenschap Touwtrekken? Om enige orde aan te brengen in de prijzenkast werken we volgens de indeling 'industrie', 'handel en dienstverlening', 'horeca', 'sport' en 'overig'. Bij elk van deze categorieën geven we tien prijzen weer, de namen van de winnaars en een toelichting op de betreffende onderscheiding. De verschillende 'prijzenkasten' zullen op verschillende plekken terugkomen in deze jaarpublikatie.

De lijst is tot stand gekomen op basis van deskresearch op Google, zoals het raadplegen van nieuwsberichten uit de media, websites van verenigingen en bedrijfssites. Criterium was telkens dat de toegekende prijs een nationaal of internationaal karakter moest hebben – onderscheidingen binnen de regio, zoals een gemeentelijke award of de Achterhoekse Innovatieprijs, zijn niet opgenomen. Het spreekt voor zich dat het overzicht incompleet is, nog afgezien van het feit dat sommige awards bij het ter perse gaan nog niet zijn uitgereikt (terwijl er wel partijen uit de regio zijn genomineerd). In werkelijkheid is de Achterhoekse prijzenkast 2021 dan ook een stuk voller dan de vijftig onderscheidingen die hieronder worden genoemd. Het doel is slechts te laten zien hoe divers het regionale talent is, in allerlei branches en op allerlei niveaus. Laat de lijst een stimulans zijn om de prijzen die de Achterhoek elk jaar wint vanaf nu systematisch bij te houden!

¹⁵ Dit onderdeel is een gastbijdrage, samengesteld door Gert-Jan Hospers (Bijzonder hoogleraar Transitie in Stad en Regio aan de Radboud Universiteit & Stichting Stad en Regio).

Achterhoekse prijzenkast: categorie Industrie

Brekr (Doetinchem), startup en producent van elektrische brommers, onderscheiden voor Model B

Prestigieuze internationale prijs voor design (volgens het juryrapport is Model B een goed voorbeeld van 'eerlijk en schoon design')

Red Dot Award en iF Design Award 2021

Mepal (Lochem), fabrikant van kunststof consumentenproducten, onderscheiden voor de isoleerbeker Ellipse

Prestigieuze internationale prijzen voor design met verschillende categorieën (in dit geval 'Best of the Best' van de Red Dot Award en opname in museum)

Designbureau Idenova (Winterswijk) & het Deense bedrijf Pro-Movec voor Smartgrip, handgreep voor e-bikes met geïntegreerde knoppen en display

Internationale onderscheiding in de fiets- en mobiliteitsbranche (volgens het juryrapport is de Smartgrip 'geweldig voor minimalisten')

Agrotechniekproducent Hanskamp (Doetinchem) vanwege de 'VrijLeven Stal'

Prijs ingesteld door de Dierenbescherming om initiatieven te belonen die laten zien dat diergerichte, duurzame veehouderij mogelijk is

Aardappelverwerker Aviko (Steenderen) vanwege het nieuwe vrieshuis dat het bedrijf heeft laten bouwen

Internationale onderscheiding gebaseerd op scores binnen Building Research Establishment Environmental Assessment Method (BREEAM) ('Outstanding' score wil zeggen: voldoet aan de hoogste duurzaamheidseisen wereldwijd)

Informatietechnologiebedrijf Harbers ICT (Lichtenvoorde)

Internationale onderscheiding verleend door het bedrijf Check Point Software Technologies, marktleider voor securityoplossingen voor overheden en bedrijven wereldwijd

Depot Boijmans van Beuningen ('De Pot') in Rotterdam, bestaande uit 1664 spiegelpanelen gemaakt door Sorba Projects (Winterswijk)

Toonaangevende vakprijs in de vlakglasbranche, initiatief van Bouwend Nederland Vakgroep GLAS

Watertechnologiebedrijf Nijhuis Saur Industries (Doetinchem) & Semilla Sanitation (Amsterdam) vanwege innovatieve robot die water kan inspecteren

Internationale award voor innovatie en technologie van wereldklasse die de mondiale watermarkt vooruit kan helpen

Plaatbewerkingsbedrijf Lentink (Varsseveld)

Internationale onderscheiding uitgereikt door EcoVadis, een hoog aangeschreven beoordelaar van duurzaamheidsmanagement van bedrijven (Platina-medaille staat qua scores voor top 1%)

Fietsaccessoiresbedrijf Basil (Uft), gelauwd voor de nieuwste versie van het revolutionaire bagageklijksysteem MIK

Internationale onderscheiding in de fiets- en mobiliteitsbranche voor innovaties op basis van het oordeel van een deskundige jury

3 Arbeidskracht

In vogelvlucht:

- In 2020 was 3,1 procent van de Achterhoekse beroepsbevolking werkloos (landelijk 3,8 procent), een toename van 0,4 procentpunt ten opzichte van een jaar eerder.
- In 2020 namen 1.300 personen meer actief deel aan de arbeidsmarkt dan in 2019; de bruto arbeidsparticipatie is opgelopen naar 70,9 procent (0,6 procentpunt hoger dan in 2019).
- In 2020 was 30 procent van de Achterhoekse beroepsbevolking hoogopgeleid (landelijk 41 procent).
- Snelle toename van krapte op de Achterhoekse arbeidsmarkt.
- Vooral de markt voor ICT- en technische beroepen is zeer krap in de Achterhoek.
- In 2020 bestaat het Achterhoekse onbenutte arbeidspotentieel uit 14.000 personen; deze groep van personen zonder betaald werk en deeltijders die meer willen werken is 7,0 procent van de bevolking van 15 tot 75 jaar (landelijk 8,5 procent).

3.1 Arbeidsaanbod- en deelname

Karakteristieken over de beroepsbevolking en arbeidsdeelname geven ons een indruk van de omvang en aard van het regionale arbeidsaanbod.

Opbouw Achterhoekse arbeidsmarkt

Alle mensen tussen de 15 en 74 jaar worden tot de potentiële beroepsbevolking gerekend (conform internationale definities).¹⁶ Zij zouden in potentie kunnen werken. Kinderen jonger dan 15 jaar (leerplicht) en ouderen vanaf 75 jaar (pensioen) worden hier niet toe gerekend. Van de groep 15 tot en met 74-jarigen woonachtig in de Achterhoek neemt 70,9 procent deel aan de arbeidsmarkt (dat wil zeggen: werkt of is werkloos (wenst werk, is beschikbaar voor de arbeidsmarkt en zoekt actief naar werk)). In 2020 waren dit ruim 140.000 Achterhoekers, zij vormen de beroepsbevolking – het feitelijke arbeidsaanbod.

Figuur 24 Aantal personen naar arbeidsmarktpositie Regio Achterhoek, 2020*

* De cijfers zijn afgerond op 100-tallen.

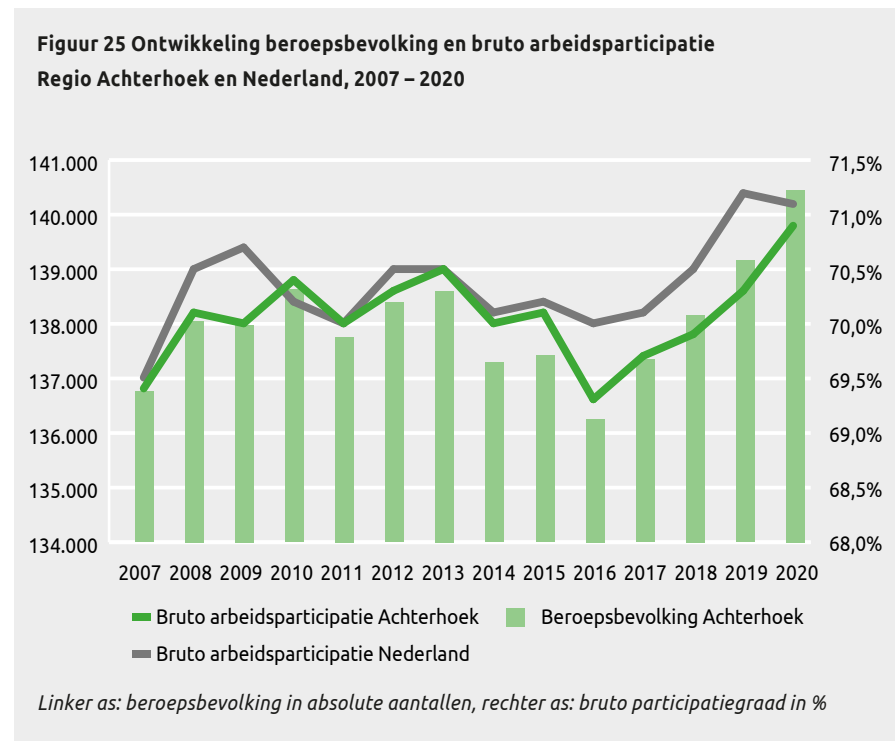
Bron: CBS, 2021. Bewerking: Team Moventem

¹⁶ Sinds 2015 wordt de potentiële beroepsbevolking ruimer gemeten dan voorheen het geval was; 15 tot en met 74 jaar (in plaats van 64 jaar). Hiermee sluit het CBS zich aan bij de definities die de International Labor Organization en Eurostat aanhouden.

Van de Achterhoekse beroepsbevolking was in 2020 3,1 procent werkloos, wat overeenkomt met zo'n 4.300 personen. Niet-actieven zijn de mensen die niet kunnen werken (bijvoorbeeld door ziekte of zorgtaken), die niet willen werken, of die niet verwachten werk te vinden. In 2020 waren dit ruim 57.700 personen in de Achterhoek.

Arbeidsparticipatie gestegen in 2020

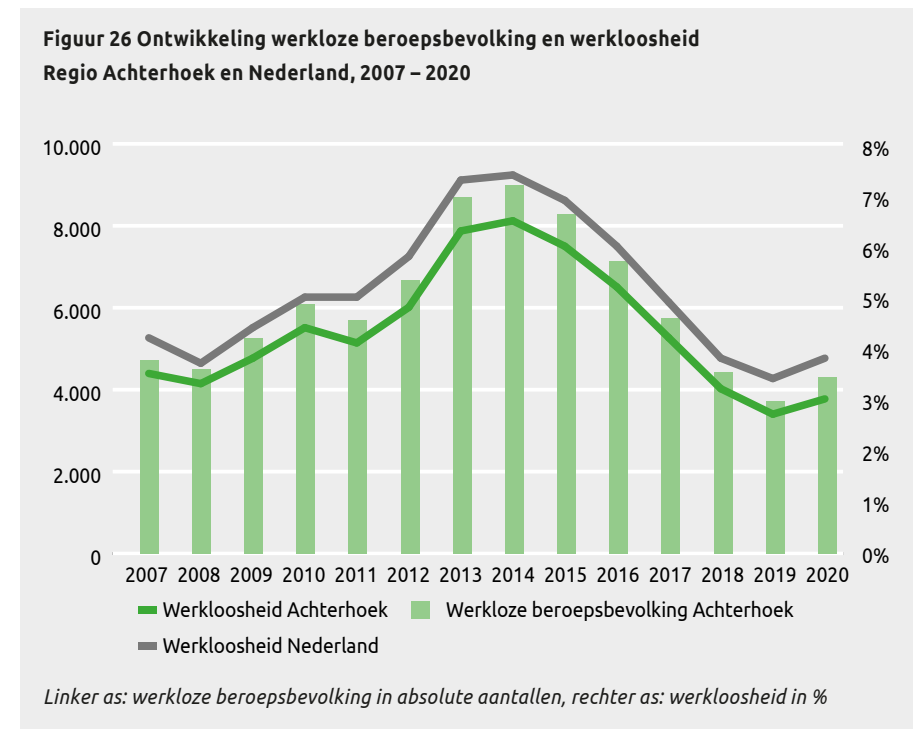
In 2020 namen bijna 1.300 personen extra actief deel aan de arbeidsmarkt ten opzichte van het jaar ervoor. Dit leidde ertoe dat het totale arbeidsaanbod in de Achterhoek in 2020 is toegenomen naar zo'n 140.000 personen. Dit komt in belangrijke mate doordat het aantal zogeheten niet-actieven met 1.000 personen is afgenomen. Deze ontwikkeling komt onder andere tot uitdrukking in een stijging van de arbeidsparticipatie. Uitgedrukt als bruto participatiegraad, het aandeel van de beroepsbevolking in de potentiële beroepsbevolking, was de arbeidsparticipatie in 2020 opgelopen tot 70,9 procent (0,6 procentpunt hoger dan in 2019).

Op landelijk niveau was de arbeidsparticipatie daarentegen met 0,1 procent gedaald ten opzichte van het voorgaande jaar. Desondanks ligt de regionale arbeidsparticipatie onder het landelijk gemiddelde.

Werkloosheid licht opgelopen

Kijken we naar de ontwikkeling van de werkloosheid in de Achterhoek dan zien we dat deze in 2020 gestegen is. Figuur 26 toont dat eind 2020 3,1 procent van de beroepsbevolking werkloos was. Ten opzichte van een jaar eerder is dit een stijging van 0,4 procentpunt, wat overeenkomt met een toename van afgerond 600 werkloze personen. De arbeidsmarkt in de Achterhoek presteerde in die zin beter dan de Nederlandse arbeidsmarkt, waar de werkloosheid 3,8 procent bedroeg (en met 0,4 procentpunt gestegen is ten opzichte van het voorgaande jaar).

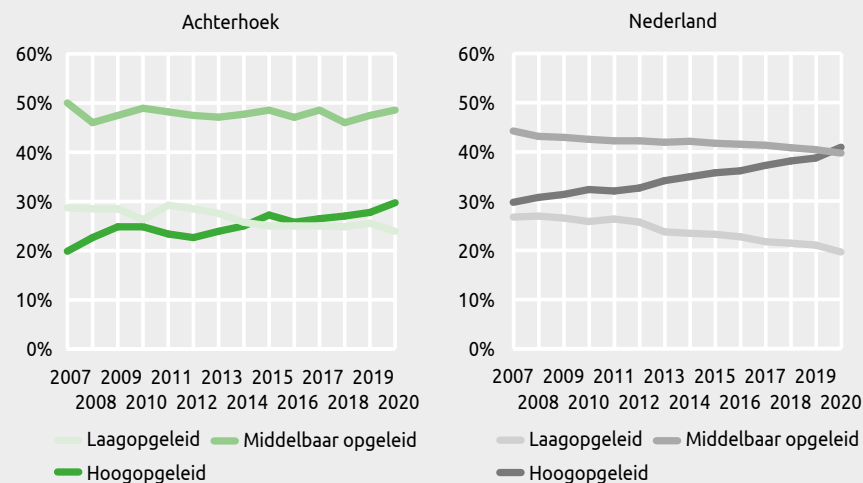

In het licht van eerdere CPB-ramingen, die een werkloosheid van 4,3 procent of hoger voorspelden voor COVID-jaar 2020, zijn dit cijfers die alleszins meevallen.¹⁷ Het CPB verwacht dat de werkloosheid in Nederland af zal nemen naar 3,4 procent in 2021 en vervolgens weer licht oploopt tot 3,5 procent in 2022.¹⁸

Helpt van de Achterhoekse beroepsbevolking is middelbaar opgeleid

Een maatstaf voor de kwaliteit van menselijk kapitaal is opleidingsniveau. Een hogere kwaliteit van het regionale menselijk kapitaal vertaalt zich in een hoger productiviteitsniveau in een regio – een verband dat doorgaans sterk is.¹⁹ Onderwijs en opleiding stellen een beroepsbevolking in staat hun kennis en vaardigheden te vergroten en daarmee hun productiviteit. Daarnaast blijkt dat bij een hoger kwaliteitsniveau van het menselijk kapitaal de ontwikkeling van kennis en de adoptie van nieuwe technologieën sneller en effectiever te kunnen plaatsvinden dan bij een minder hoog kwaliteitsniveau.

Figuur 27 Samenstelling beroepsbevolking naar opleidingsniveau Regio Achterhoek en Nederland, 2007 – 2020

Bron: CBS, 2021. Bewerking: Team Moventem

17 CPB (2020). Macro Economische Verkenning 2021. Den Haag: Centraal Planbureau.

18 CPB (2021). Macro Economische Verkenning 2022. Den Haag: Centraal Planbureau.

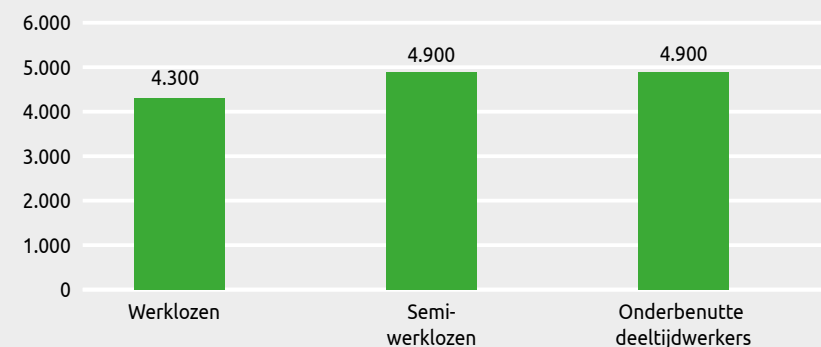
19 CBS (2015). De Nederlandse Economie. Productiviteit in Nederland 2002-2014: economische groei, productiviteit en de crisis. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Als we naar de ontwikkeling van het opleidingsniveau van de beroepsbevolking in de Achterhoek kijken, dan zien we dat dit de afgelopen jaren is toegenomen. In 2020 was bijna 30 procent van de beroepsbevolking hoogopgeleid: 2 procentpunt hoger dan een jaar eerder, waarmee de groei lijkt te versnellen. In 2007 was het aandeel nog 20 procent. Maar zetten we dit af tegen de landelijke ontwikkelingen, dan blijft de ontwikkeling van het aantal hoogopgeleiden iets achter. In 2020 bedroeg het aandeel hoogopgeleiden in Nederland 41 procent; in 2007 was dit nog 29 procent. Zowel in absolute zin als in vergelijking met Nederland is de beroepsbevolking in de Achterhoek overwegend middelbaar opgeleid. In 2020 was bijna de helft middelbaar opgeleid, een percentage dat de afgelopen jaren nauwelijks is veranderd. Het aandeel laagopgeleiden neemt af; in 2020 is 24 procent van beroepsbevolking laagopgeleid, 5 procentpunt lager dan in 2007. Een ontwikkeling die minder snel verloopt dan de ontwikkeling op landelijk niveau (-7 procentpunt).

Ongekend talent

Naast werklozen is er een groep personen die als het ware tegen de arbeidsmarkt aanleunt. Deze groep is wel op zoek naar werk maar niet direct beschikbaar of wel direct beschikbaar maar niet op zoek naar (meer) werk. Ongekend talent of het onbenut arbeidspotentieel worden deze groepen tezamen ook wel genoemd. Het ongekend talent is met de juiste benadering relatief eenvoudig te bewegen om te gaan werken. Deze groep is deels niet in beeld bij instanties, maar wel een interessante doelgroep voor het arbeidsmarktbeleid. Zeker in een tijd waar de schaarste aan geschikt personeel snel oploopt.

Figuur 28 Onbenut arbeidspotentieel naar type in Regio Achterhoek, 2020

Bron: CBS, 2021. Bewerking: Team Moventem

In de Achterhoek behoort 7 procent van de bevolking van 15 tot 75 jaar tot het ongekend talent, in Nederland is dat 8,5 procent. Het betrof in 2020 ruim 14.000 personen in de Achterhoek. Hiervan zijn ongeveer 4.900 deeltijders die gedeeltelijk onbenut zijn; zij willen meer uren maken. Een even groot deel betreft de semi-werklozen: 4.900 personen die overwegen te gaan werken. Daarnaast zijn er 4.300 werklozen, personen die geen betaald werk hebben en direct aan de slag kunnen.

Wie worden gerekend tot ongekend talent/onbenut arbeidspotentieel?

1. Personen zonder betaald werk:

- Werklozen: personen die recent naar werk hebben gezocht én daarvoor op korte termijn beschikbaar zijn. Het hebben van een uitkering is daarbij geen criterium. Werkloosheid volgens deze internationale en CBS-definitie is een houding.
- Semi-werklozen (potentieel additionele beroepsbevolking): personen die recent naar werk hebben gezocht, maar daarvoor niet op korte termijn beschikbaar zijn, of andersom: personen die op korte termijn beschikbaar zijn voor werk maar er niet recent naar hebben gezocht.

Ook semi-werkloosheid wordt als een houding beschouwd.

2. Personen met betaald werk:

- Onderbenutte deeltijdwerkers: personen die in deeltijd werken en meer willen gaan werken en daarvoor op korte termijn beschikbaar zijn.

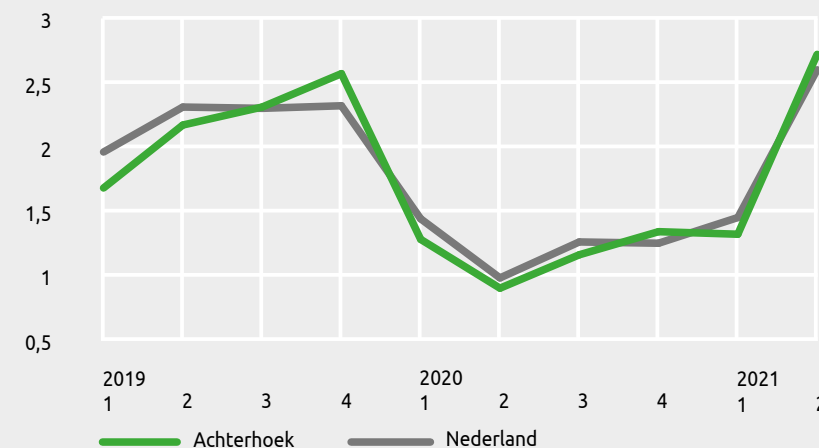
3.2 Arbeidsmarktspanning

In hoeverre er sprake is van mismatches op de regionale arbeidsmarkt brengen we in beeld aan de hand van verschillende schaarste-indicatoren. De spanningsindicator is daarvan de meest belangrijke. Deze geeft in één getal de krapte op arbeidsmarkt weer. Daarnaast is een overzicht van schaarste-beroepen een krachtige illustratie van waar het wrikt op de arbeidsmarkt.

Krapte op Achterhoekse arbeidsmarkt neemt in rap tempo toe

De krapte op de Achterhoekse arbeidsmarkt neemt snel toe. In 2020 was door de COVID-maatregelen sprake van een minder krappe arbeidsmarkt. Het was voor werkgevers makkelijker om personeel te vinden en werkzoekenden ervoeren meer concurrentie van andere werkzoekenden. Sinds begin dit jaar is sprake van een omgekeerde situatie. Het is voor werkgevers moeilijker om personeel te vinden en werkzoekenden hebben doorgaans de keuze uit meerdere banen. De krapte op de arbeidsmarkt ligt momenteel boven die van de pre-COVID-tijd. De hier gepresenteerde cijfers gelden voor de Arbeidsmarktregio Achterhoek (Regio Achterhoek plus gemeente Montferland).

Figuur 29 Ontwikkeling spanningsindicator Achterhoek en Nederland, 1e kwartaal 2019 – 2e kwartaal 2021

NB: Cijfers hebben betrekking op de Regio Achterhoek + Montferland

Bron: UWV, 2021. Bewerking: Team Moventem

De spanning op de arbeidsmarkt in de Achterhoek bedroeg in het tweede kwartaal van 2021: 2,72 (meest recente cijfer). Dat betekent dat er op elk persoon met een kortstondig WW-recht 2,72 vacatures open stonden (zie kader). De Achterhoek volgt de ontwikkeling van de Nederlandse spanningsindicator. Net voor de COVID-crisis en in het laatste kwartaal ligt de Achterhoekse spanningsindicator boven het Nederlands gemiddelde.

Spanningsindicator

Hoe hoger de spanningsindicator, hoe meer keuze een kortstondige WW-uitkeringsgerechtigde heeft uit openstaande vacatures. Een hoge spanningsindicator betekent voor werkgevers dat het moeilijker is om personeel te vinden.

Voorbeeld: In de Achterhoek kon in het tweede kwartaal 2021 elke kortstondige WW-uitkeringsgerechtigde ICT-er kiezen uit bijna vijf openstaande vacatures (4,98). In Nederland is dat gemiddeld uit ruim negen (9,04). Een kortstondige WW-uitkeringsgerechtigde heeft minder dan zes maanden een WW-uitkering. (voor nadere toelichting zie: <https://www.werk.nl/arbeidsmarktinformatie/dashboards/spanningsindicator>).

Tabel 2 Spanning naar beroepsklasse Arbeidsmarktregio Achterhoek en Nederland, 2e kwartaal 2021

Beroepsklasse	Achterhoek				Nederland			
	2021				2021			
	1e Kwartaal		2e Kwartaal		1e Kwartaal		2e Kwartaal	
	Typering	Span.	Typering	Span.	Typering	Span.	Typering	Span.
Agrarische beroepen	krap	3,14		n.b.	gemiddeld	1,42	krap	3,27
Bedrijfseconomische en administratieve beroepen	gemiddeld	1,31	krap	2,73	krap	1,72	krap	2,56
Commerciële beroepen	gemiddeld	0,93	krap	2,22	gemiddeld	1,14	krap	2,02
Creatieve en taalkundige beroepen	ruim	0,63	gemiddeld	0,98	ruim	0,39	ruim	0,63
Dienstverlenende beroepen	gemiddeld	0,83	krap	2,26	gemiddeld	0,68	krap	1,99
ICT beroepen	krap	2,81	zeer krap	4,98	zeer krap	5,91	zeer krap	9,04
Managers	gemiddeld	1,03	krap	1,51	gemiddeld	1,11	krap	1,64
Openbaar bestuur, veiligheid en juridische beroepen	gemiddeld	1,43	krap	3,48	krap	1,82	krap	2,89
Pedagogische beroepen	ruim	0,40	krap	1,71	gemiddeld	1,06	krap	2,46
Technische beroepen	krap	1,92	zeer krap	4,49	krap	2,53	zeer krap	5,19
Transport en logistieke beroepen	gemiddeld	1,11	krap	3,17	gemiddeld	1,39	krap	3,11
Zorg en welzijn beroepen	krap	2,59	krap	3,17	krap	2,03	krap	2,70
Totaal	gemiddeld	1,32	krap	2,72	gemiddeld	1,45	krap	2,60

Span. = Spanningsindicator

n.b.: Niet berekend als gevolg van te weinig vacatures en/of WW-gerechtigden.

Bron: UWV, 2021. Bewerking: Team Moventem

De spanning varieert per elke beroepsklasse. In de eerste twee kwartalen van 2021 is voor alle beroepsklassen het aantal vacatures per kortstondig WW-uitkeringsgerechtigde gestegen. Voor de pedagogische beroepen is dit aantal meer dan verviervoudigd. Op elke vacature in deze beroepsklasse staat nu één WW-uitkeringsgerechtigde. Voor ICT beroepen is sprake van een zeer krappe arbeidsmarkt. Een WW-uitkeringsgerechtigde ICT-er kon in het tweede kwartaal kiezen uit bijna vijf vacatures. Dat was een kwartaal eerder minder dan drie.

Tabel 3 Spanningsindicator in 2e kwartaal 2021 naar beroepsklasse Arbeidsmarktregio Achterhoek en omliggende regio's

Beroepsklasse	Achterhoek	Twente	Regio Arnhem	Steden-driehoek	Nederland
Agrarische beroepen	n.b.	3,32	6,62	5,60	3,27
Bedrijfseconomische en administratieve beroepen	2,73	2,64	2,35	2,64	2,56
Commerciële beroepen	2,22	1,76	1,58	2,22	2,02
Creatieve en taalkundige beroepen	0,98	0,84	0,51	0,91	0,63
Dienstverlenende beroepen	2,26	1,96	1,62	2,97	1,99
ICT beroepen	4,98	11,82	7,88	10,98	9,04
Managers	1,51	1,77	1,68	1,53	1,64
Openbaar bestuur, veiligheid en juridische beroepen	3,48	2,20	3,16	4,16	2,89
Pedagogische beroepen	1,71	1,70	2,11	2,52	2,46
Technische beroepen	4,49	3,99	6,34	6,40	5,19
Transport en logistieke beroepen	3,17	2,70	3,33	3,49	3,11
Zorg en welzijn beroepen	3,17	1,96	2,27	3,68	2,70
Totaal					2,60

Minder krapte in deze regio

Meer krapte in deze regio

n.b.: Niet berekend als gevolg van te weinig vacatures en/of WW-gerechtigden.

Regio Arnhem: Arbeidsmarktregio Midden Gelderland

Stedendriehoek: Arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe

Bron: UWV, 2021. Bewerking: Team Moventem

Niet alleen in de Achterhoek is het steeds moeilijker voor werkgevers om personeel te vinden. Ook in de omliggende regio's neemt de krapte op de arbeidsmarkt toe. Naar beroepsklassen en tussen regio's is sprake van grote verschillen. Ten opzichte van Twente is de arbeidsmarkt in de Achterhoek krappere. Uitzonderingen vormen ICT beroepen en managers. Deze zijn in Twente lastiger te vinden. De Stedendriehoek (waaronder de gemeenten Zutphen en Lochem) kent voor de meeste beroepsklassen een krappere arbeidsmarkt. Dit betekent dat er vanuit de Stedendriehoek een toenemende concurrentie ontstaat om geschikte arbeidskrachten. Ten opzichte van Nederland is sprake van meer krapte op de nationale arbeidsmarkt voor Pedagogische, ICT, Technische beroepen en Managers.

Jaarlijks tekort aan 1.450 werkenden op Achterhoekse arbeidsmarkt

De vraag naar arbeid is momenteel groot. Veel vacatures en weinig mensen om ze in te vullen. Toch is dit verschijnsel niet iets van alleen de laatste maanden. De Achterhoek heeft te maken met een structureel tekort aan arbeidskrachten uit eigen regio. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat oudere werkenden met pensioen gaan en minder jongeren vanuit het onderwijs instromen op de Achterhoekse arbeidsmarkt.

Uit een analyse van de behoefte aan nieuwe arbeidskrachten uit 2017 bleek dat tot 2025 zo'n 27.400 mensen moeten instromen om aan de vraag te voldoen. De instroom van scholieren en studenten is berekend op circa 17.400. Het verschil, het tekort aan arbeidskrachten, is toen becijferd op 10.000; oftewel gemiddeld 1.250 arbeidskrachten per jaar. In 2021 is deze berekening geactualiseerd.²⁰ Op basis van deze actuele berekening blijkt dat het tekort gemiddeld 1.450 arbeidskrachten per jaar is.

Schaarsteberoepen in de Achterhoek

Sinds het tweede kwartaal 2021 zijn er, met uitzondering van de creatieve en taalkundige beroepen geen Achterhoekse beroepsklassen meer waarbij de arbeidsmarkt niet krap is. Al deze krappe beroepsklassen kennen meer vacatures dan kandidaat-werknemers. Naar beroep gekeken zijn er wel flinke verschillen. Zo zijn er op één mbo-verpleegkundige met een WW-uitkering bijna 19 vacatures, voor timmerlieden 10 vacatures en voor machinemoniteur 17 vacatures. Aan vertegenwoordigers en inkopers, managers zakelijke en administratieve dienstverlening en maatschappelijk werkers is minder behoefte. Voor openstaande vacatures zijn meerdere kandidaten beschikbaar. De spanningsindicator is dan (ruim) onder de één.

²⁰ Begin 2022 verschijnt het onderzoeksrapport 'Arbeidskracht Analyse Achterhoek' met nieuwe, geactualiseerde cijfers.

Medio 2020 telde de Achterhoek in totaal 22 krappe en zeer krappe beroepen, 12 beroepsgroepen met een krappe typering en 10 beroepen met een zeer krappe typering. Een jaar later zijn er dit 38, waarvan 16 krappe beroepen en 22 zeer krappe beroepen. Deze beroepen zijn overigens niet alleen te vinden in de techniek of zorg. Ook is er krapte voor beroepen als psychologen en sociologen, boekhouders en beleidsadviseurs.

Tabel 4 Schaarste beroepen Achterhoek 2e kwartaal 2021

Krappe beroepen		Zeer krappe beroepen	
Beroepsgroep	Span.	Beroepsgroep	Span.
Medisch praktijkassistenten	1,5	Beveiligingspersoneel	4,0
Receptionisten en telefonisten	1,5	Productiemachinebedieners	4,3
Schilders en metaalspuiters	1,7	Beleidsadviseurs	4,4
Bedrijfskundigen en organisatieadviseurs	1,8	Accountants	4,8
Sociaal werkers, groeps- en woonbegeleiders	1,9	Vrachtwagenchauffeurs	4,8
Verkoopmedewerkers detailhandel	2,0	Verzorgenden	5,2
Zakelijke dienstverleners	2,1	Metaalbewerkers en constructiewerkers	5,5
Algemeen directeurs	2,3	Ingenieurs (geen elektrotechniek)	5,6
Callcentermedewerkers outbound en overige verkopers	2,3	Managers detail- en groothandel	5,9
Directiesecretaresses	2,4	Schoonmakers	6,1
Databank- en netwerkspecialisten	2,6	Boekhouders	6,4
Gebruikersondersteuning ICT	2,6	Assemblagemedewerkers	6,5
Docenten algemene vakken secundair onderwijs	3,0	Automonteurs	6,5
Managers logistiek	3,2	Technici bouwkunde en natuur	6,5
Psychologen en sociologen	3,3	Timmerlieden	6,5
Productieleiders industrie en bouw	3,4	Elektrotechnisch ingenieurs	11,0
		Transportplanners en logistiek medewerkers	11,4
		Elektriciens en elektronica-monteurs	12,2
		Software- en applicatieontwikkelaars	13,7
		Gespecialiseerd verpleegkundigen	13,8
		Machinemoniteurs	17,1
		Verpleegkundigen (mbo)	18,9

Span. = Spanningsindicator

n.b.: Niet berekend als gevolg van te weinig vacatures en/of WW-gerechtigden.
Cijfers hebben betrekking op de arbeidsmarkt-regio Achterhoek: Regio Achterhoek + Montferland

Bron: UWV, 2021. Bewerking: Team Moventem

Achterhoekse prijzenkast: categorie Handel en Dienstverlening

Rensa Family, groothandel voor de installatiebranche (Doetinchem)

Landelijke oeuverprijs ingesteld door consultant Ernst & Young voor familiebedrijven die uitblinken

Shopping Award 2021

Kindermodewebwinkel Kleertjes.com ('s-Heerenberg) en speeltoestellenleverancier EXIT Toys (Doetinchem)

Landelijke award ingesteld door Stichting Shopping Awards op basis van publiekstemmen en oordeel van experts (in dit geval categorieën baby- en kindermode respectievelijk speelgoed en games)

Beste Winkelketen en Beste Webshop 2021-2022

Schoenenketen Schuurman Schoenen (Neede)

Prijs uitgereikt door ABN AMRO voor de beste winkelketen en beste webshop van Nederland (categorie schoenen)

Fietsenhandelaar Nijland Tweewielers ('s-Heerenberg)

Landelijke award toegekend door de verkiezing 'Tweewielerwinkel van het jaar', georganiseerd door vakblad Tweewieler (in dit geval voor de categorie: de meest duurzame tweewielerwinkel)

Next Hippest Shop 2021

Webshop Kadotikker van Monique Eugelink (Eldrik)

Award voor de hipste webwinkel in Nederland en België, op basis van stemmen en juryoordeel

Makelaarskantoor Iets Anders Makelaars (Aalten)

Landelijke prijs voor de beste bedrijven in de makelaardij, georganiseerd door REBS (Real Estate Business School) op basis van juryrapport (in dit geval voor de categorie: de beste marketing)

Coiffure Award 2021

Kapster Claudine Waenink van Claudine HaarCreaties (Lichtenvoorde)

De belangrijkste jaarlijkse onderscheiding binnen de Nederlandse kappersbranche

Denise Rondeel (Keijenborg), werkzaam bij Tante Tuit in Eibergen, onderdeel van Weijdeland Kinderopvang

Landelijke verkiezing georganiseerd door vakblad Kinderopvang, PPINK en WerkendLeren op de Dag van de Pedagogische medewerker, op basis van oordeel van een vakjury en stemmen

Webcamgirl Elise Siswet (Doetinchem) met één miljoen fans op website Chaturbate

Prestigieuze internationale onderscheiding binnen de wereldwijde seksbranche

Anneke van Nierop (Winterswijk), coördinator bij Present Winterswijk

Jaarlijkse en landelijke prijs uitgereikt door vrijwilligersorganisatie Stichting Present voor inspirerende initiatieven waar andere afdelingen wat van kunnen leren (beoordeling door vakjury)

Thema uitgelicht:

Onderwijs en Arbeidsmarkt

De Achterhoek wil haar talenten op de arbeidsmarkt volledig benutten. Een toekomstbestendige Achterhoekse arbeidsmarkt waaraan de beschikbare beroepsbevolking zoveel mogelijk én duurzaam meedoet. Een arbeidsmarkt waarin niet de beperkingen maar de competenties, vaardigheden en ontwikkelmogelijkheden van (potentiële) werknemers centraal staan. Op deze manier wordt een duurzame invulling gegeven aan het capaciteitsvraagstuk.

(bron: Achterhoek Visie 2030)

Belangrijke thema's zijn hierbij onder meer de ontwikkeling van het aantal studenten (de toekomstige werknemers) en de pendel van en naar de Achterhoek. Werkt de Achterhoeker ook in de eigen regio?

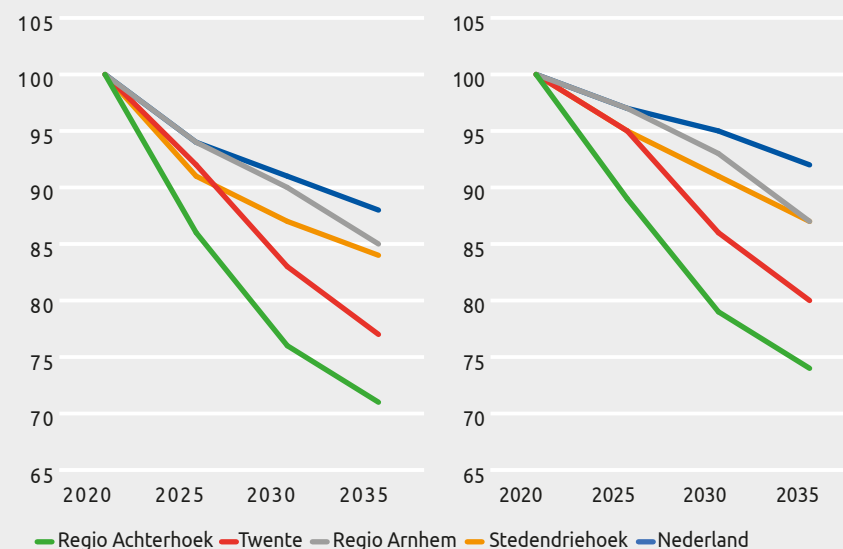
Ontwikkeling studentenaantal mbo

In 2020 telde de Achterhoek 9.200 mbo-studenten (bbl en bol). De bol is een voltijds-opleiding binnen het mbo, de bbl de combinatie opleiding: 4 dagen werken, 1 dag studeren. De genoemde cijfers hebben betrekking op studenten die in de Achterhoek wonen en aan een Nederlandse mbo-instelling studeren. Tot en met 2025 zal het aantal Achterhoekse mbo-studenten met 14 procent afnemen. Dit is de grootste daling in vergelijking met de referentie-regio's (regio's Arnhem, Stedendriehoek en Twente). In 2025 zullen naar verwachting 11 procent minder Achterhoekers een bol-opleiding volgen. Dat betekent dat het aantal bol-studenten daalt van 6.900 in 2020 naar 6.150 in 2025. Deze daling heeft ook gevolgen voor de uitstroom. De uitstroom daalt van ongeveer 2.000 in 2020 naar 1.800 in 2025. Niet alle studenten gaan na de mbo-oplei-

ding direct op zoek naar werk. Ruim 10 procent is een mbo-doorstromer. Tot 2035 zal het aantal mbo-studenten met bijna 30 procent afnemen, het aantal bol-studenten met 26 procent.

Deze daling van het aantal studenten betekent voor de werkgevers in de Achterhoek dat de vijver waaruit jonge werknemers gevestigd kunnen worden kleiner wordt. In vergelijking met de omliggende regio's is de daling sterker.

Figuur 30 Prognoses ontwikkeling aantal bbl- en bol-studenten mbo (linker diagram) en aantal bol studenten mbo (rechter diagram) Regio Achterhoek en omliggende regio's, 2020 – 2035

Cijfers hebben betrekking op de arbeidsmarktregio Achterhoek, Regio Achterhoek + Montferland
NB: regio op basis van woonadres student

Bron: DUO, 2021. Bewerking: Team Moventem

Woon-werkverkeer

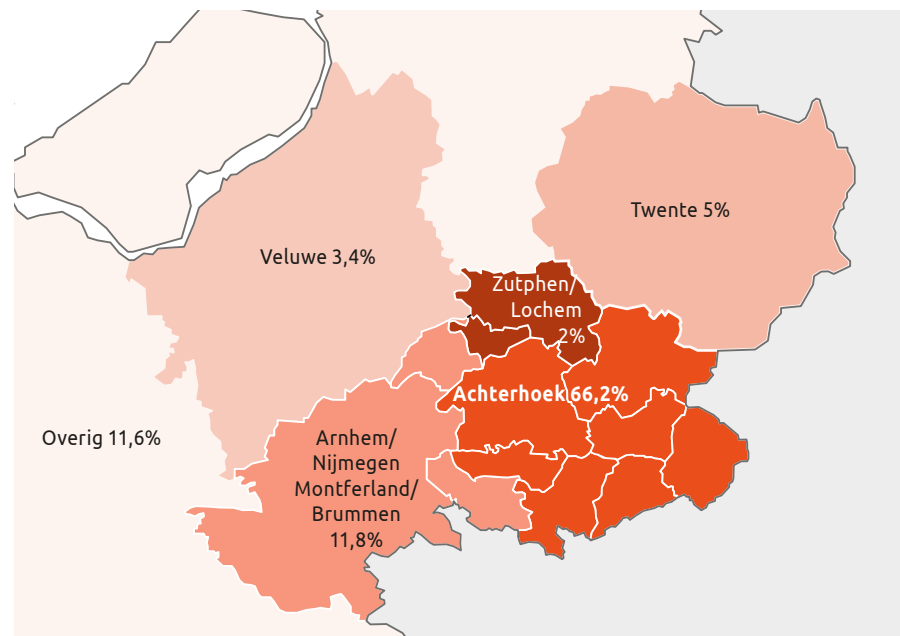
In de 2020-editie van de jaarpublikatie zijn ook de pendelstromen weergegeven. Toen betrof het het gebied COROP-regio Achterhoek (de Regio Achterhoek plus Brummen, Lochem, Montferland en Zutphen). In onderstaande analyse zijn cijfers weergegeven voor de Regio Achterhoek (de zeven gemeenten). Hierdoor ontstaat een nauwkeuriger beeld van pendelstromen tussen de verschillende gebieden. Opvallend is dat de

werknemer woonachtig in de Regio Achterhoek nog dichterbij het werk woont dan die woonachtig in COROP-regio Achterhoek. Bedroeg de gemiddelde afstand tot het werkadres voor deze laatste groep 8,3 kilometer, voor de gemiddelde werknemer uit de Regio Achterhoek is dat 7,5 kilometer. Voor de gemiddelde Nederlander is de gemiddelde woon-werkafstand 22,5 kilometer.

Van alle werknemers die in de Regio Achterhoek woonachtig zijn werkt 66,2 procent ook in de regio zelf. Van alle werknemers werkt 11,8 procent in de regio Arnhem/Nijmegen (voor deze vergelijking aangevuld met de gemeenten Brummen en Montferland). In Twente werkt 5 procent van de Achterhoekse werknemers en in Zutphen en Lochem 2 procent. 11,6 procent werkt elders in Nederland.

Van alle werknemers die in de Achterhoek werken woont 73,3 procent ook in de Achterhoek. Daarnaast komt 12,1 procent uit de regio Arnhem/Nijmegen (aangevuld met Montferland en Brummen). Dat is verreweg de grootste groep werknemers van buiten de regio.

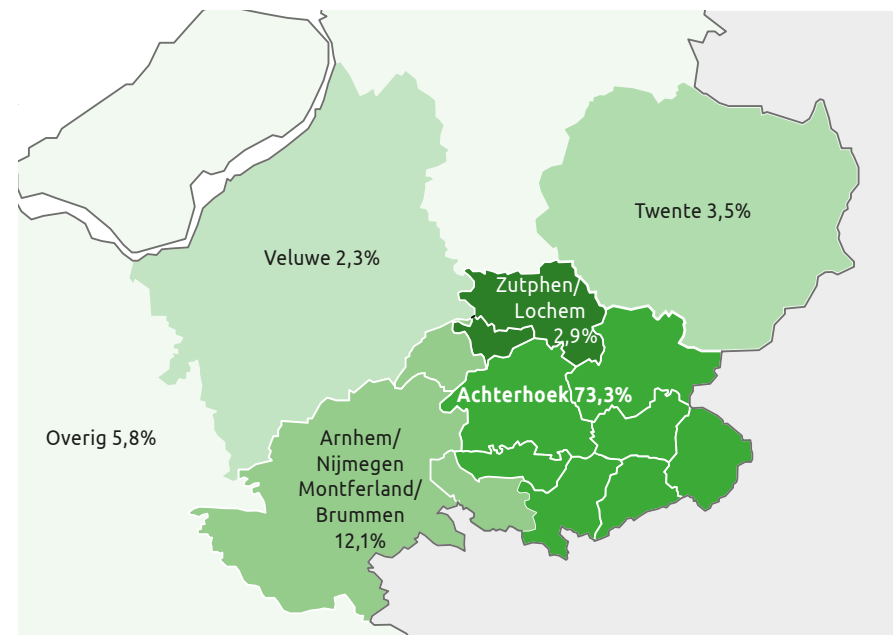
Kaart 5 Werkregio werknemers woonachtig in de Regio Achterhoek, 2019

NB: Door afrondingsverschillen tellen de percentages niet op tot 100%

Bron: CBS, 2021. Bewerking: Team Moventem

Kaart 6 Woonregio werknemers werkend in de Regio Achterhoek, 2019

NB: Door afrondingsverschillen tellen de percentages niet op tot 100%

Bron: CBS, 2021. Bewerking: Team Moventem

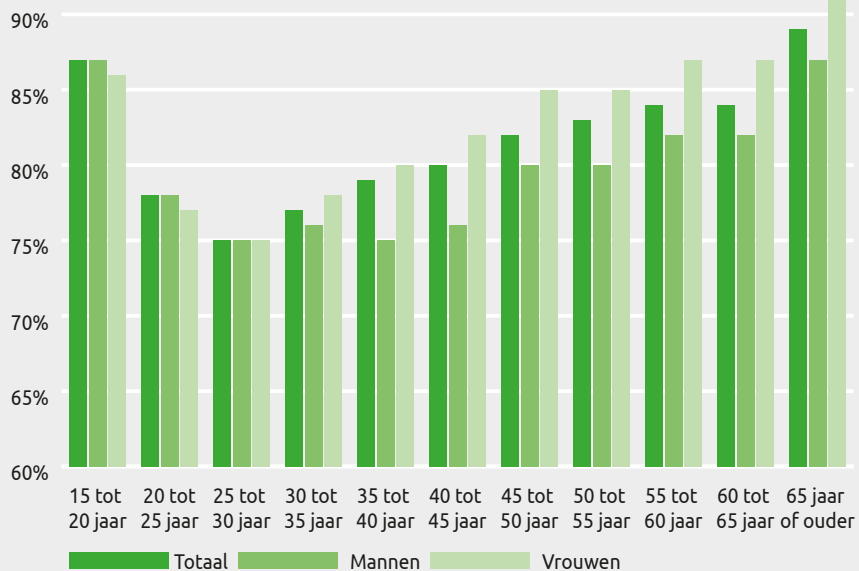
Pendelstromen worden berekend op basis van de bestanden van het UWV. Deze bevatten alle personen in loondienst, de werknemers in Nederland. Deze pendelstromen bevatten dus geen directeurs/grotaandeelhouders, vrije beroepen en (andere) zzp-ers. Van het totaal aantal werkzame personen in de Achterhoek is 83 procent in loondienst. De pendelcijfers hebben betrekking op deze 83 procent.

Er zijn 125.100 werknemers in loondienst woonachtig in de Achterhoek en 113.000 werknemers die in de Achterhoek werken. Er werken dus minder personen in de Achterhoek dan er wonen. De Achterhoek heeft derhalve een negatieve pendelbalans van 12.100. Dat geldt ook voor alle onderscheiden regio's, met uitzondering van Zutphen/Lochem. Er werken meer Achterhoekers in die regio's dan er vanuit die regio's werknemers in de Achterhoek werken. De pendelstromen tussen de Achterhoek en Zutphen/Lochem zijn juist omgekeerd. Vanuit de Achterhoek pendelen 2.500 werknemers naar Zutphen/Lochem en 3.300 pendelen vanuit Zutphen/Lochem naar de Achterhoek.

Pendel naar leeftijd

In de Achterhoek zijn ook verschillen naar leeftijd als het om werken in of buiten de Achterhoek gaat. Kort samengevat: hoe ouder de werkende hoe meer deze in de Achterhoek werkt. Zo is in figuur 31 te zien dat meer dan 85 procent van de Achterhoekse werkende 60-plussers ook werkzaam is in de Achterhoek. Bij de jongeren tussen 25 en 30 jaar is dat 75 procent. Daarnaast is er een klein verschil tussen mannen en vrouwen. Vrouwen werken meer in de Achterhoek dan mannen uit dezelfde leeftijdsgroep. Maar als de groep jonger is, is het verschil kleiner. De groep tot 25 jaar wijkt af van hierboven geschetste patroon. Deze groep bestaat veelal uit scholieren en studenten met een bijbaan.

Figuur 31 Aandeel Achterhoekse werknemers werkzaam in COROP-regio Achterhoek naar geslacht en leeftijd, 2019

NB: door afrondingsverschillen tellen de percentages niet op tot 100%.

Bron: CBS, 2020. Bewerking: Team Moventem

Beschouwing: Macro-economische vraagstukken voor de Achterhoek

Door: Henri de Groot, hoogleraar Regionaal Economische Dynamiek aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en lid van de Sociaal-Economische Raad (SER)

De economische ontwikkeling van de Achterhoek kan niet los worden gezien van nationale en internationale ontwikkelingen. In dit intermezzo geven we een compact overzicht van de grote macro-economische vraagstukken waar we in het huidige tijdsgewricht mee worden geconfronteerd. Hoewel we ons nog midden in de coronapandemie bevinden is het ruim anderhalf jaar na het uitbreken van de pandemie een goed moment om een eerste evaluatie te maken van de aanpak en gevolgen van de grootste gezondheids crisis sinds een eeuw.

De economische gevolgen van de coronapandemie zijn fors gebleken, maar lijken in tegenstelling tot de Grote Recessie van 2008-2013 van veel kortere duur. In zijn basisraming in de Macro Economische Verkenning 2022 gaat het Centraal Planbureau (CPB) uit van een groei van de Nederlandse economie van 3,9 procent in 2021 en een groei van 3,5 procent in 2022. In een pessimistisch scenario waarin een nieuwe lockdown nodig is, blijft de Nederlandse economie volgens het CPB groeien, maar met 3,3 procent in 2021 en 2,2 procent in 2022. Voor de werkloosheid voorspelt het CPB na een beperkte toename tot 3,8 procent in 2020 een daling naar historisch lage niveaus van 3,4 procent in 2021 en 3,5 procent in 2022. De krapte op de arbeidsmarkt die al voor de coronacrisis overduidelijk zichtbaar was, is daarmee nauwelijks gewijzigd.

Een belangrijk onderdeel van de Nederlandse aanpak was het optuigen van een massaal pakket aan economische steunmaatregelen voor bedrijven en zelfstandigen (de NOW- en TOZO-regelingen). Deze regelingen zijn bijzonder effectief gebleken in het voorkomen van massaontslagen. Ze hebben een mogelijk forse economische crisis die had kunnen volgen op de gezondheids crisis voorkomen. De grote uitgaven hebben tot een forse toename van overheidsschuld geleid, maar door de gunstige Ausgangssituatie blijven de tekorten en schulden binnen de grenzen van de Europese afspraken.

Deze aanpak is belangrijk geweest in het beperken van de economische gevolgen van de coronacrisis. Mede dankzij de relatief goed ontwikkelde IT-infrastructuur konden veel groepen in de samenleving de overstap naar thuiswerken relatief eenvoudig maken. Ook de flexibiliteit op de arbeidsmarkt hielp, hoewel de overstap van werknemers in sectoren waarin overschotten ontstonden te wensen overliet. De tekorten aan ICT-personeel, installateurs, zorgpersoneel en leerkrachten zijn alleen maar verder toegenomen. Ook zijn forse offers gevraagd van met name jongeren. De langetermijn-gevolgen van het sluiten van onderwijsinstellingen (van basisscholen tot en met universiteiten) zijn op dit moment moeilijk voorspelbaar, maar de groep die het minst vatbaar was voor de gezondheidsgevolgen van de pandemie heeft relatief sterk de gevolgen ondervonden van de contactbeperkingen die zijn ingesteld. De effecten daarvan zijn extra groot voor kinderen die opgroeien in relatief kwetsbare posities.

Voor de (middel)lange termijn is de eerste voorzichtige evaluatie minder gunstig. De sterk opgelopen staatsschuld in combinatie met hoge hypotheekschulden kan in de toekomst problematisch worden, met name als de rente gaat stijgen. En nog belangrijker is dat de potentie die we in de lente van 2020 zagen om deze crisis te gebruiken om de bakens nu echt te verzetten, slechts in zeer beperkte mate is benut. De grote transities richting een digitale, klimaatneutrale en volledig circulaire economie in 2050 staan nog steeds op de agenda, maar vooruitgang is traag en gevestigde belangen zijn groot en blijken weerbarstig.

De coronacrisis heeft wederom de grote verschillen blootgelegd binnen de Europese Unie. Er zijn grote verschillen tussen de mogelijkheden van noordelijke en zuidelijke lidstaten om de crisis het hoofd te bieden. Ondanks steunpakketten waarover afspraken zijn gemaakt tussen de Europese lidstaten blijven de onevenwichtigheden binnen de Europese Unie een bron van zorg en mogelijke instabiliteit. Hoewel er duidelijke aanwijzingen zijn voor een groeiend besef van de wenselijkheid van een gemeenschappelijke Europese aanpak, is er tegelijkertijd een zorg over bijvoorbeeld de eurosceptische opstelling van landen als Polen en Hongarije. Een herhaling van de eurocrisis die volgde op de Grote Recessie van 2008 blijft tot de mogelijkheden behoren. Hoewel de positie van banken sterker is dan ten tijde van de Grote Recessie blijven er zwakke plekken op de balansen van banken. Deze zijn tot op heden gemaskeerd door een ruimhartig monetair beleid van de ECB. Maar nu de inflatoire gevolgen daarvan zichtbaar worden zijn centrale banken steeds indringender op zoek naar een exit strategie die tot oplopende rentes zal leiden en mogelijke nieuwe problemen voor zuidelijke lidstaten van de EU en over kunnen slaan naar banken in de noordelijke lidstaten.

En ook op wereldschaal heeft de coronacrisis een enorme impact. Waar de groei van het mondiale bruto binnenlands product (bbp) in 2019 nog 3,0 procent was, viel deze terug naar een krimp van 3,2 procent in 2020. De uitrol van vaccins verschilt sterk, deels door onvoldoende beschikbaarheid van vaccins in met name ontwikkelingslanden en deels door gebrekkige bereidheid onder bepaalde groepen in de bevolking om zich te laten vaccineren (soms gedreven door bijvoorbeeld geloofsovertuiging, maar bijvoorbeeld ook door gebrek aan vertrouwen in de overheid). De kans is daarmee substantieel dat ook de komende jaren gekenmerkt zullen blijven door (tijdelijke) oplevingen van het virus en daarmee gepaard gaande nieuwe beperkende maatregelen. Voor 2022 is de verwachting dat de groei van de wereld economie en die van de eurozone ongeveer gelijk zijn (met respectievelijk 4,5 en 4,3 procent). Dit kan verstrekkende gevolgen hebben voor onze kleine open economie. Het afgelopen jaar heeft duidelijk gemaakt hoe kwetsbaar onze economie is voor verstoringen in vaak lange en complexe internationale waardeketens. De verwachting is dat de gevolgen van deze ontwrichting door onder andere onze grote afhankelijkheid van semi-conductors die vooral in Azië worden geproduceerd, ook in 2022 nog voelbaar zullen zijn.

Een andere belangrijke ontwikkeling is de opkomende invloed van geopolitiek. Die uit zich ook economisch, bijvoorbeeld in een toenemende volatiliteit van grondstofprijzen, onzekerheid over leveringen en oplopende kosten van halffabricaten. Dit is een bron van toekomstige inflatoire druk en onzekerheid voor investeerders, die een neerwaartse druk op de economische groei uitoefent. Juist ook voor de Achterhoek met een sterke maakindustrie zijn deze ontwikkelingen relevant.

Ook zien we wereldwijd een toenemende zorg over de impact van klimaatverandering, waar de wereldgemeenschap vooralsnog geen passend antwoord op weet te formuleren (ook niet tijdens de recente COP26 in Glasgow). Klimaatverandering zal de komende jaren naar alle waarschijnlijkheid een forse transitie vergen van onze economie, zowel via grote aanpassingen in de wijze van energieopwekking als in termen van sectorstructuur die zich zal uiten in met name forse aanpassingen in de energie-intensieve sectoren.

4 Inwoners

In vogelvlucht:

- Op 1 januari 2021 telt de Achterhoek 263.300 inwoners.
- Het inwonertal is met 0,2 procent gegroeid ten opzichte van een jaar eerder.
- De instroom van nieuwe inwoners van elders uit het land is de belangrijkste bron van groei.
- In 2020 is in bijna alle gemeenten van de Achterhoek het aantal inwoners toegenomen.
- De Achterhoekse bevolking ontgroent én vergrijst relatief snel.
- In de periode 2007–2021 steeg het aantal huishoudens in de Achterhoek met 7,0 procent; landelijk bedroeg dit percentage 11,7 procent.
- Relatief meer Achterhoekers wonen alleen: het aandeel éénpersoonshuishoudens is toegenomen van 27 procent in 2007 naar 32 procent in 2021.

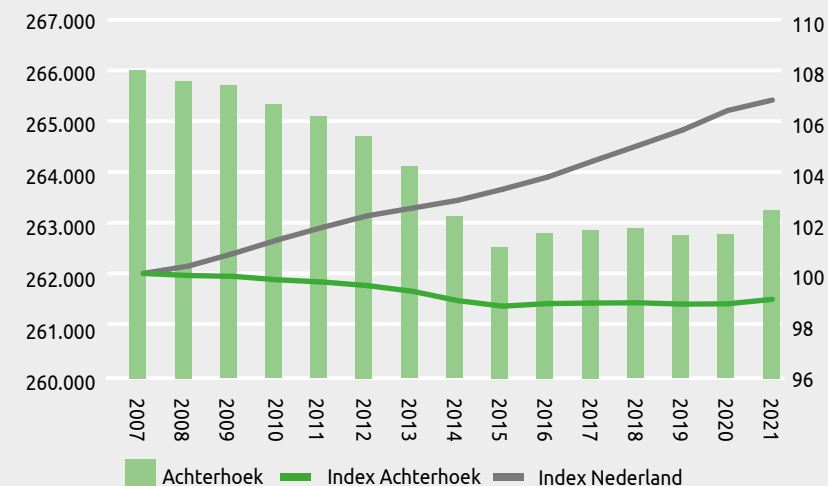
4.1 Bevolkingsdynamiek

De bevolkingsdynamiek in de Achterhoek brengen we in beeld met behulp van cijfers over de samenstelling en ontwikkeling van de bevolking. Ook geven de cijfers inzicht in de verschillende componenten waaruit de bevolkingsontwikkeling is samengesteld, zoals migratie en natuurlijk verloop. Ramingscijfers geven een indruk hoe het aantal inwoners zich in de toekomst ontwikkelt.

Bevolkingstoename lijkt door te zetten

Op 1 januari 2021 telden de zeven Achterhoekse gemeenten 263.265 inwoners precies. Dit zijn er 472 meer dan een jaar eerder. Deze jaargroei is relatief groot vergeleken met de ontwikkeling gedurende de voorgaande jaren. Na jaren van afname en de daaropvolgende periode van stabilisatie van het aantal inwoners lijkt het tij te keren. Niettemin telt de Achterhoek per saldo begin 2021 ruim 2.700 inwoners (1,0 procent) minder dan begin 2007, waar de Nederlandse bevolking in deze periode juist met 6,8 procent is toegenomen.

Figuur 32 Ontwikkeling bevolking Regio Achterhoek en Nederland, 2007 – 2021

Linker as: absolute aantallen, rechteras: index 2007=100

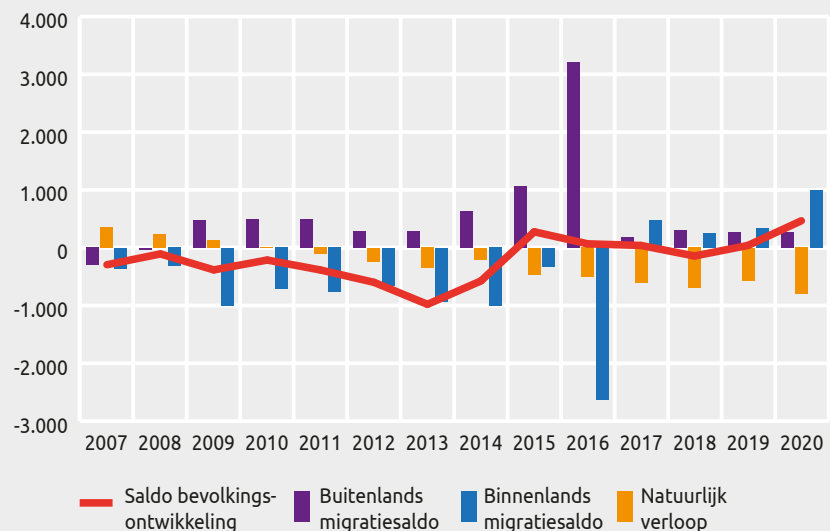
Bron: CBS, 2021. Bewerking: Team Moventem

Binnenlandse migratie trekt aan

De ontwikkeling van de Achterhoekse bevolking bestaat uit twee componenten. Ten eerste het natuurlijk verloop, anders gezegd: het saldo van geboorten en sterfgevallen. En ten tweede migratie, oftewel verhuizingen vanuit en naar de Achterhoek. Daarbij is het gebruikelijk om onderscheid te maken tussen binnenlandse en buitenlandse verhuizingen.

Als we kijken naar het natuurlijk verloop, dan is dit vanaf 2011 negatief. De jaarlijkse sterfte overtreft sindsdien, in toenemende mate, het aantal geboorten in de regio. Bij de binnenlandse migratie zien we min of meer het omgekeerde gebeuren.

Figuur 33 ontwikkeling bevolking naar vier componenten, Regio Achterhoek, 2007 – 2020

Bron: CBS, 2021. Bewerking: Team Moventem

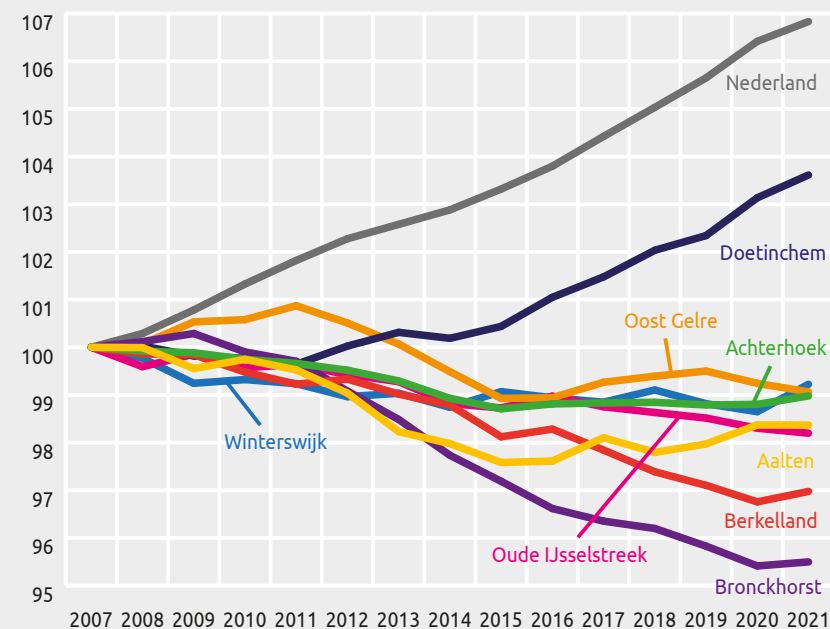
Tot 2017 is er sprake van een vertrekoverschot: er zijn meer mensen die verhuizen uit de Achterhoek naar elders in Nederland dan personen vanuit andere Nederlandse regio's die zich in de Achterhoek vestigen. Maar vanaf 2017 wordt het binnenlandse migratiesaldo positief: ieder jaar vestigden zich meer mensen vanuit elders in het land in de Achterhoek dan dat er vertrekken. In 2020 overtreft het aantal nieuwgevestigden het aantal vertrekkers met 999.

De Achterhoek kent ook een doorlopend buitenlands migratieoverschot: er vestigen zich meer mensen vanuit het buitenland in de regio dan Achterhoekers die naar het buitenland vertrekken. Deze buitenlandse migratie laat een grilliger patroon zien dan de binnenlandse migratie. Het buitenlands migratiesaldo piekt in 2016, wat is veroorzaakt door de toenmalige vluchtelingencrisis.

Doetinchem en Winterswijk grootste groeiers

Zoals gezegd is de omvang van de totale bevolking in de Achterhoek tussen 2007–2021 per saldo met 1,0 procent gedaald. Als we deze ontwikkeling per gemeente uiteenrafelen, zien we grote verschillen. Tussen 2007 en 2021 is op het grondgebied van zes Achterhoekse gemeenten het aantal inwoners afgenomen. Uitzondering hierop vormt het grondgebied van de gemeente Doetinchem, waar het aantal inwoners met 3,6 procent is toegenomen. Kijken we naar de meer recente ontwikkeling, dan zien we dat in bijna alle gemeenten gedurende het laatste jaar het aantal inwoners oploopt.

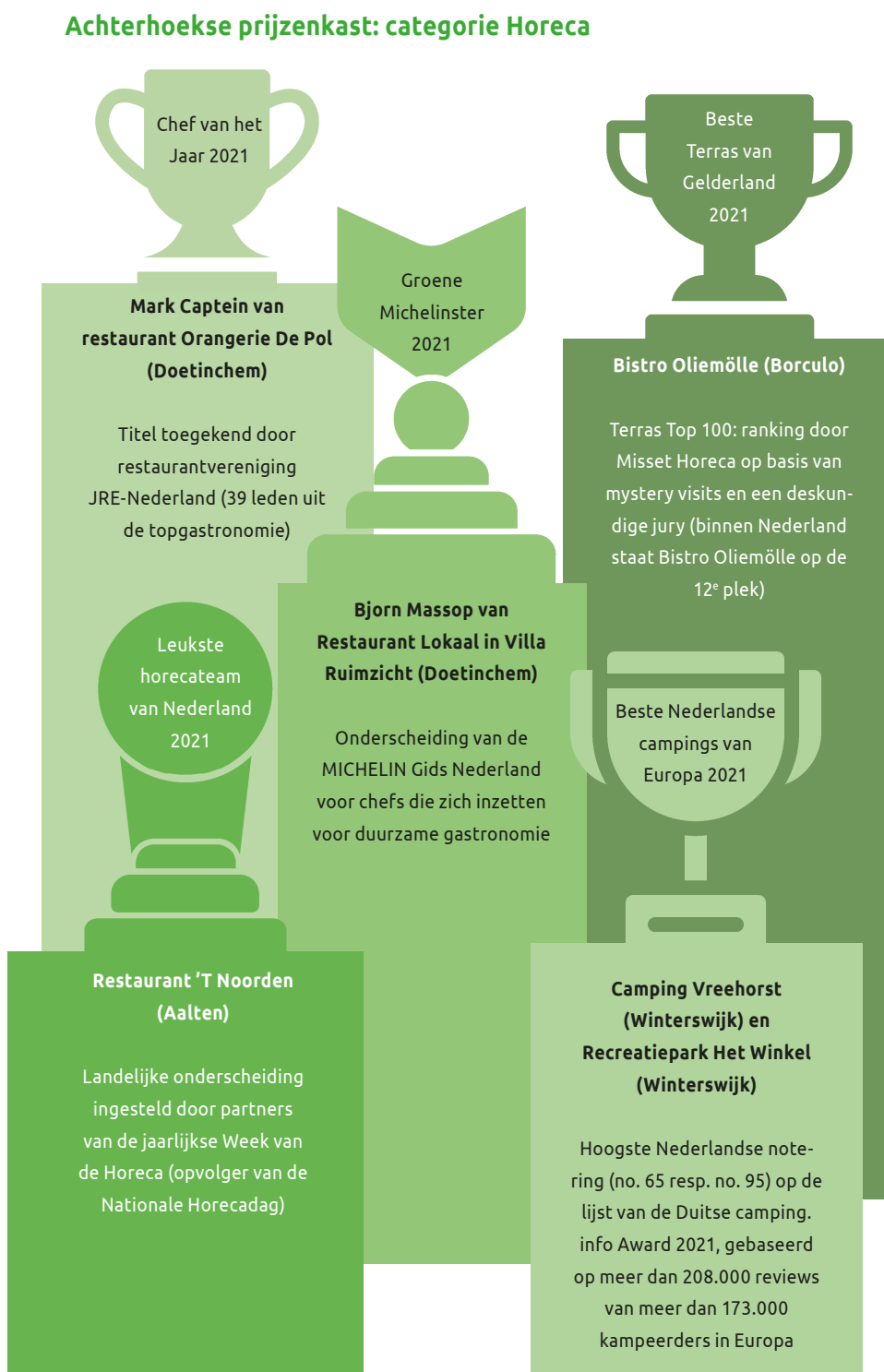
Figuur 34 ontwikkeling bevolking naar gemeente, Regio Achterhoek, 2007 – 2021 (index 2007=100)

Bron: CBS, 2021. Bewerking: Team Moventem

Lees verder op pagina 80

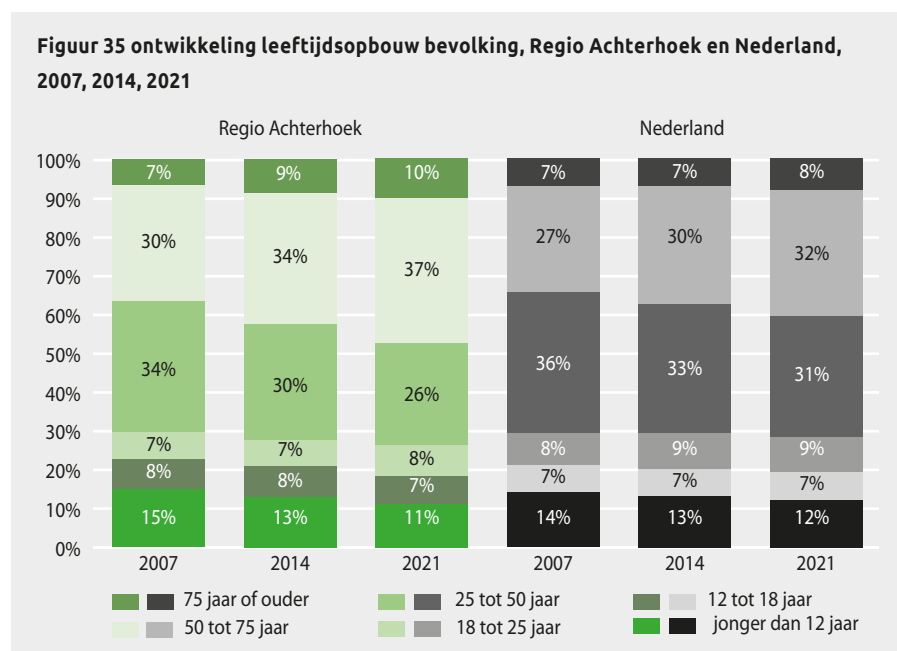
Achterhoekse prijzenkast: categorie Horeca

Naast Doetinchem manifesteert Winterwijk zich als een relatief sterke groeier (in beide gemeenten vanwege een migratieoverschot dat het geboortetekort ruimschoots overtreft). Met een uitbreiding van het aantal inwoners, van respectievelijk 269 en 168, nemen ze driekwart van de toename van de Achterhoek voor hun rekening. Daar staat tegenover dat in de gemeenten Oost Gelre en Oude IJsselstreek het aantal inwoners daalde (met respectievelijk 99 en 32).

De Achterhoek vergrijst relatief snel

Niet alleen de omvang van de Achterhoekse bevolking verandert, dat geldt ook voor de samenstelling. Het gaat daarbij om veranderingen die van invloed zijn op de regionale woning- en arbeidsmarkt.

Bron: CBS, 2021. Bewerking: Team Moventem

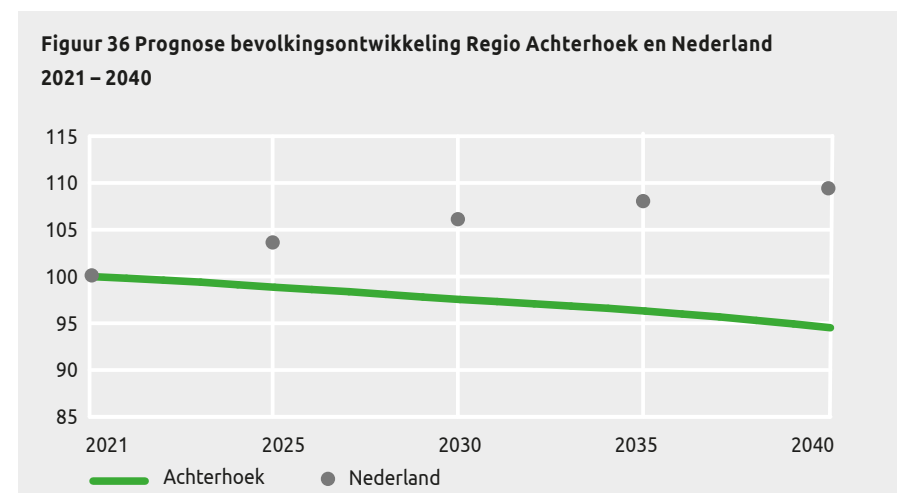
In de Achterhoek is er sprake van een relatieve toename van het aantal ouderen, ook wel vergrijzing genoemd, die zich betrekkelijk snel voltrekt. Dit wordt onder meer veroorzaakt door de eerdergenoemde daling van het aantal geboorten en de toegenomen levensverwachting. De bevolking wordt elk jaar gemiddeld een stukje ouder. Deze trend is in grote delen van Nederland te zien, maar in de Achterhoek ligt het tempo van de vergrijzing hoger. De groep 50 jaar of ouder is in de periode 2007–2021 gestegen van

37 procent naar 47 procent. In Nederland als geheel is dit toegenomen van 34 procent naar 40 procent. Aan het begin van 2021 woonden er in totaal 125.640 50+'ers in de Achterhoek. Dat zijn er ruim 27.000 meer dan in 2007.

Daarnaast zien we het aantal en aandeel Achterhoekse jongeren afnemen (ontgroeïng). Dit is in lijn met het landelijke patroon. De Achterhoek telde begin 2021 47.600 jongeren. In 2007 bedroeg het aandeel inwoners tot 18 jaar 23 procent, in 2021 was dit teruggelopen naar 18 procent. In dezelfde periode daalde dit aandeel landelijk van 22 procent naar 19 procent.

Op de lange termijn daalt de bevolking

De meest recente lange termijn bevolkingsprognose, daterend uit 2019, laat zien dat de Achterhoekse bevolking daalt met 5,3 procent in de komende 20 jaar. In 2040 zal de Achterhoek naar verwachting 248.000 inwoners tellen tegen de eerdergenoemde ruim 263.300 inwoners begin 2021.

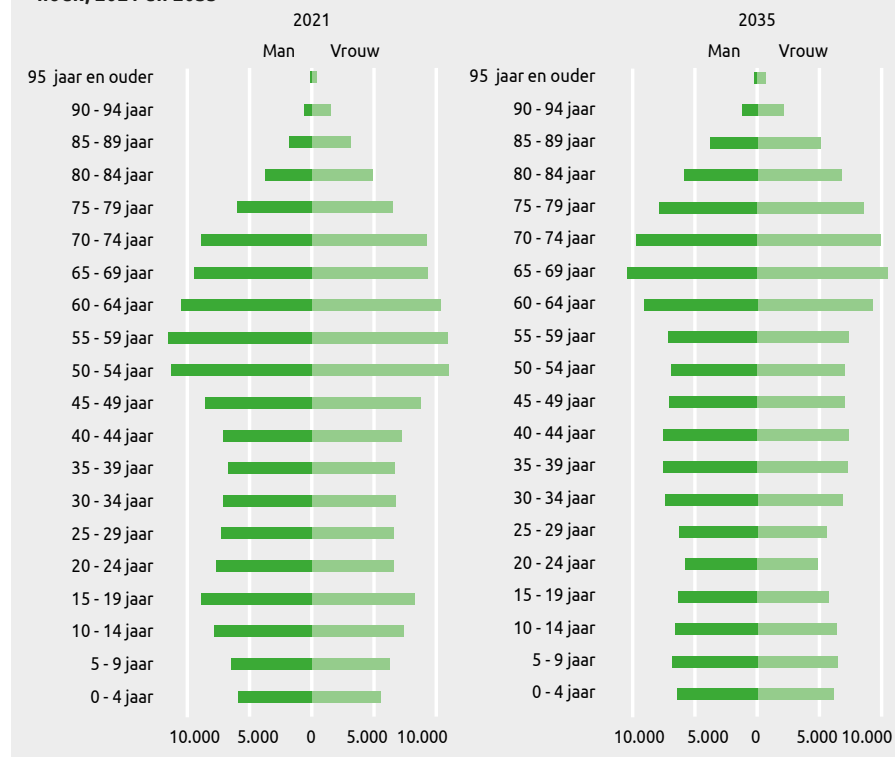
Bron: ABF Research - Primos, 2019. Bewerking: Team Moventem

Dit is tegenovergesteld aan de landelijke ontwikkeling. De Nederlandse bevolking zal tot 2040 naar verwachting met 9 procent toenemen. Nederland zal dan ruim 19 miljoen inwoners tellen, waarvan 1,3 procent in de Achterhoek woonachtig zal zijn. Begin 2021 is dat nog 1,5 procent.

De geraamde afname bevolking van de Achterhoek gaat gepaard met een relatieve toename van het aantal ouderen; de eerdergenoemde trend van vergrijzing zet zich

door. Dat is duidelijk te zien als we de bevolkingspiramides van 2021 en 2035 met elkaar vergelijken (zie figuur 37). In 2035 zal de top breder zijn dan in 2021. Het zijn de groepen van 65 jaar en ouder die sterk in omvang toenemen: van 62.400 naar ruim 80.000 inwoners. In relatieve termen groeit het aandeel 65-plussers in de Achterhoek van 24 procent naar 32 procent in de periode 2021–2035. Als we de leeftijdsgroep oprekken naar 50 jaar en ouder, dan blijkt dat het aandeel van deze groep in de bevolking nauwelijks verandert over de tijd. In 2021 is het aandeel 47 procent en in 2035 wordt het aandeel geraamd op 49 procent. Tegelijk zien we dat de basis van de piramide smaller wordt. Het aantal inwoners uit de leeftijdsgroep 0–19 jaar neemt af van 54.000 naar 49.000. Maar in relatieve termen blijft de verandering van de omvang van deze groep beperkt; van 20 procent in 2021 naar 19 procent in 2035. Daarnaast komt uit vergelijking van de diagrammen het beeld naar voren dat vrouwen ook in de toekomst vrouwen gemiddeld genomen een hogere levensverwachting hebben dan mannen.

Figuur 37 Samenstelling bevolking naar leeftijdscategorie en geslacht in Regio Achterhoek, 2021 en 2035

Bron: ABF Research - Primos, 2019. Bewerking: Team Moventem

Thema uitgelicht:

Mobiliteit en Bereikbaarheid²¹

Een goede bereikbaarheid is voor de Achterhoek een essentiële voorwaarde om economisch te kunnen groeien en de leefbaarheid op peil te houden. Energieneutraal, betaalbaar en betrouwbaar vervoer voor iedereen. Zowel binnen de Achterhoek als vanuit en naar de Achterhoek. Naast de hoofdinfrastructuur is fijnmazige bereikbaarheid binnen de Achterhoek belangrijk om de bedrijven en voorzieningen bereikbaar te houden. Reizigers moeten hun reis eenvoudig kunnen plannen via één digitaal loket. (bron: Achterhoek Visie 2030)

Bereikbaarheid en infrastructuur faciliteren mobiliteit. Het schept de mogelijkheden om te verplaatsen, om ergens naartoe te gaan. Het gemak waarmee de regio en de daarbinnen gelegen woon- en werkvoorzieningen te bereiken zijn, zijn belangrijke voorwaarden om een regio aantrekkelijk te houden en een voorwaarde voor economische ontwikkeling en leefbaarheid. In het vervolg van deze sectie lichten we drie indicatoren uit, waarmee we de mobiliteit en bereikbaarheid in en van de Achterhoek in beeld brengen: 1) de omvang en aard van de personenmobiliteit, 2) de ontwikkeling van elektrische vervoer, en 3) de kwaliteit van het regionale OV.

De Achterhoeker legt dagelijks meer kilometers af dan gemiddeld

De cijfers over het verplaatsingsgedrag laten zien dat de Achterhoeker dagelijks gemiddeld meer kilometers aflegt dan de gemiddelde Nederlander. Voor alle vervoerswijzen

²¹ Aan dit onderdeel heeft meegewerkt Maarten van Setten, senior adviseur en directeur van Moventem.

bij elkaar, was in 2019 de gemiddelde afstand per persoon in de Achterhoek (COROP-regio) 41 kilometer tegenover 36 kilometer in Nederland als geheel (zie tabel 5). Deze cijfers tonen dat de afstand van de verplaatsing toeneemt naarmate een gebied minder verstedelikt is.²² In 2020, het jaar van de uitbraak van de COVID-pandemie, werden aanzienlijk minder kilometers afgelegd. Dit was het gevolg van de vervoersbeperkende maatregelen, zoals het thuiswerkadvies en de scholensluiting. De meeste kilometers worden met de auto afgelegd, dat geldt zowel in de Achterhoek als in Nederland als geheel. Overigens legt de Achterhoeker gemiddeld genomen grotere afstanden af met de auto dan de gemiddelde Nederlander. In 2019 was dat dagelijks ruim 28 kilometer, terwijl landelijk de dagelijkse autoafstand bijna 25 kilometer was. Een andere opvallende afwijking in verplaatsingsgedrag, is het verschil in de mate van OV-gebruik: de gemiddelde Nederlander legt dagelijks een grotere afstand af met het OV dan de gemiddelde Achterhoeker.

Tabel 5 Gemiddeld aantal afgelegde kilometers per persoon per dag, uitgesplitst naar vervoerwijze in COROP-regio Achterhoek en Nederland, 2018, 2019, 2020

Vervoerwijze	COROP-regio Achterhoek						Nederland					
	2018		2019		2020		2018		2019		2020	
Auto*	26,5	76%	28,4	69%	21,0	74%	24,8	69%	24,7	69%	17,5	70%
Fiets	3,3	9%	3,6	9%	2,6	9%	3,2	9%	3,0	8%	2,7	11%
Trein	1,5	4%	2,7	7%	0,7	11%	3,9	11%	4,1	11%	1,6	6%
Bus/tram/metro	0,6	2%	0,6	1%	0,5	2%	1,1	3%	1,1	3%	0,5	2%
Lopend	0,7	2%	0,6	1%	1,0	3%	0,9	2%	0,9	2%	1,1	4%
Overig	2,1	6%	5,2	13%	2,6	9%	2,3	6%	2,3	6%	1,6	6%
Totaal	34,7		41,0		28,4		36,2		36,0		24,9	

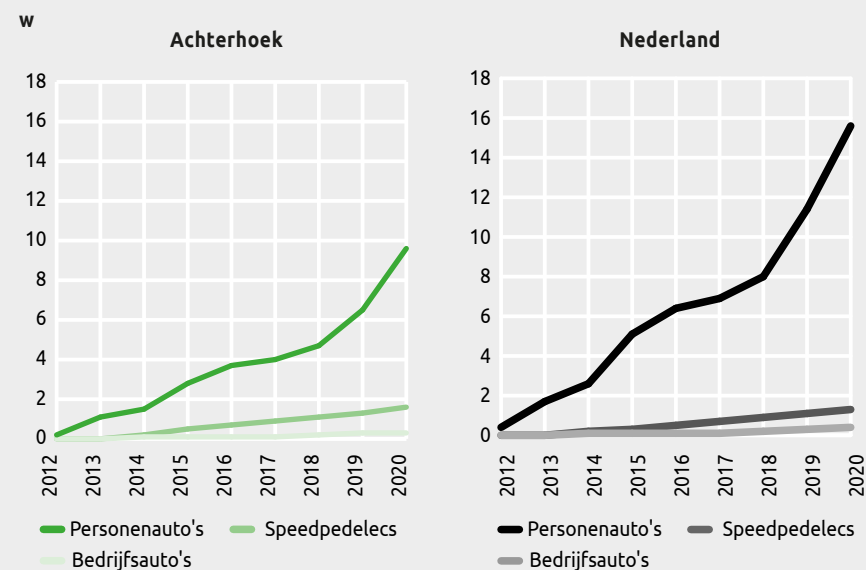
* bestuurder en passagier

Bron: CBS, ODIN, 2021. Bewerking: Team Moventem

Aantal elektrische auto's groeit, maar blijft achter op landelijke ontwikkeling

We hebben gezien dat de auto veruit het populairste vervoermiddel is, in termen van afgelegde afstand. Tegelijk is het verkeer en vervoer in de regio verantwoordelijk voor 28 procent van de regionale CO₂-uitstoot (in 2019). Een oplossing die bijdraagt aan verduurzaming van de mobiliteit is elektrificatie van vervoer. In vergelijking met Nederland, loopt het aantal elektrische personenauto's in de Achterhoek achter. Hoewel het aantal gestaag groeit waren er in de Achterhoek in 2020 zo'n 2.500 geregistreerde elektrische personenauto's. Dat staat gelijk aan bijna 10 elektrische auto's per 1.000 inwoners, tegenover ruim 15 in heel Nederland (zie figuur 38). Voor wat betreft de ontwikkeling van het aantal elektrische bedrijfsauto's lopen de Achterhoek en Nederland met elkaar in de pas. Dit geldt ook voor het aantal speed pedelecs. Voor de wat langere afstand (10–25 kilometer) vormt deze duurzame vorm van vervoer in toenemende mate een alternatief voor de (benzine- en diesel)auto.

Figuur 38 Ontwikkeling aantal elektrische voertuigen (per 1.000 inwoners) in Regio Achterhoek en Nederland, 2012 – 2020

Bron: RDW-Klimaatmonitor, 2021. Bewerking: Team Moventem

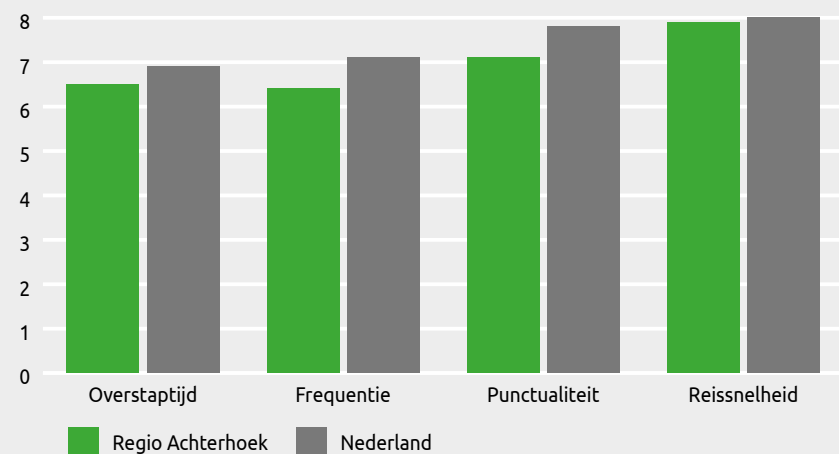
²² Zie o.a. Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM) (2019). Mobiliteit in stedelijk Nederland. Den Haag: Den Haag: KiM– Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Voorwaarde voor de transitie naar duurzaam vervoer is de aanwezigheid van een goede laadinfrastructuur. In 2020 telde de Achterhoek 349 (semi)publieke laadpunten (240 in 2019). Daarmee loopt de Achterhoek verhoudingsgewijs achter op de landelijke capaciteit. In de Achterhoek waren er in 2020 13 (semi)publieke laadpunten beschikbaar per 100 elektrische auto's (personen- en bedrijfsauto), terwijl landelijk gezien 25 laadpunten op 100 elektrische auto's beschikbaar waren.

Kwaliteit van het Achterhoekse OV is voldoende, maar lager dan landelijk gemiddelde

De afstand die de Achterhoeker gemiddeld dagelijks met het OV reist is lager dan het landelijk gemiddelde (zie tabel 5). Dit is niet zo verwonderlijk gezien de beperktere beschikbaarheid van OV. Een Achterhoeker woont gemiddeld gezien verder van het dichtstbijzijnde OV-opstappunt (bushalte of trein/metrostation) dan de gemiddelde Nederlander; 800 meter tegenover 400 meter. Tegelijk blijkt het OV in de regio door de reiziger ook minder goed gewaardeerd te worden dan het OV elders in het land. In figuur 39 is te zien dat op alle kwaliteitsaspecten (overstaptijd, frequentie, punctualiteit, reissnelheid) het OV-aanbod in de Achterhoek lager scoort (op een schaal van 1–10) dan het landelijk aanbod. Het verschil is het grootst als het gaat om de frequentie (het aantal reismogelijkheden per uur).

Figuur 39 Waardering van trein- en busreiziger verschillende kwaliteitsaspecten van OV in Regio Achterhoek en Nederland, 2019*

* Het OV in de Achterhoek betreft uitsluitend het door Arriva verzorgde vervoer.

Bron: OV-Klantenbarometer, Arriva, 2021. Bewerking: Team Moventem

Een bredere blik op mobiliteit en bereikbaarheid: mobiliteitsgeluk

Bovenstaande beschrijving geeft een beeld van de Achterhoekse mobiliteit vanuit een aantal invalshoeken: de Achterhoek reist relatief veel kilometers en is gek op de auto die minder vaak elektrisch is dan in de rest van Nederland. Het aanbod van meer duurzame alternatieven, zoals het OV en (semi)publieke laadpalen, blijft ook enigszins achter in vergelijking met Nederland.

Deze cijfers vertellen niet het volledige verhaal. We willen minder CO2 uitstoten en leven in goede gezondheid – met voldoende beweging als belangrijke pijler. Elektrisch rijden is (nog) niet voor iedereen weggelegd en, met name in de Achterhoek, is niet alles te voet of met de fiets te bereiken. Daarbij verschilt de behoefte om en de manier waarop we willen reizen per persoon, per dag en per moment. Mobiliteit is een veelomvattend en veranderlijk begrip waar we allemaal mee te maken hebben. Het gaat over meer dan zo goedkoop en snel mogelijk van A naar B reizen.

Om te beoordelen hoe de regio ervoor staat zijn we geneigd om te kijken naar de aanbodzijde: hoe goed zijn de wegen, hoeveel bussen, treinen en deelfietsen worden aangeboden en hoeveel parkeer- en laadmogelijkheden zijn er? Om nog beter te weten waar we staan, is het minstens net zo relevant om te kijken naar de Achterhoekers zelf.

De stem van de reiziger klinkt nog weinig door. We weten hoe OV-reizigers het OV beoordelen. Maar hoe kijken zij aan tegen de bereikbaarheid van de Achterhoek per auto en fiets en waarom kiezen ze voor het OV? De automobilisten zijn tevreden; weinig oponthoud en veel parkeerplekken. Maar wat vinden mensen zonder auto van alle auto's op straat? En hoeveel belemmeringen en obstakels ondervindt men bij het reizen, mobiliteit is immers niet voor iedereen vanzelfsprekend.

Bij de doorontwikkeling van het thema Mobiliteit en Bereikbaarheid in de Achterhoek is de volgende vraag relevant: hoe blij zijn Achterhoekers zijn met de mobiliteit in de regio? Anders gezegd: hoe groot is het mobiliteitsgeluk van de Achterhoeker? Hierbij gaat het om snel en soepel van A naar B komen, maar krijgen ook andere elementen van mobiliteit aandacht: hoe prettig en makkelijk is het om te reizen en hoe blij werd je van de reis?

Ook krijgen de gevolgen van mobiliteitskeuzes meer ruimte: schone lucht, prettige leefomgeving, een gezonde levensstijl en de sociale component van mobiliteit. Kortom een breder, meer genuanceerd beeld van de Achterhoekse mobiliteit, waarmee we samen gericht kunnen werken aan energie-neutrale, betaalbare en betrouwbare mobiliteit.

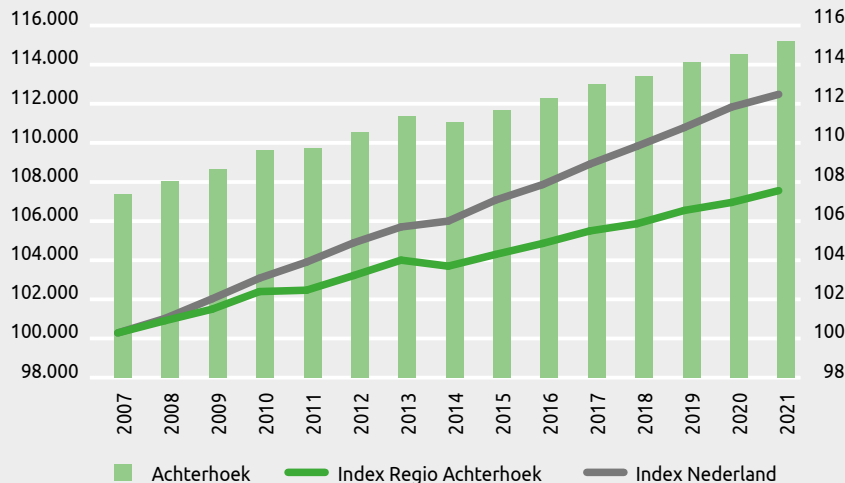
4.2 Huishoudens

Voor met name de woningmarkt is niet zozeer de bevolkingsgroei van belang als wel de toename van het aantal en de verschillende typen huishoudens.

Aantal huishoudens blijft toenemen

Het aantal huishoudens bedroeg in de Achterhoek op 1 januari 2020 114.662 precies. Dit zijn er 630 meer dan een jaar eerder. In de periode 2007–2021 steeg het aantal huishoudens in de Achterhoek met 7,0 procent. In Nederland is het aantal huishoudens in deze periode met 11,7 procent toegenomen.

Figuur 40 Ontwikkeling aantal huishoudens Regio Achterhoek en Nederland, 2007 – 2021

Linker as: in absolute aantallen, rechter as: index 2007=100

Bron: CBS, 2021. Bewerking: Team Moventem

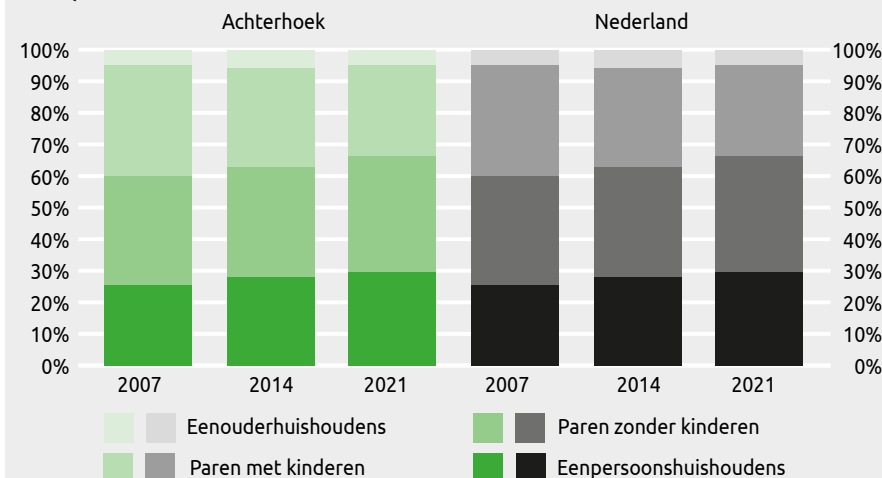
Eerder zagen we dat de bevolking in de Achterhoek in dezelfde periode met 1,0 procent is afgenomen. Meer huishoudens en minder personen betekent een afname van de gemiddelde huishoudensgrootte.

Achterhoekers wonen steeds vaker alleen

Het aandeel éénpersoonshuishoudens is sterk toegenomen van 27 procent in 2007 naar 32 procent in 2021. In Nederland steeg het aandeel éénpersoonshuishoudens in de dezelfde periode ook, maar minder snel: van 35 procent naar 39 procent. De verwachting is dat in de komende jaren meer mensen alleen wonen. Dat komt voor een belangrijk deel door de voortgaande individualisering en door vergrijzing. Meer mensen zullen voor kortere of langere tijd alleen wonen, voordat ze aan een relatie beginnen, na een scheiding, of na het overlijden van hun partner.²³

Terwijl het aandeel eenpersoonshuishoudens is toegenomen, daalde in de genoemde periode het aandeel paren met kinderen. De aandelen van de overige huishoudenstypen zijn vrijwel constant gebleven over de periode 2007–2021.

Figuur 41 Ontwikkeling huishoudens naar type Regio Achterhoek en Nederland, 2007, 2014, 2021*

* De categorie overige huishoudens is omwille van de leesbaarheid weggelaten, het aandeel van deze categorie is vrijwel nihil.

Bron: OV-Klantenbarometer, Arriva, 2021. Bewerking: Team Moventem

²³ PBL/CBS (2016). Regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2016–2040: sterke regionale verschillen. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Thema uitgelicht:

Wonen en Vastgoed

De Achterhoek streeft naar een hoge kwaliteit van de woon- en leefomgeving met een gevarieerd en flexibel woningaanbod dat mee beweegt met de demografische ontwikkelingen. (bron: Achterhoek Visie 2030)

Binnen de brede Achterhoek Monitor is in 2021 een verdiepende Woon- en vastgoed-monitor opgenomen om de woningmarkt en de leefbaarheid in de regio te kunnen volgen. Deze uitvoerige monitor bestaat uit een uitgebreid aantal dashboards dat de actuele stand van zaken rond wonen en vastgoed in de regio in beeld brengt. Hierin zijn ook de resultaten van het Achterhoeks Woonwensen- en Leefbaarheidsonderzoek (AWLO) 2021 opgenomen (met een respons van bijna 15.000 geslaagde enquêtes) en de uitkomsten van verdiepende woningmarktanalyses. In deze jaarpublicatie kijken we naar de tevredenheid van inwoners over de woon- en leefomgeving, vestigers en vertrekkers in de Achterhoek en de druk op de regionale woningmarkt.

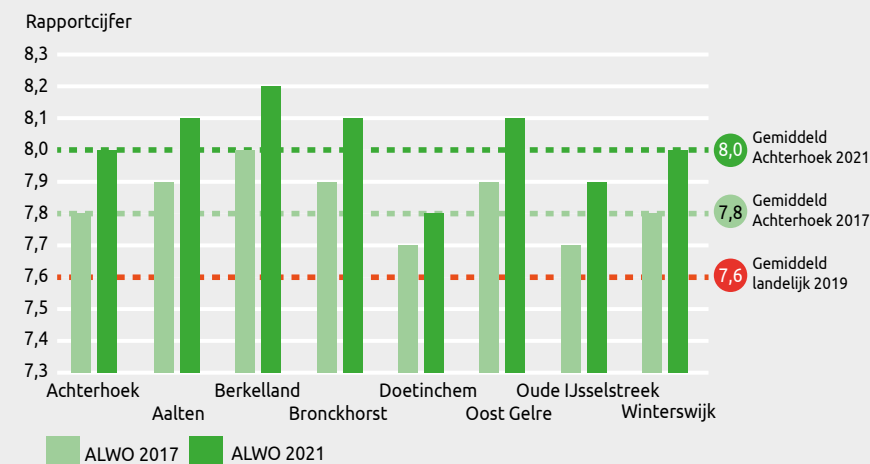
Benieuwd naar het hele verhaal over de Achterhoekse woningmarkt en alle onderliggende cijfers? [Ga voor een uitgebreidere rapportage naar achterhoek-monitor.nl](#) waarin ook wordt verwezen naar het dashboard van de Woon- en vastgoedmonitor.

Hoge waardering woon- en leefomgeving

De Achterhoek is een fijne woonplek. De inwoners zijn doorgaans heel tevreden over hun woning en hun leefomgeving. Fijn wonen betekent een goede woning op een prettige woonplek. In het AWLO is inwoners van de Achterhoek gevraagd hoe zij hun

woon- en leefomgeving waarderen. De inwoners van de Achterhoek zijn heel tevreden over hun woon- en leefomgeving. In 2017 werd de leefbaarheid in de regio gemiddeld gewaardeerd met een 7,8. De tevredenheid is in de afgelopen jaren toegenomen. Het AWLO 2021 wijst uit dat het wonen en leven in de Achterhoek inmiddels wordt gewaardeerd met een 8,0. De waardering van het wonen en leven ligt in de Achterhoek in alle gemeenten flink boven het landelijke gemiddelde.

Figuur 42 Algemene tevredenheid leefomgeving in Regio Achterhoek, 2017 en 2021

Bron: AWLO, 2021

Gemiddelde hoge score wonen en leven geldt niet voor iedereen

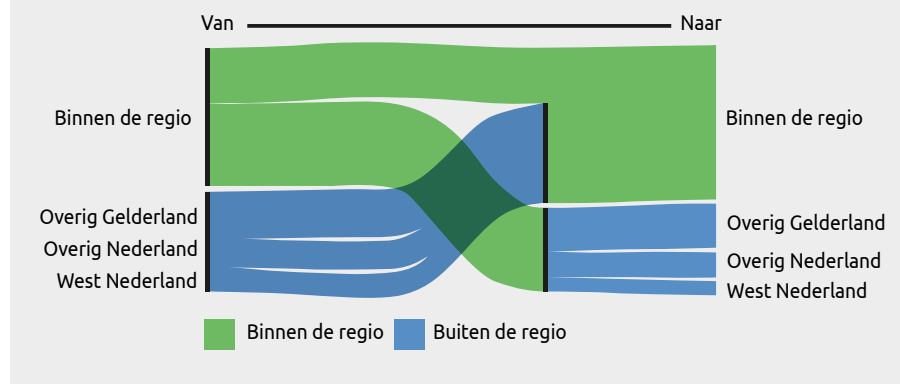
Gemiddeld wordt het wonen en leven in de Achterhoek gewaardeerd met een rapportcijfer 8,0. Een hoog gemiddelde betekent niet dat er geen plekken in de regio zijn waar inwoners minder tevreden zijn of zich zorgen maken over de ontwikkeling van het wonen en leven in hun kern of wijk. Inwoners is gevraagd een rapportcijfer te geven voor de mate waarin hun buurt er het afgelopen jaar op vooruit of achteruit is gegaan. Dan blijkt dat er in sommige buurten toch zorgen zijn over de richting waarin de buurt zich ontwikkelt. Het laagste cijfer dat is gegeven voor de beleving van de ontwikkeling van de buurt is een 4,8. Voor ongeveer één op de zeven buurten in de Achterhoek geldt dat de inwoners de ontwikkeling van de buurt in het afgelopen jaar waarderen met een rapportcijfer onder de 6,0.

De bevolking neemt toe door instroom nieuwe vestigers

Zoals eerder in deze publicatie vastgesteld is er na een lange periode van bevolkingsafname sinds enkele jaren weer sprake van een bevolkingstoename. Deze groei komt door een positief migratiesaldo. Sinds 2017 is er een voorzichtig maar groeiend binnenlands vestigingsoverschot. Het buitenlandse migratiesaldo is al langer positief. Samen zorgen deze ontwikkelingen ervoor dat de druk op de woningmarkt toeneemt.

Meer mensen uit de rest van Nederland vinden hun weg naar de Achterhoek en minder mensen vertrekken naar elders. Figuur 43 laat dit onder meer zien: de 'groene' instroom is dikker dan de 'blauwe' uitstroom (met de herkomst aan de linkerkant en de bestemming aan de rechterkant). Als we kijken naar de samenstelling van de instroom van buiten, dan zijn het vaak mensen uit de omliggende regio's in de provincie Gelderland die zich nieuw vestigen in de Achterhoek. Maar ook uit de rest van Nederland is de instroom groter dan de uitstroom. Dat geldt ook voor de groep huishoudens uit het westen van het land die zich in de Achterhoek vestigen. De groep huishoudens die naar de Achterhoek komt is gemêleerd. Deels betreft het oudere rustzoekers, maar ook jongere huishoudens en gezinnen komen naar de Achterhoek.

Figuur 43 Herkomst en bestemming vestigers en vertrekkers Regio Achterhoek, 2020

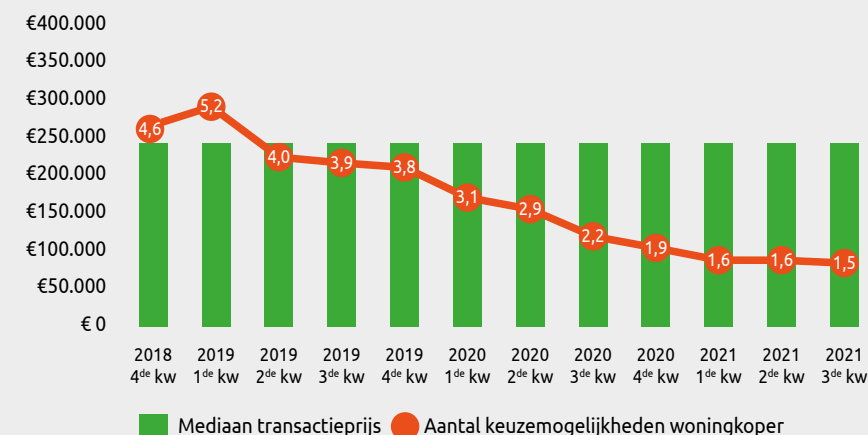
Bron: Woon- en vastgoedmonitor, 2021

De druk op de woningmarkt loopt op

Het woningtekort in de Achterhoek loopt op. Er zijn verschillende indicatoren die dit laten zien. Het aantal te koop staande woningen droogt op. Dit komt tot uitdrukking in een sterke afname van het aantal woningen waaruit een woningkoper in de Achterhoek kan kiezen. De oplopende schaarste zorgt ervoor dat de transactieprijzen van huizen sterk zijn toegenomen. Kostte een gemiddelde koopwoning in het vierde kwartaal

van 2018 nog geen € 250.000, tweeëneenhalf jaar later was dit al bijna € 380.000. Het aantal dagen dat een woning te koop stond nam in deze periode sterk af. In het derde kwartaal van 2021 kon een woningkoper in de Achterhoek gemiddeld kiezen uit 1,5 woningen. De druk op de koopmarkt is daarmee in de Achterhoek net zo groot als gemiddeld in Nederland (eveneens 1,5).

Figuur 44 Marktdruk koopsector Regio Achterhoek, 2018 – 2021

Bron: Woon- en vastgoedmonitor, 2021

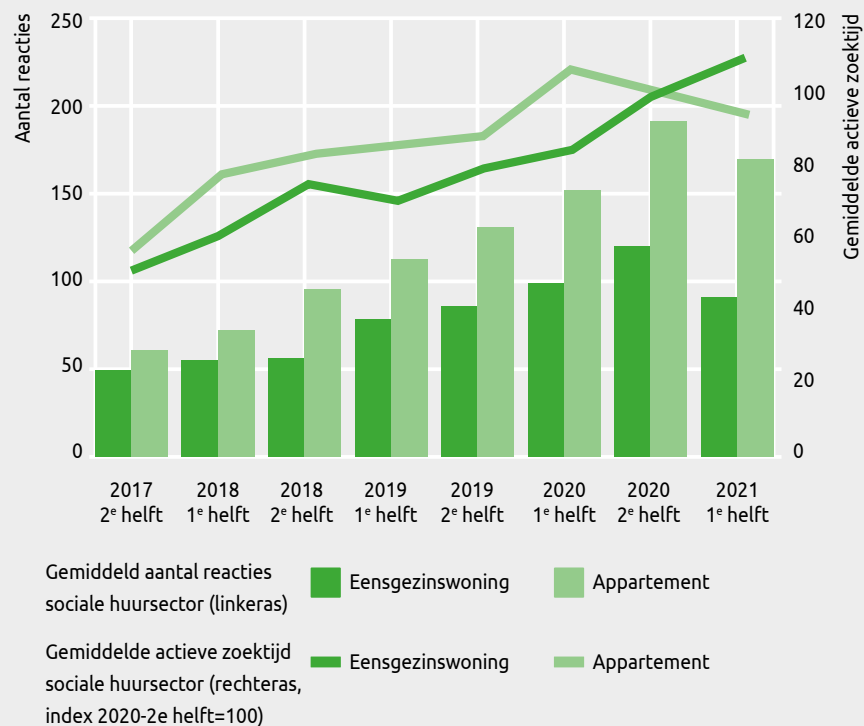
Toenemende druk in de sociale huursector

Ook in de sociale huursector merken woningzoekenden dat de druk toeneemt. De gemiddelde tijd die het kost om een woning te vinden is de laatste jaren aanzienlijk toegenomen. Het aantal reacties op een vrijgekomen eengezinshuurwoning verdriedvoudigde de afgelopen drie jaar. Het aantal reacties op een appartement verdubbelde. En het gemiddelde aantal weigeringen van een aangeboden sociale huurwoning daalde de afgelopen jaren.

Een deel van de oplossing voor het woningtekort is uitbreiding van de woningvoorraad door middel van nieuwbouw en transformatie (van bijvoorbeeld kantoren en winkels naar woningen). Het is hierbij belangrijk om de juiste woningen te realiseren op de juiste plek. De betaalbaarheid is daarbij een groot aandachtspunt. De [Woon- en vastgoedmonitor](#) brengt in beeld hoe de woningvoorraad in de Achterhoek de afgelopen jaren is veranderd door nieuwe woningen toe te voegen, te onttrekken en te transformeren. Ook geeft de monitor inzicht in de woningbouwplannen en hun kenmerken (onder andere koop of huur, prijssegment, appartement of grondgebonden,

planstatus). De monitor bevat een dashboard met kernindicatoren die een samenvattend beeld geven van de actuele stand van de woningmarkt in de Achterhoek. Dit dashboard fungeert als 'early warning system' en geeft de sturingsinformatie om te anticiperen op ontwikkelingen die zich voordoen op de woningmarkt.

Figuur 45 Gemiddelde zoektijd en aantal reacties sociale huursector in Regio Achterhoek, 2017 – 2021

Bron: Woon- en vastgoedmonitor, 2021

Woningmarkt als arbeidsmarktinstrument?

De Achterhoek heeft een jaarlijks tekort van 1.450 personen om vacatures te vervullen. Belangrijkste oorzaak is dat meer mensen met pensioen gaan of anderszins stoppen met werken dan dat er vanuit het onderwijs of anderszins instromen. Ook een toenemende economische activiteit leidt tot een toenemende vraag naar personeel en het jaarlijkse tekort.

Zou een aantrekkelijk woningaanbod in een aantrekkelijke regio dit tekort (deels) kunnen oplossen? Wellicht zijn gezinnen van elders te motiveren om in de Achterhoek te wonen en te werken. De Achterhoek is hiervoor bijvoorbeeld de campagne 'onverwachte hoek' gestart. In Nederland is migratie sterk verbonden aan het opleidingsniveau. Hoe hoger het opleidingsniveau hoe groter de afstand waarover arbeidsgerelateerde migratie plaatsvindt. Een metselaar is doorgaans minder bereid te verhuizen voor een baan aan de andere kant van het land dan een arts. Bij arbeidsmigratie van lager opgeleiden binnen de Europese Unie is het verschil in salaris tussen moeder- en gastland een belangrijke verklarende factor. Vandaar ook dat eerder Oost-Europese werknemers productiewerk in Nederland verrichten dan Duitse of Belgische werknemers.

Het arbeidsmarkttekort in de Achterhoek bestaat uit twee categorieën; werk waarvoor geen startkwalificatie benodigd is (jaarlijks 650 tekort) en werk op bachelor/master-niveau (jaarlijks 1.050 tekort). Het lijkt onwaarschijnlijk dat het tekort aan ongeschoolde arbeid kan worden ondervangen door migratie vanuit andere Nederlandse regio's. Immers, laaggeschoolden migreren doorgaans niet over grotere afstanden en er is momenteel voldoende werk in de eigen woonregio's. Daarnaast is de vraag of in de Achterhoek voldoende woningaanbod bestaat of te realiseren is voor een kleine beurs. Voor hoger opgeleiden kan een aantrekkelijke woonregio wellicht wel extra aantrekkingskracht hebben.

Voor het invullen van de extra vraag naar werk voor werknemers zonder een startkwalificatie is de regio vooral aangewezen op buitenlandse werknemers. De meeste buitenlandse werknemers die lager gekwalificeerd werk doen, blijven voor de korte of middellange termijn. Voor deze groep is kwalitatief goede tijdelijke huisvesting nodig. De kwaliteitsnormen die de commissie Roemer heeft gesteld zouden daarbij het uitgangspunt moeten zijn. Tijdelijke huisvesting kan worden gerealiseerd door transformatie van bedrijfs-onroerend goed, in de reguliere woningvoorraad en door het toevoegen van nieuwe short-stay faciliteiten. Huisvesting in de reguliere woningvoorraad betekent concurrentie met andere woningzoekenden die ook de toenemende druk op de woningmarkt ondervinden en is daarom niet de meest geschikte optie.

Tabel 6 Aantal werkenden en verwachte instroom, vervangings- en uitbreidingsvraag naar opleidingssector gemiddeld per jaar t/m 2024, Achterhoek

Sector	Werkenden	Instroom	Vervanging	Uitbreiding	Tekort/ overschot	Tekort/ overschot % werkenden
Geen start- kwalificatie	35.000	650	1.250	50	-650	-1,9
mbo2	9.500	300	250	50	0	0,3
mbo3	19.500	800	400	100	300	1,4
mbo4	35.000	1.100	950	200	-50	-0,1
bachelor	32.500	950	1.300	150	-500	-1,5
master	9.000	150	650	50	-550	-5,9
Onbekend	15.000					
Totaal	155.500	3.950	4.800	600	-1.450	-0,9

Door afronding kunnen verschillen met (rand)totalen of saldi bestaan.

Cijfers hebben betrekking op de Arbeidsmarktregio Achterhoek, Regio Achterhoek + Montferland

Bron: ROA, 2019, 2021. Bewerking: Team Moventem

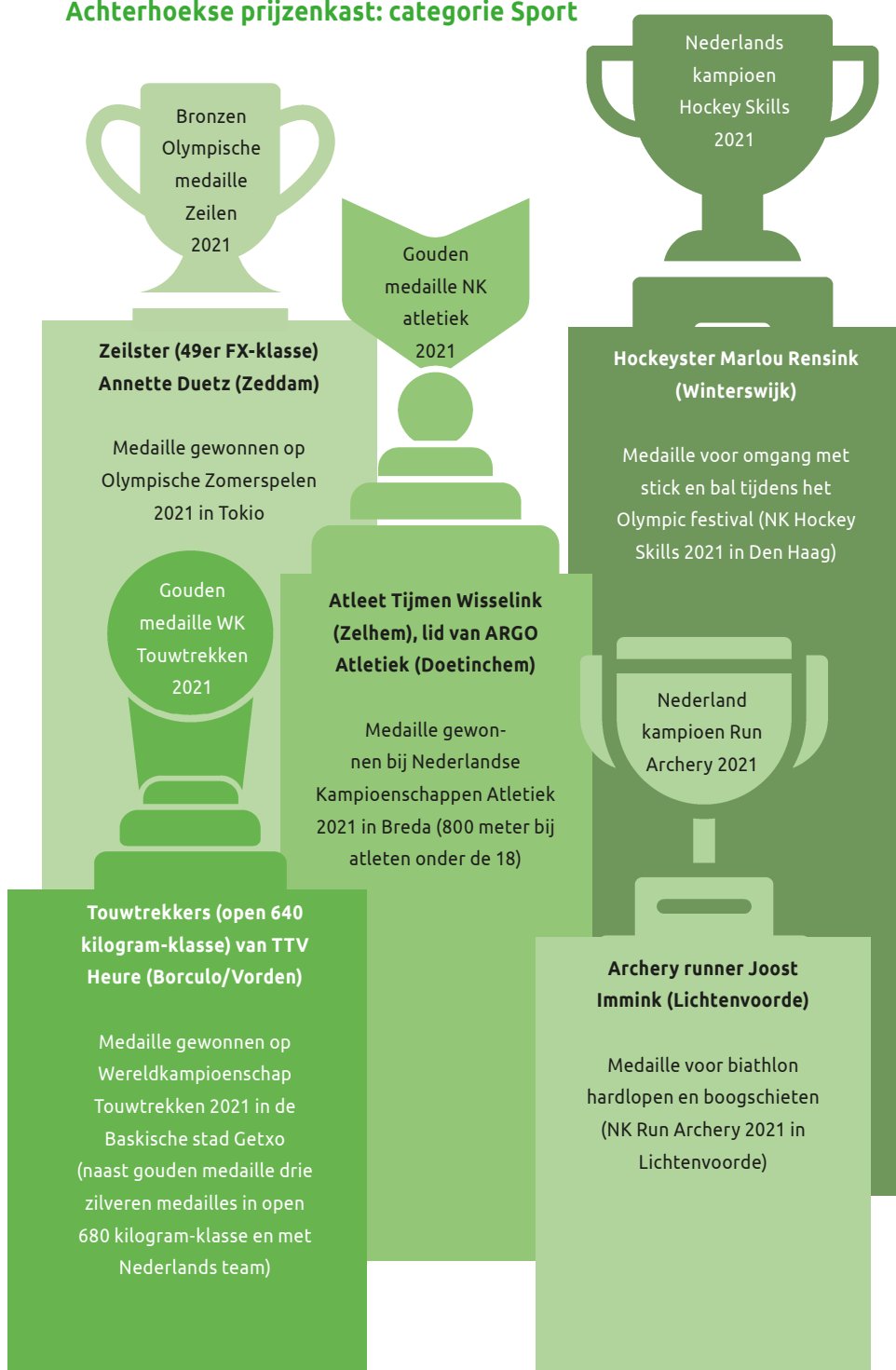
De Achterhoek is een aantrekkelijke woonregio, de kwaliteit van de woon- en leefomgeving wordt hoog gewaardeerd.²⁴ De laatste jaren vinden meer woningzoekenden van elders een woning in de Achterhoek. Dat betreft deels jonge kleine huishoudens en gezinnen. Vestigers vinden in de Achterhoek een rustige woonplek in een groene omgeving en een koopwoning is in vergelijking met andere delen van het land relatief betaalbaar.

Naarmate werknemers hoger zijn opgeleid werken ze verder van hun woonplaats. Laagopgeleiden werken vaak in hun eigen woonplaats, hoger opgeleiden forenzen vaker. Voor een deel van de hoogopgeleiden geldt dat zij vanwege de aard van hun beroep dicht bij de plek waar zij werken moeten wonen. Het gaat met name om hoogopgeleiden die werkzaam zijn in een medisch beroep. Van de 1.050 extra vacatures voor hoogopgeleiden die jaarlijks in de Achterhoek moeten worden ingevuld, hebben er 50 tot 100 betrekking op een medisch beroep. Ook een deel van de hoogopgeleiden in andere beroepsgroepen geeft er de voorkeur aan dicht bij hun werk te wonen. Helaas ontbreken hierover cijfers om dit goed te kwantificeren. Als meer woningen beschik-

baar zijn voor nieuwe werknemers in de Achterhoek, neemt de aantrekkelijkheid van het werkaanbod in de regio voor deze groep toe. De kwalitatieve woningvraag van hoogopgeleiden richt zich met name op de middeldure en duurdere koopsector. Met name de duurdere koopwoningen komen beschikbaar door het verhuizen van oudere inwoners naar levensloopgeschikte woningen.

²⁴ Uit het AWLO 2021 blijkt dat inwoners wonen en leven in de regio waarderen met rapportcijfer 8,0.

Achterhoekse prijzenkast: categorie Sport

5 Brede welvaart

In vogelvlucht:

- Volgens de integrale welvaartsmaatstaf 'Brede Welvaartsindicator' (BWI) staat de Achterhoek in de top tien in de ranglijst van Nederlandse regio's.
- Achterhoekers blijken net iets gelukkiger te zijn dan de gemiddelde Gelderlander.
- Ongeacht de meetmethode zijn Achterhoekers er met name in materiële (economische) zin op vooruit gegaan, terwijl het immateriële aspect (gezondheid) is verslechterd.
- Brede welvaart is een weerbarstig begrip dat nog volop in ontwikkeling is, zowel qua inhoud als qua meetmethode.

5.1 Een brede kijk op welvaart

Een gangbare manier om na te gaan hoe onze welvaart zich ontwikkelt is door economische groei te meten aan de hand van het bruto binnenlands product (bbp) of het bruto regionaal product (brp). Maar economische groei is niet het enige dat onze welvaart bepaalt. Er is een toenemende behoefte aan betere maatstaven om grip te krijgen op onze welvaart in brede zin.²⁵ Ook aspecten als de gezondheid, de kwaliteit van de leefomgeving, het onderwijsniveau, het gevoel van veiligheid, de hechtheid van de samenleving (naoberschap) en de toegankelijkheid van voorzieningen, zijn van invloed op onze ervaren welvaart. Het concept 'brede welvaart' houdt wel rekening met de verschillende kanten die samen welvaart vormen en geeft zo een brede, integrale blik op ontwikkeling en groei. Brede welvaart is tegelijk een nieuwe benaming voor concepten die al veel langer bestaan en een meer integrale duurzame ontwikkeling nastreven.

Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) geeft in dit kader aan dat brede welvaart in essentie gaat over het welzijn van mensen. En omdat het leven van mensen zich in belangrijke mate op regionaal niveau afspeelt, zijn de omstandigheden binnen de regio van grote invloed op hun welzijn. Het verbeteren van de regionale omstandigheden van welzijn vereist dan ook regio-specifiek beleid.²⁶

Brede welvaart is een weerbarstig begrip dat vragen oproept. Welke factoren zijn relevant? En hoe krijg je grip op de factoren die ertoe doen? Wat betekenen de onderzoeksresultaten voor het beleid? In Nederland en daarbuiten is het begrip nog volop in ontwikkeling. Dat geldt ook voor de vraag hoe we brede welvaart kunnen meten en in beeld kunnen brengen. In dit hoofdstuk gaan we in op twee meetmethoden: de Brede Welvaartsindicator (BWI) van RaboResearch en de Monitor Brede Welvaart van het CBS. Beide hebben een eigen benadering, een deels andere insteek, maar gebruiken veel soortgelijke indicatoren.

5.2 Brede welvaartsindicator²⁷

De Brede Welvaartsindicator (BWI) is ontwikkeld door RaboResearch en de Universiteit Utrecht. De BWI is een integrale welvaartsmaatstaf waarin elf welvaartsdimensies

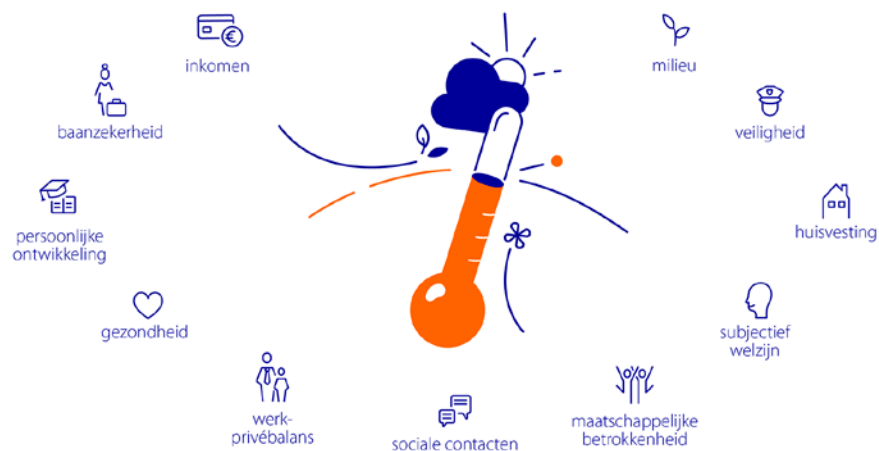
²⁵ CBS (2021). Monitor Brede Welvaart & de Sustainable Development Goals 2021. Den Haag/Heerlen/Bonaire: Centraal Bureau voor de Statistiek.

²⁶ Evenhuis, E., Weterings, A. en M. Thissen (2020). Bevorderen van brede welvaart in de regio: keuzes voor beleid. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.

²⁷ Deze paragraaf is in grote mate gebaseerd op een bijdrage van de RaboResearch Nederland (www.economie.rabobank.com) door Rogier Aalders, Otto Raspe en Floris Jan Sander en hun publicatie 'Brede welvaart in de Achterhoek. Effecten van de coronacrisis' (2021).

worden samengevat. Deze dienen in onderlinge samenhang te worden bekeken. Dit betekent dat bij het zoeken naar manieren om de welvaart te vergroten, moet worden geprobeerd om verbeteringen in één welvaartsdimensie niet ten koste te laten gaan van andere welvaartsdimensies.

Figuur 46 De elf dimensies van brede welvaart

Bron: RaboResearch, 2021

De BWI is samengesteld voor alle regio's in Nederland. De regionale verschillen in BWI zijn behoorlijk. Het verschil tussen de regio met de hoogste (Utrecht) en de laagste (Regio Den Haag) brede welvaart bedraagt zeven procentpunt. Van de veertig regio's staat de Achterhoek (COROP-regio) met een zevende plek in de top tien. Die plek dankt de regio vooral aan goede scores op het gebied van veiligheid, baanzekerheid en huisvesting.²⁸

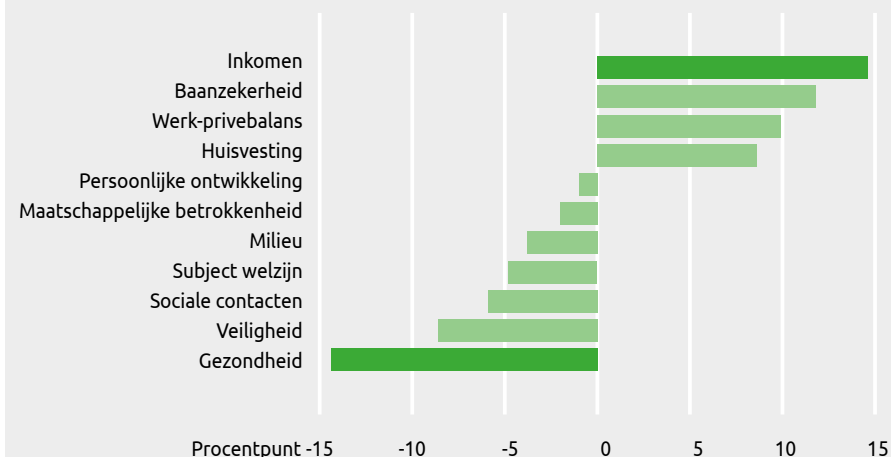
Net zoals in de 2020-editie van de Achterhoek Monitor is vastgesteld dat het welvaartsniveau in de Achterhoek nog steeds hoog is. Uit de brede welvaartsenquête van RaboResearch blijkt evenwel dat de COVID-crisis ook zijn tol eist onder de Achterhoekers. De verbetering van een aantal economische dimensies kan de verslechtering van andere dimensies niet verbloemen. In figuur 47 zijn de antwoorden van de Achterhoekers die de enquête hebben ingevuld weergegeven. Hoe deze figuur te lezen?

²⁸Zie voor meer toelichting en achtergronden de publicaties van RaboResearch over de [brede welvaart in 2019](#) en de [geografie van brede welvaart](#).

Op de vraag 'Op een schaal van 1 t/m 7, heb je voldoende inkomen?' vulde 27 procent in 2021 een slechtere score in dan in 2019, terwijl 42 procent een betere score invulde. Het saldo is daarmee 15.

Van de elf indicatoren van de Brede Welvaartsindex laten vier indicatoren een toename zien en zeven een afname. Omdat bij deze tussenmeting gebruik is gemaakt van enquêtes is alleen de positieve ontwikkeling van het inkomen en de negatieve ontwikkeling van de gezondheid significant verschillend met de vorige meting (zie ook het kader 'Significantie').

Figuur 47 Saldo ontwikkeling Brede Welvaartsindex COROP-regio Achterhoek, 2019 – 2021*

* Voor de lichtgekleurde staven geldt: de verschillen ten opzichte van de vorige meting zijn niet significant.

Bron: RaboResearch, 2021

Significantie

Bepaalde thema's of dimensies van brede welvaart worden vaak gemeten door middel van enquêtes onder de regionale bevolking. Niet iedereen kan bevraagd worden, wat overigens ook niet nodig is. Door middel van statistische technieken kan de mening van een deel van de bevolking worden vertaald naar de mening van de gehele bevolking.

Dat betekent wel dat antwoorden minder 'hard' worden, anders gezegd: er zit een marge om de gepresenteerde getallen. Zo wordt bijvoorbeeld bij de verkiezingen de uitslag voorspeld met een marge. Partij x komt op 13 tot 15 zetels.

Ook bij brede welvaartsenquêtes hebben we te maken met deze marges. Zo is een score van 4 procent daling niet exact 4 procent, maar bijvoorbeeld een score die tussen de 3 en 5 procent daling ligt. Als de score van de vorige meting en de huidige meting elkaar niet overlappen, dan wordt zo'n verschil significant genoemd. Dat geldt ook voor de Brede Welvaartsindicator en voor de cijfers van het CBS. Als marges rondom de scores van twee metingen elkaar overlappen zijn deze niet significant. In figuur 47 van de RaboResearch is dit aangegeven met behulp van een lichtere kleur groen en in figuur 48 van het CBS door middel van een grijsstint.

5.3 Monitor Brede Welvaart

Het CBS sluit met haar studies aan bij gangbare internationale definities van brede welvaart: 'Brede welvaart betreft de kwaliteit van leven in het hier en nu en de mate waarin deze al dan niet ten koste gaat van die van latere generaties en/of van die van mensen elders in de wereld'. Vooral het effect voor latere generaties en mensen elders linkt nadrukkelijk aan de door Verenigde Naties opgestelde Sustainable Development Goals (SDG). Het is ook niet voor niets dat de volledige titel van de CBS-studie luidt 'Monitor Brede Welvaart & de Sustainable Development Goals 2021'. Op 29 juni 2021 werd de Achterhoek officieel aangewezen als SDG-regio van Nederland tijdens een bezoek van Gedeputeerde Staten van provincie Gelderland aan de Achterhoek. Hiermee zet de Regio Achterhoek samen met provincie Gelderland als eerste regio in Nederland stappen om de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties in te zetten voor toekomstige beleidskeuzes in de Achterhoek.

De Monitor Brede Welvaart van het CBS laat voor een groot aantal aspecten van brede welvaart scores en de ontwikkeling van deze scores zien. Sinds eind 2020 zijn deze scores ook op regionaal niveau beschikbaar, via het dashboard Regionale Monitor Brede Welvaart.²⁹ De monitor bestaat uit twee onderdelen: brede welvaart 'hier en nu' en brede welvaart 'later'. Brede welvaart 'hier en nu' gaat over persoonlijke kenmerken van mensen en de kwaliteit van de omgeving. Er worden acht thema's onderscheiden: welzijn, materiële welvaart, gezondheid, arbeid en vrije tijd, wonen, samenleving, veilig-

²⁹ Kijk voor het interactieve dashboard Regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS op: <https://dashboards.cbs.nl/rmbw/regionalemonitorbredewelvaart/>.

heid en milieu. Brede welvaart 'later' betreft de hulpbronnen die volgende generaties nodig hebben om eenzelfde niveau van welvaart te behouden. De hulpbronnen worden hier aangeduid als 'kapitaal'. Vier kapitaaltvormen worden onderscheiden: economisch, natuurlijk, menselijk en sociaal kapitaal.

De Monitor Brede Welvaart bevat indicatoren op het niveau van COROP-regio's en veel indicatoren zijn ook op gemeentelijk niveau beschikbaar. Anders dan de Brede Welvaartsindicator, die de verschillende dimensies van brede welvaart ook samenvat in één cijfer (op basis waarvan bijvoorbeeld regio's gerangschikt kunnen worden), kiest het CBS ervoor om de indicatoren gescheiden te presenteren. Aan beide methoden zitten voor- en nadelen.³⁰ Door het gescheiden presenteren van de brede welvaartsindicatoren worden eventuele afruilen en de synergiën tussen verschillende dimensies van brede welvaart inzichtelijk gemaakt. In deze bijdrage zoomen we in op brede welvaart 'hier en nu' op het schaalniveau van de COROP-regio Achterhoek.

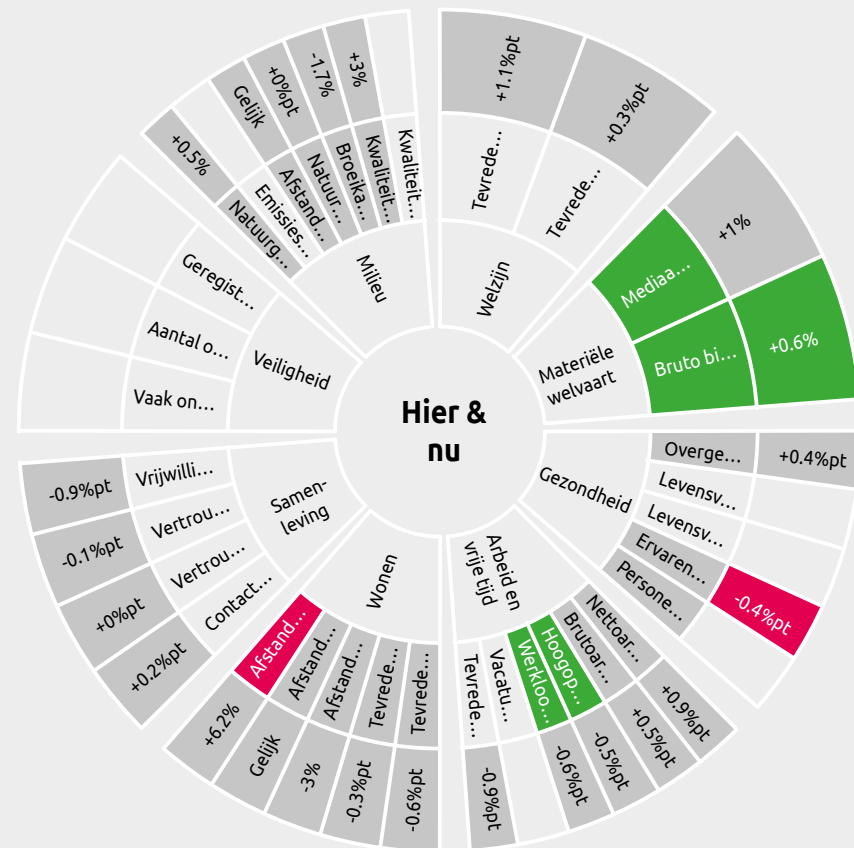
Bij het bekijken van het brede welvaartswiel van de COROP-regio Achterhoek (figuur 49) valt meteen op dat een groot aantal vlakken grijs is. De gemeten verschillen voor deze indicatoren zijn niet significant. Op zich niet is dat zo vreemd omdat veel zaken, zoals deelname aan het verenigingsleven, contact met familie en vrienden of het aantal hectaren natuurgebied, niet elk jaar substantieel zal veranderen. De waarde van deze monitor zit dan ook in het inzichtelijk maken van de lange termijneffecten en mogelijke afruilen.

Opvallend zijn de beide rode vlakken. De gemiddelde afstand tot een café en dergelijke voorzieningen is tussen 2015 en 2019 met 6,2 procent toegenomen in de Achterhoek. Daarnaast is de ervaren gezondheid gedaald met 0,4 procent in de periode 2012–2016, dus ruim voor de COVID-pandemie. Vier segmenten hebben een groene kleur. Voor deze indicatoren is de score verbeterd. Het betreft een afnemende werkloosheid, een toename van het gemiddelde opleidingsniveau en een toename van het mediane inkomen en het bruto regionaal product. Zowel Achterhoekse huishoudens als bedrijven zijn de laatste jaren dus meer gaan verdienen.

Het resultatenwiel bevat impliciet een onderzoeksagenda. Voor alle witgekleurde onderdelen van het wiel is nog geen data beschikbaar voor alle gebieden in Nederland. Deze dient in de komende jaren (aanvullend) verzameld te worden. Op het dashboard van de Achterhoekmonitor is een link opgenomen naar een interactieve pagina van het resultatenwiel.

³⁰ Voor een uitgebreid overzicht over deze methodologische discussie zie: "Meten van Welvaart", Economische Statistische Berichten 104, no. 4772s (april, 2019), 1-90.

Figuur 48 Resultatenwiel Brede welvaart 'hier en nu', ontwikkeling laatste langere periode (middelste ring) en laatste meting (buitenste ring) COROP-regio Achterhoek

Bron: CBS, 2021

Brede welvaart samengevat: geluk

Maken we het meetbaar maken van brede welvaart niet nodeloos ingewikkeld? Kunnen we niet aan regiobewoners vragen of ze gelukkig zijn? Daar gaat het tenslotte om. Een vraag zou dan kunnen zijn: 'Hoe gelukkig ben je? Geef jouw geluk een rapportcijfer.'

De Provincie Gelderland heeft het onderzocht. In het rapport 'Hoe gaat het met de Gelderlander, Monitor Welbevinden Gelderland 2021' is uitgebreid verslag gedaan over hoe gelukkig de inwoners van de provincie zijn. De bijlage van het desbetreffende rapport bevat cijfers over de Achterhoek (afgebakend naar COROP-regio). Daaruit blijkt dat de Achterhoekers net iets gelukkiger zijn dan de gemiddelde Gelderlander. De Achterhoeker geeft zijn/haar geluk een 7,6, de gemiddelde Gelderlander een 7,5. Achterhoekers tot 50 jaar zijn 0,1 rapportpunt gelukkiger dan hun provinciegenoten. Achterhoekers tussen de 50 en 64 juist 0,1 rapportpunt minder gelukkig. In de oudste leeftijdsgroep is het geluk gelijk verdeeld over de Achterhoekers en de provinciegenoten. Opvallend is dat Achterhoekse mannen (7,7) gelukkiger zijn dan vrouwen (7,3). Dat scheelt 0,4 rapportpunt. Dit onderscheid is niet te ontdekken tussen de Gelderse mannen en vrouwen. Zij geven hun geluk allen het rapportcijfer 7,5.

Ondanks de praktische voordelen is het vragen naar enkel de gelukscore veelal onvoldoende. Het geeft namelijk geen inzicht in welke aspecten van het leven juist belangrijk zijn en welke juist niet. Wat maakt nou gelukkig. En het geeft bovendien geen inzicht op welke punten het 'geluk' – of beter gezegd de omstandigheden die gelukkiger maken - verbeterd kan worden. Vandaar dat veel onderzoekers en -instanties toch de voorkeur geven aan een samengestelde score.

Betekenis van de kleuren in figuur 48

- Groen: de indicator beweegt in de richting die wordt geassocieerd met een stijging van de brede welvaart.
- Rood: de indicator beweegt in de richting die wordt geassocieerd met een daling van de brede welvaart.
- Grijs: de indicator stijgt of daalt niet significant.
- Wit: geen data beschikbaar

De Achterhoek wil de Gezondste Regio worden door preventie en zorginnovatie. Gezondheid is meer dan de afwezigheid van ziektes. Het accent ligt op mensen zelf, op hun veerkracht en op wat hun leven betekenisvol maakt, door het nemen van eigen regie. (Bron: Achterhoek Visie 2030)

Vlak voor de zomer van 2021 is de Gezondste Regio Populatiemonitor gepubliceerd (onderdeel van de brede Achterhoek Monitor). Hiermee wordt inzicht gegeven in de gezondheid van de inwoners en ook in de kwaliteit en de kosten van zorg. De monitor is in ontwikkeling. Komend jaar zullen indicatoren worden toegevoegd om nog beter zicht te krijgen op de brede context van gezondheid. Denk hierbij aan veerkracht bij ouderen en weerbaarheid bij jongeren, maar ook aan inzicht in sociaaleconomische gezondheidsverschillen en de verbinding met brede welvaart. Aan de hand van een greep uit de huidige cijfers, worden hieronder kort enkele aspecten van de gezondheid in de Achterhoek besproken.

Ervaren gezondheid

Gezondheid wordt beschreven aan de hand van verschillende indicatoren: levensverwachting, ervaren gezondheid, voorkomen van chronische aandoeningen en positieve gezondheid. De gemiddelde levensverwachting van de inwoners van de Achterhoek bij geboorte ligt net als gemiddeld in Nederland op 82 jaar. Wat betreft ervaren gezond-

³¹ Dit onderdeel is een gastbijdrage geschreven door Jantien Heideman, projectleider informatiemanagement Gezondste Regio en werkzaam bij Proscoop, en Caroline Timmerman-Kok, epidemioloog bij GGD Noord- en Oost-Gelderland.

heid kunnen we concluderen dat deze afneemt naarmate de leeftijd vordert. Veel volwassenen, en in het bijzonder ouderen, in de Achterhoek hebben last van een of meer chronische aandoeningen. Hoge bloeddruk komt het meest voor: 16 procent van de volwassenen (19-64) en 44 procent van de 65-plussers heeft hier last van. Verhoogde bloeddruk is een risicofactor voor onder andere een aantal hart- en vaat-aandoeningen.

Positieve gezondheid

Bij positieve gezondheid gaat het erom of mensen in staat zijn om met de uitdagingen die zij in het leven tegenkomen om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren. Gezond zijn is dus meer dan niet ziek zijn. Het gaat over prettig en veilig leven, over zinvolle tijdsbesteding, over contacten, over jezelf zo lang mogelijk kunnen redden. Het is een uitdaging om positieve gezondheid te meten. Het gaat bij positieve gezondheid namelijk om het functioneren op zes verschillende dimensies.³² Als we kijken naar leefstijl dan zien we dat bijna de helft van de volwassenen en ongeveer twee op de drie 65-plussers overgewicht hebben. Er wordt redelijk veel bewogen in de Achterhoek. Vooral door kinderen: 84 procent van hen beweegt voldoende. Uit een onlangs gehouden panelonderzoek (Inwonerspanel Achterhoek Spreekt, oktober 2021) blijkt dat 39 procent van de Achterhoekers voldoet aan de beweegnorm van 30 minuten per dag. Wat betreft alcoholgebruik doet de Achterhoekse bevolking het nog steeds minder goed dan gemiddeld. Ruim 30 procent van de volwassenen en ouderen voldoet niet aan de alcoholnorm van maximaal 7 glazen per week. Kijken we naar andere aspecten van positieve gezondheid dan zien we onder andere dat ruim 40 procent van de volwassenen een risico loopt op een angststoornis of depressie. Aan de andere kant zien we dat ruim negen op de tien inwoners voldoende regie ervaren over het leven en dat bijna 90 procent het leven als zinvol ervaart. Ook doet bijna 40 procent van de volwassenen vrijwilligerswerk. Daarentegen is iets meer dan 40 procent van de ouderen eenzaam.

Kosten en kwaliteit van zorg

Als we kijken naar de kosten van zorg en ondersteuning dan zien we dat het grootste deel van de kosten per inwoner betaald worden vanuit de zorgverzekeringswet (ruim 60 procent), gevolgd door de wet langdurige zorg (een kleine 30 procent). De WMO en de jeugdwet nemen samen ongeveer 10 procent van de kosten van zorg en ondersteuning voor hun rekening. De kosten per inwoner die betaald worden vanuit de zorgverzekeringswet zijn vergelijkbaar tussen de verschillende Achterhoekse gemeenten, terwijl de overige kosten vaker (grote) verschillen tussen gemeenten laten zien.

³² Meer informatie over de zes dimensies van positieve gezondheid is beschikbaar via de website van het Institute for Positive Health: <https://www.iph.nl/positieve-gezondheid/wat-is-het/>.

Ten aanzien van de kwaliteit van zorg hebben we nu een diverse verzameling aan gegevens over de tijdigheid, veiligheid, efficiëntie en effectiviteit van zorg. Ook geven deze een beeld geven van hoe mensen zelf de kwaliteit van de zorg beoordelen. Het gemiddelde in de Achterhoek is een 8,6.

Beschouwing: Kansen voor een innovatieve gezondheidszorg

Door: Marc Bruijnzeels, Associate Professor, LUMC Campus Den Haag

De Achterhoek kent een sterke sociale infrastructuur, mensen ervaren de gezondheid meer dan gemiddeld goed, maar heeft een duidelijke uitdaging op het terrein van de gezondheid gezien de toekomstige demografische ontwikkelingen. Maar ook: er ligt een grote kans om in de voorhoede van de ontwikkelingen in de gezondheidszorg binnen Nederland (en Europa) terecht te komen met een positieve ontwikkeling voor gezondheid en geluk voor de inwoners en alle economische spin-off van dien.

Demografie en epidemiologie gaan hand in hand

Deze monitor toont nogmaals: het aandeel ouderen in de Achterhoek groeit, de actieve beroepsbevolking daalt en het aandeel jeugdigen blijft constant. Dat geeft een simpele rekensom: met minder mensen in de actieve beroepsbevolking dienen we zorg te dragen voor meer mensen met gezondheidsproblemen. Terwijl we tegelijkertijd een uitdaging op de arbeidsmarkt zien: het aantal vacatures in de zorg neemt in de komende jaren alleen maar toe. Een situatie die we in veel meer gebieden in Nederland zien.

Een veranderende demografie betekent ook een veranderende epidemiologie: meer ouderen betekent meer mensen met chronische aandoeningen en als de leeftijd toeneemt meer meervoudige complexe problemen, meer eenzaamheid en meer druk op de mantelzorgers. Binnen de groep jeugdigen zien we twee belangrijke ontwikkelingen: meer ongezond gedrag (alcohol, overgewicht en roken) en meer mentale problemen (ook door de huidige COVID-epidemie). Voor de Achterhoek zijn daar nog onvoldoende specifieke cijfers voor, maar gegeven het gemiddelde lagere opleidingsniveau is de verwachting dat binnen de groep tussen de 15 en 25 jaar in de komende tijd meer problemen zichtbaar zullen worden. Dit is een probleem dat de gezondheidszorg niet alleen kan oplossen, daar is een bredere aanpak met onderwijs en werkgevers voor nodig. Hier liggen twee grote uitdagingen naar de toekomst toe.

En als we iets meer inzoomen op het eigen karakter van de Achterhoek zien we een aantal belangrijke kenmerken relevant voor de ontwikkeling van gezondheidsproblemen. Een belangrijke beschermende factor is de gemeenschapszin. Een sterke sociale structuur waarin nadrukkelijk naar elkaar wordt omgezien voorkomt veel problematiek en kan worden ingezet tegen de groeiende eenzaamheidsproblematiek en mentale problematiek bij de jongeren. Een ander kenmerk is het grote aandeel van mensen met beperkte zelfredzaamheid capaciteiten in de snel veranderende samenleving. Het grote beroep dat in de huidige gezondheidszorg wordt gedaan op zelfredzaamheid staat hiermee in schril contrast. Deze beide kenmerken gelden nadrukkelijk voor de ouder wordende Achterhoeker.

Maar we mogen ook onze ogen niet sluiten voor de toenemende variatie binnen de regio. Om maar drie ontwikkelingen te noemen – meer mensen uit het westen willen in het oosten komen wonen, de toename van het aantal buitenlandse werknemers en de vergrijzing – toont al dat de samenstelling van de bevolking in de komende tijd verder verandert. Voor de gezondheidszorg een uitdaging om zich ook aan te passen aan deze verandering.

Inspiratie uit het buitenland

Gegeven bovenstaande context is in de afgelopen tijd door de organisaties verantwoordelijk voor de gezondheid en gezondheidszorg in de Achterhoek nadrukkelijk nagedacht over een meer toekomstbestendige ondersteuningsstructuur voor de gezondheid van de Achterhoeker. Hierbij is veel inspiratie opgedaan bij een vergelijkbare regio in Duitsland, het Kinzigtal. In deze regio kampte men met een vergelijkbare problematiek: sterke vergrijzing en een teruglopende beroepsbevolking. De weg die men daar is ingeslagen is die van innovatie. Laten we met elkaar als verantwoordelijke organisaties voor de gezondheidszorg de handen ineenslaan en een meer dan 10-jarige route inslaan om de gezondheid van de inwoner centraal te stellen (in plaats van alle focus op de 'reparatie' van de gezondheidsproblemen als men eenmaal te ver is afgegleden). In het "[Gesundes](#)" Kinzigtal is ingezet op zeer intensieve samenwerking tussen de verantwoordelijke organisaties in de regio, digitalisering van de zorg daar waar het aansluit bij het gedrag van de inwoners en het stimuleren van gezond gedrag van de inwoners. Om deze doelstellingen te realiseren is men de zorgorganisaties gezamenlijk anders gaan bekostigen en heeft men ingezet op een regionaal ingerichte data-infrastructuur voor de gezondheidszorg. Het Kinzigtal in Duitsland laat verbluffende resultaten zien waarin gelijktijdig de levensverwachting van de mensen toeneemt, men 'gelukkiger' is en minder geld aan gezondheidszorg wordt uitgegeven.

Uiteindelijk heeft het Kinzigtal minder problemen op de arbeidsmarkt, want vele mensen en organisaties willen samenwerken met deze innovatieve regio die een voorbeeld is geworden voor vele andere regio's in binnen- en buitenland.

Achterhoek innoveert in de gezondheidszorg

De uitgangssituatie in de Achterhoek biedt momenteel kansen om tevens deze innovatie door te zetten. De regio is innovatief, is overzichtelijk (overheid, ondernemers en maatschappelijke organisaties werken samen in een unieke triple helix-structuur), heeft een sterke eigen identiteit en kent een uitdaging gegeven de vergrijzing en krimpende arbeidsmarkt. De uitdaging is dus om de moderne ontwikkelingen en de sterke eigen regionale kenmerken met elkaar te verbinden. De gezondheidszorg als sector leent zich daar bij uitstek voor.

In de regio is men reeds aan de slag met het Kavelmodel Achterhoek Gezond om met elkaar de genoemde uitdagingen aan te gaan. Het bestuurlijk leiderschap is inmiddels opgestaan. Geselecteerde doelgroepen (veerkrachtige ouderen en weerbare jeugd) liggen voor de hand. Cijfers uit de Achterhoek Monitor (ook die specifiek voor gezondheid) geven goed richting aan. Met de cijfers uit de Achterhoek Monitor kunnen we nog veel meer. Goed gebruik maken van data om de juiste brandhaarden te identificeren, daar risico-gestuurd beleid op inzetten en dat monitoren in co-creatie met inwoners, professionals, regionaal bedrijfsleven en externe deskundigheid kunnen de Achterhoek daadwerkelijk opstuwten naar de Gezondste Regio, maar ook naar de meest Innovatieve Gezondste regio waar gezondheid en economische ontwikkeling hand in hand gaan.

Maar dan hebben we op de korte termijn nog even een pandemie te verslaan met elkaar. Ook voor die uitdaging is bovenstaande innovatie uitstekend geschikt.

Achterhoekse prijzenkast: categorie Overig

Gemeente Winterswijk

Erkenning door de Europese Commissie voor de prestaties van gemeenten en kleine steden (20.000-100.000 inwoners) rond milieu en klimaat

BHV-er van 2021

Jody Elburg (Dinxperlo), werkzaam bij bedrijf Intersnack (Doetinchem)

Landelijke onderscheiding uitgereikt door de Stichting BHV voor de meest gewaardeerde bedrijfshulpverlener (BHV-er) op de werkvloer

Beste pabo van Midden- en Oost-Nederland 2021

Pabo Iselinge (Doetinchem)

Topscore in Keuzegids hbo 2021, gebaseerd op waardering van studenten en experts

Thrillerauteur Corine Hartman (Lichtenvoorde)

Prijs ingesteld en uitgereikt door Storytell, een digitale abonnementsdienst van luisterboeken (prijs in dit geval voor Hartmans luisterboek 'Hij volgt je')

Topleidingen mbo 2021

Graafschap College (Doetinchem)

Topscore in Keuzegids mbo 2021, gebaseerd op tevredenheidsonderzoek onder studenten (JOB-enquête) en kwaliteitsafspraken mbo-onderwijs (in dit geval drie opleidingen: Financiële Administratie, Informatietechnologie en Software Development)

Nederlands-talige duo in Top 40 ooit

Achterhoeks stel en zangduo Suzan & Freek

Zevende Top 40-notering voor Suzan & Freek voor de hit 'Goud' (liedje is door radiostation Qmusic in 2021 tevens verkozen tot 'Alarmschijf')

Banketbakkerij Jolink (Doetinchem)

Prijs uitgereikt door het Patisserie College waarvan zo'n 100 zelfstandige banketbakkers ('Het Gilde van de Betere Banketbakkers') lid zijn

Bakker Alfons van Zuijlen (Zutphen/Warnsveld)

Landelijke prijs ingesteld door Beo Nederland, een coöperatie van brood- en banketgrondstoffen

Basisschoolleerling Sanne Diepenbroek (Zelhem)

Prijs op basis van meer 2000 inzendingen voor de striptekenwedstrijd voor de 40e verjaardag van de stripboekjes 'Droppie Water', bedoeld om kinderen voor te lichten over water en waterschappen

Twee Achterhoekse winnaars: inwoner van Berkelland (10 februari) en Doetinchem (10 juni)
Hoofdprijs van 1 miljoen euro (belastingvrij), gevallen bij trekkingen van de Staatsloterij

6 COVID-crisis

In vogelvlucht:

- De economische gevolgen van de COVID-crisis hebben de Achterhoek minder hard geraakt dan gemiddeld in Nederland. Ook het herstel verloopt bovengemiddeld.
- De indicatoren vacatures, WW-rechten en faillissementen laten een beeld zien dat gunstiger is dan voor de COVID-crisis.
- Het aantal bijstandsuitkeringen ligt 3 procent boven het aantal van begin 2020.
- Ondernemers toonden zich tijdens de COVID-crisis in 2020 optimistischer over de economie en eind 2021 juist pessimistischer dan alle Nederlandse ondernemers.
- Het aandeel met ontslag bedreigde werknemers als gevolg van omzetsdaling is van het 2e kwartaal 2020 t/m het 4e kwartaal 2020 met driekwart gedaald.
- De Achterhoek kent een lager percentage met ontslag bedreigde werknemers dan gemiddeld in Nederland.

De COVID-crisis is nog niet voorbij. Een groot deel van de bevolking is gevaccineerd, maar in de laatste maanden van 2021 zijn lockdownachtige maatregelen weer noodzakelijk gebleken. Toch is de economie en met name de arbeidsmarkt booming. Goed personeel was al schaars voor de COVID-crisis, maar nu is – bij wijze van spreken – gewoon personeel niet meer te krijgen. Elders in deze jaarpublicatie is geconstateerd dat er momenteel 38 (zeer) krappe beroepen zijn in de Achterhoek.

Tegelijkertijd bestaat er onzekerheid over de vitaliteit van het bedrijfsleven. Zo'n 40 procent van de Nederlandse bedrijven dient een deel van de overheidssteun terug te betalen en de uitgestelde betalingen en verplichtingen moeten langzaam weer voldaan worden. Wat voor effect heeft dat op liquiditeit? Beperkt het investeringen? En hoe de omzet te vergroten zonder voldoende geschikt personeel? Ook het oplopende ziekteverzuim vormt een onzekere factor. Niet alleen omdat zieke werknemers niet productief zijn maar ook dat er nauwelijks vervangers zijn te vinden.

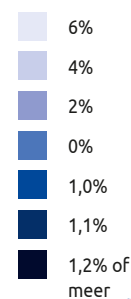
In deze COVID-bijdrage kijken we terug op deze bewogen periode. Hoe is de Achterhoek deze bijna twee jaar doorgekomen. Hoe staat de Achterhoek ervoor bij de doorstart van de economie. Ook gaan we in op de kwetsbaarheid van bedrijven en hun werknemers.

6.1 Economische groei tijdens de COVID-crisis

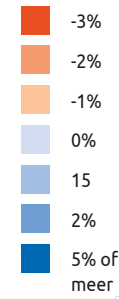
Vorig jaar zagen we de Nederlandse economie in een diepe crisis raken en vervolgens weer voortvarend uit de crisis komen. Ten opzichte van het tweede kwartaal van 2020 is de Achterhoekse economie een jaar later met 11 procent gegroeid. Daarmee bevindt de Achterhoek zich bij de best presterende regio's. Als de Achterhoekse economie vergeleken wordt met twee jaar geleden dan ligt nu de groei 1 procent hoger. Daarmee staat de Achterhoek in het linker rijtje, boven het midden in de lijst van 40 Nederlandse COROP-regio's.

De Achterhoek als geheel ervaart minder nadelige gevolgen dan veel andere regio's en Nederland als geheel. Dat was in de financiële crisis van 2009–2014 wel anders. Toen werd de Achterhoekse economie bovengemiddeld geraakt en bleek deze minder schokbestendig (zie ook jaarpublicatie 2020). Nu blijkt de Achterhoekse economie wel behoorlijk pandemie-bestendig.

Figuur 49 Economische groei in 2e kwartaal 2021 t.o.v. 2e kwartaal 2020 naar COROP-regio

Economische groei in 2e kwartaal 2021 t.o.v. 2e kwartaal 2019 naar COROP-regio

Bron: CBS, 2021

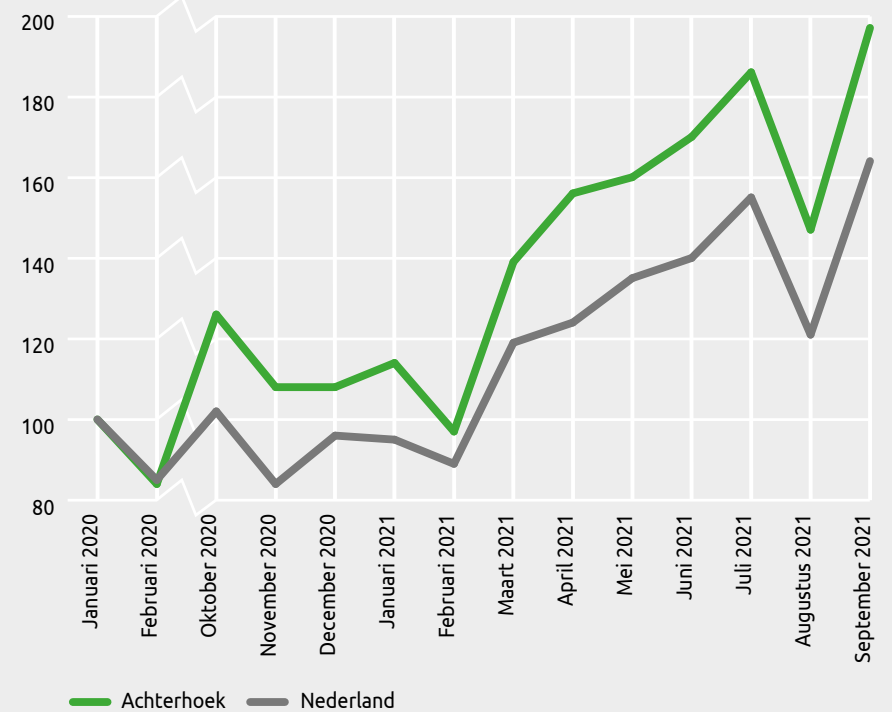
6.2 Ontwikkeling Achterhoek tijdens de COVID-crisis

Op basis van vijf indicatoren kan een zo actueel mogelijk beeld van de Achterhoekse economie en arbeidsmarkt worden samengesteld. Het betreft nieuwe vacatures, WW- en bijstandsuitkeringen, ondernemersvertrouwen en faillissementen.

Vacatures

Het aantal nieuwe vacatures in de Achterhoek is in september 2021 bijna tweemaal groter dan in januari 2020. In de eerste maanden van 2020 en 2021 is een neergang in het aantal nieuwe vacatures te zien. Deze daling vindt doorgaans aan het begin van elk jaar plaats. In de loop van 2020 daalt het aantal vacatures in de Achterhoek nog verder. In de loop van het tweede en derde kwartaal van 2021 neemt het aantal vacatures in de regio sterk toe en groeit zelfs explosief na de vakantiedip in augustus 2021. Opvallend is dat de ontwikkeling van het aantal vacatures in de Achterhoek zich vanaf begin 2020 boven het landelijke gemiddelde bevindt.

Figuur 50 Ontwikkeling nieuwe vacatures Regio Achterhoek en Nederland, januari 2020 – september 2021

Bron: Jobfeed, 2021. Bewerking: Team Moventem

Uitkeringen

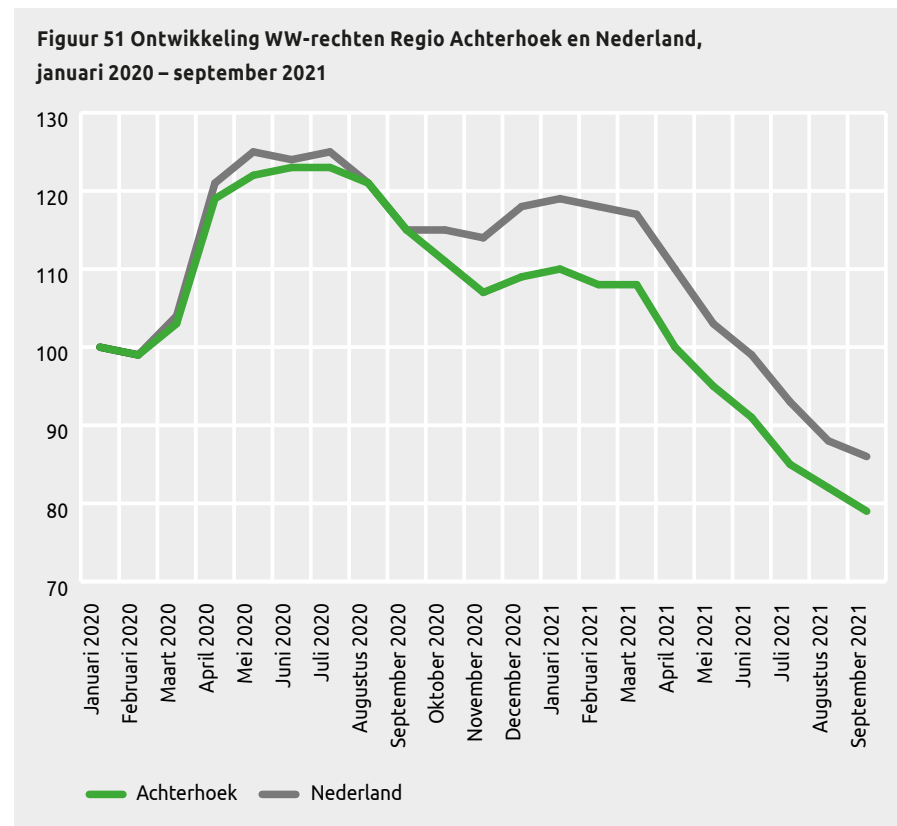
WW-rechten vormen een vangnet voor personen die werkloos zijn geraakt en geven derhalve een goed beeld van de uitstoot van banen. Zzp'ers komen doorgaans niet in aanmerking voor een WW-uitkering. Voor hen is de bijstand een vangnet. Daarom zijn ook cijfers van bijstandsuitkeringen opgenomen.

Beperkte daling WW-rechten

In de jaren voorafgaand aan de COVID-crisis daalde het aantal WW-rechten flink. In 2019 daalde het aantal WW-rechten in de Achterhoek met 24 procent. Dit was een voortzetting van de daling die al in 2017 werd ingezet. Met het instellen van COVID-restricties is in 2020 het aantal WW-rechten gestegen. In juni en juli van 2020 werd een 'hoogtepunt' bereikt. Het aantal WW-rechten lag in deze periode 23 procentpunten boven de stand van januari 2020. Na de zomervakantie tekent zich een daling af tot aan

september 2021 (de laatste meetmaand). In april 2021 schoot het aantal WW-rechten onder het niveau van begin 2020. In september 2021 hebben 2.300 personen recht op WW. Dat is 21 procent minder dan in begin 2020.

In vergelijking met Nederland vertoont de ontwikkeling van het aantal WW-rechten in de Achterhoek tot augustus 2020 een opmerkelijke gelijkenis. Daarna daalt het aantal WW-rechten in de Achterhoek sterker dan in Nederland en geeft de Achterhoek deze voorsprong niet meer prijs. In september 2021 telt de Achterhoek 7 procentpunten minder WW-rechten dan in Nederland.

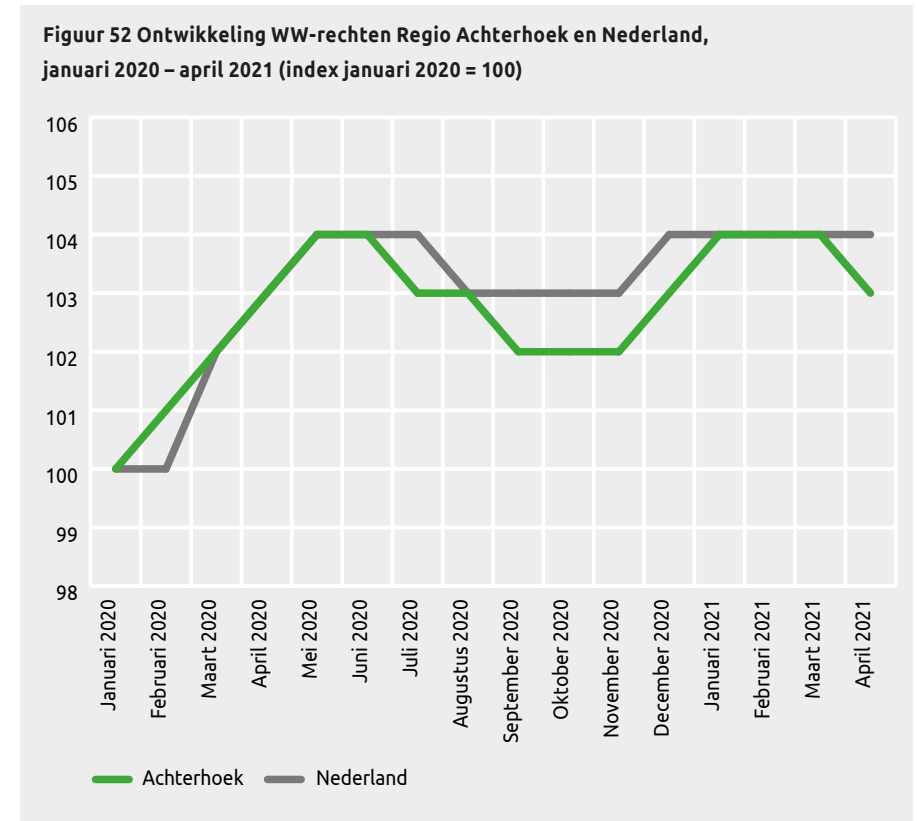

Bron: UWV, 2021. Bewerking: Moventem

Aantal bijstandsuitkeringen licht gestegen

De statistieken over de ontwikkeling van het aantal bijstandsuitkering is minder actueel dan de cijfers voor de WW-rechten. Doorgaans lopen de cijfers circa zes maanden

achter. Het aantal bijstandsuitkeringen is vanaf januari 2020 licht gestegen. In juni 2020 ontvingen 3.490 huishoudens een bijstandsuitkering. Dat is 4 procent meer dan begin 2020. Vanaf dat moment stabiliseert het aantal bijstandsuitkeringen. In april 2021 is het aantal uitkeringen met 30 gedaald tot 3.460 uitkeringen. Een vergelijking met Nederland laat zien dat de Achterhoekse percentages op of net onder het Nederlands gemiddelde liggen.

Bron: CBS, 2021. Bewerking: Team Moventem

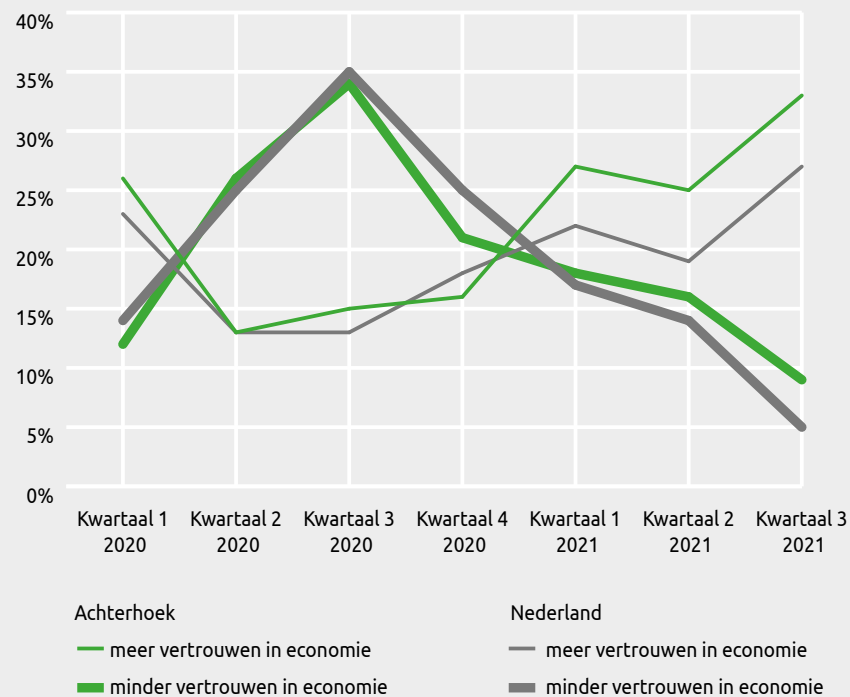
Ondernemersvertrouwen daalt in Achterhoek

Per kwartaal geeft de CBS-conjunctuurenquête (COEN) inzicht in de mening van ondernemers over de conjunctuur. Voor aspecten als omzet, buitenlandse omzet, personeelssterkte en productiecapaciteit, vraagt het CBS of deze in de afgelopen drie maanden is toegenomen, gelijk gebleven of afgenomen. De cijfers zijn voor sectoren en regio's beschikbaar, maar niet voor sectoren per regio. Het ondernemersvertrouwen, zoals

we deze hier presenteren, is een samengestelde score van vier aspecten uit de COEN-enquête; omzet, buitenlandse omzet, personeelssterkte en omvang van de productie.

Niet onverwacht is het aandeel ondernemers dat in de eerste helft van 2020 meer vertrouwen kreeg in de economie gedaald en het aandeel dat juist minder vertrouwen kreeg toegenomen. De COVID-crisis heeft het vertrouwen van ondernemers in de economie behoorlijk geschaad. Opvallend is dat de Achterhoekse ondernemers in 2021 meer vertrouwen hebben in de positieve ontwikkeling van de economie dan alle Nederlandse ondernemers. Het aandeel Achterhoekse ondernemers dat meer vertrouwen heeft in de economie ligt boven het Nederlands gemiddelde en het aandeel ondernemers dat minder vertrouwen heeft ligt onder dit gemiddelde. Dit ligt ook in lijn met de hierboven geconstateerde sneller herstellende economie van de Achterhoek.

Figuur 53 Aandeel ondernemers dat afgelopen drie maanden meer of minder vertrouwen kreeg in economie, COROP-regio Achterhoek en Nederland, 2020 – 2021

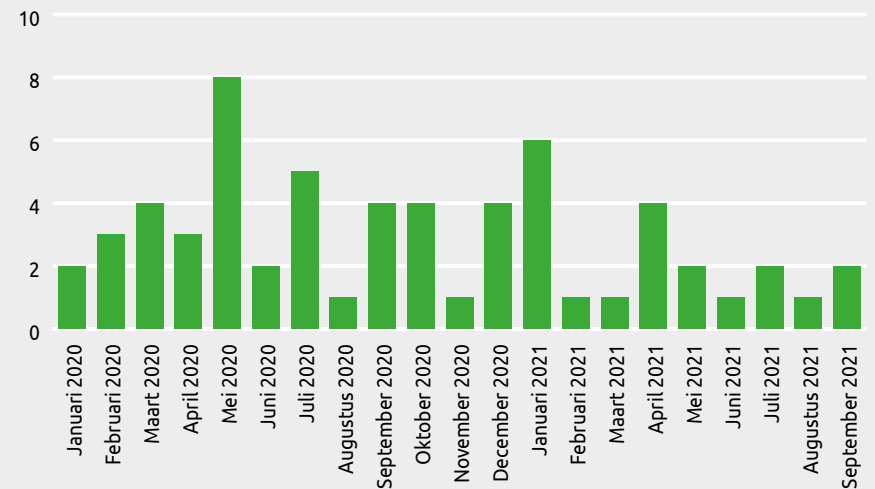
Bron: CBS, 2021. Bewerking: Team Moventem

Vooralsnog beperkt aantal faillissementen

Een groot aantal faillissementen als gevolg van de COVID-crisis is vooralsnog uitgebleven. Sterker nog, het aantal faillissementen in 2020 en 2021 (tot en met september) ligt onder het gemiddelde van voorgaande jaren. De ondersteuningsmaatregelen van de overheid, uitstel van betaling van belastingen en leningen, en een milde houding van schuldeisers en rechtbanken, zorgt mede voor dit beperkt aantal faillissementen. Dit roept gelijk ook de vraag op wat het effect zal zijn van het opheffen van de maatregelen op de korte en middellange termijn. Uitstel betekent geen afstel. Voor augustus geldt dat de investeringen in infrastructuur en personenauto's lager waren dan een jaar eerder. In machines en installaties is meer geïnvesteerd.

In totaal zijn in 2020 41 faillissementen van rechtspersonen uitgesproken in de Achterhoek. In de eerste drie kwartalen van 2021 waren dit er 20.

Figuur 54 Aantal faillissementen naar maand, Regio Achterhoek, januari 2020 – april 2021

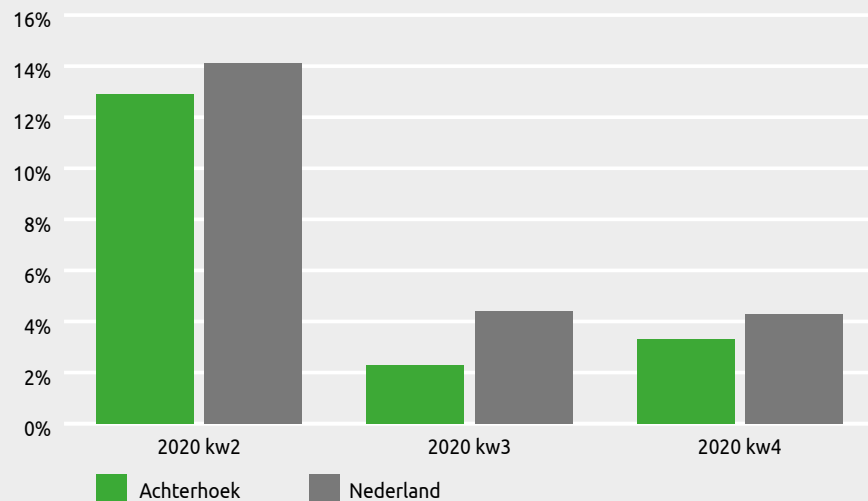

Bron: Faillissementen.com, 2021. Bewerking: Team Moventem

6.3 Met ontslag bedreigde werknemers

Een groot aantal bedrijven en instellingen is als gevolg van de COVID-maatregelen geconfronteerd met een daling van de omzet. Het CBS heeft deze bedrijven weten te identificeren en voor deze bedrijven berekend hoeveel werknemers betrokken zijn bij deze kwetsbare groep bedrijven.³³ Vervolgens zijn profielen gemaakt van deze werknemers bij deze bedrijven. Zo ontstaat inzicht in deze 'met ontslag bedreigde werknemers'. Het CBS definieert deze groep als: 'werknemers die werken bij een bedrijf met een jaar op jaar omzetsdaling van ten minste 25 procent en die door een classificatiemethode als coronadaler worden bestempeld.'

Figuur 55 Aandeel met ontslag bedreigde werknemers, Regio Achterhoek en Nederland, 2e kwartaal 2020 – 4e kwartaal 2020

Bron: CBS, 2021. Bewerking: Team Moventem

Vooralsnog heeft het CBS zich gefocust op deze werknemers en niet op zzp'ers. Informatie over deze werknemers zijn zelfs op wijkniveau beschikbaar. Interessant is dat gebieden met elkaar vergeleken kunnen worden. Middels een dashboard is een dertiental persoons- en huishoudenskenmerken op te roepen en te downloaden.³⁴ Zo is

³³ Voor meer (technische) achtergrond zie: https://dashboards.cbs.nl/v3/potentieel_nieuwe_economisch_kwetsbaren/.

³⁴ https://dashboards.cbs.nl/v3/potentieel_nieuwe_economisch_kwetsbaren/.

bijvoorbeeld informatie beschikbaar over de arbeidsduur, contractsoort, geslacht, leeftijd, sector (bedrijfstak) en type huishouden. Data zijn beschikbaar voor het tweede, derde en vierde kwartaal van 2020. Begin 2022 ook voor de eerste twee kwartalen van 2021.

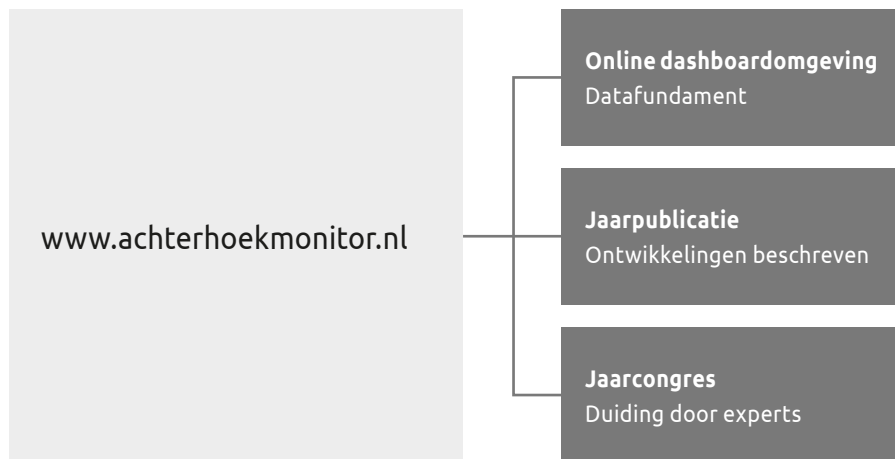
Uit de analyse blijkt dat in het tweede kwartaal van 2020 zo'n 12,9 procent van de werknemers woonachtig in de Achterhoek valt onder de bovenstaande definitie en dus werkt bij een kwetsbaar bedrijf. Het betreft zo'n 16.000 werknemers. In het vierde kwartaal van 2020 is dit aantal gedaald met driekwart tot 3,3 procent (4.000 werknemers).

In alle kwartalen ligt het percentage met ontslag bedreigde werknemers in de Achterhoek onder het landelijk gemiddelde. Dit beeld past in de lijn van de conclusie dat de Achterhoek minder gevoelig is gebleken voor de gevolgen van de COVID-crisis dan Nederland als geheel.³⁵

³⁵ Zie ook de Achterhoek Monitor: jaarpublicatie 2020 (<https://www.achterhoekmonitor.nl/Jaarpublicatie2020.pdf>) en de Achterhoek Monitor Special: Economische effecten COVID-19 (via: <https://8rhk.nl/nieuws/covid-19-weergave-achterhoek-gezond-de-crisis-uit/>).

Colofon

de Achterhoek Monitor is gerealiseerd in opdracht van de Achterhoek Board (8RHK ambassadeurs) en is als volgt opgebouwd:

In samenwerking met de stuurgroep en projectgroep, heeft Team Moventem de Achterhoek Monitor editie 2021/2022 gerealiseerd en gepubliceerd in december 2021.

Stuurgroep

- Willem Buunk, wethouder Bronckhorst, lid Achterhoek Board en voorzitter van de stuurgroep
- Marc Bruijnzeels, Associate Professor, LUMC Campus Den Haag
- Henri de Groot, hoogleraar Regionaal Economische Dynamiek aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en lid van de Sociaal-Economische Raad (SER)
- Hans van de Guchte, directievoorzitter Rabobank Noord- en Oost-Achterhoek en Bestuurslid VNO-NCW Midden
- Gert-Jan Hospers, bijzonder hoogleraar Transitie in Stad en Regio aan de Radboud Universiteit & Stichting Stad en Regio.
- Joost van Oostrum, burgemeester gemeente Berkelland, algemeen bestuur Regio Achterhoek
- Wilma Stortelder, adviseur Achterhoek Board en algemeen bestuur, projectleider Achterhoek Monitor vanuit 8RHK ambassadeurs

Projectgroep

- Willem Buunk, wethouder Bronckhorst, lid Achterhoek Board en voorzitter van de projectgroep
- Eugenie van der Ende, procescoördinator, provincie Gelderland
- Jantien Heideman, Adviseur Proscop
- Angelique van Ginneke, Arbeidsmarktadviseur UWV
- Margot Vreman, Beleidsadviseur Wonen gemeente Aalten en projectleider Woon- en vastgoedmonitor Achterhoek
- René Buiting, Programmaregisseur Smart werken & Innovatie, 8RHK ambassadeurs
- Daniël van der Donk, Programmaregisseur Mobiliteit en Bereikbaarheid, 8RHK ambassadeurs
- Aleid Diepeveen, Programmaregisseur Circulaire economie en Energietransitie, 8RHK ambassadeurs
- Wilma Stortelder, adviseur Achterhoek Board en algemeen bestuur, projectleider Achterhoek Monitor vanuit 8RHK ambassadeurs

Team Moventem

- Jeroen Lijzenga, Senior onderzoeker en partner, Companen
- Jenny Poelen, Vormgever datavisualisatie, Companen
- Carien Ensing, Onderzoeker en Data-analist, Moventem
- Robin Koster, Strategisch adviseur en directeur, Moventem, projectleider Achterhoek Monitor, auteur jaarpublicatie
- Luc Oonk, Onderzoeker en Data-analist, Moventem
- Friso de Vor, Senior onderzoeker, Kenniscentrum Technologie Hogeschool Windesheim, auteur jaarpublicatie
- Edwin van de Wiel, Senior onderzoeker, Research Efficiency/Kennispunt Twente, auteur jaarpublicatie

Video

Sonny Krosenbrink Videografie

Vormgeving

Frans Hesselink ontwerp bureau

Overname van informatie uit deze jaarpublicatie is toegestaan onder voorwaarde van bronvermelding.

Disclaimer

De Achterhoek Monitor is met grote zorg opgesteld. Team Moventem heeft getracht gebruikte bronnen zorgvuldig te vermelden en auteursrechten te respecteren. Mocht u onvolkomenheden tegenkomen, dan willen wij dat graag weten. U kunt contact opnemen via info@moventem.nl. Team Moventem is niet aansprakelijk voor enige directe of indirecte schade die zou kunnen ontstaan door het gebruik van de Achterhoek Monitor.

Vragen?

Stel ze aan de projectleiding van de Achterhoek Monitor:

- Robin Koster, strategisch adviseur en directeur bij Moventem: r.koster@moventem.nl
- Wilma Stortelder, adviseur Achterhoek Board en algemeen bestuur, 8RHK
ambassadeurs: w.stortelder@8rhk.nl

